

#1 (41), 2019 część 4

Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe
(Warszawa, Polska)

Czasopismo jest zarejestrowane i publikowane w Polsce. W czasopiśmie publikowane są artykuły ze wszystkich dziedzin naukowych. Czasopismo publikowane jest w języku polskim, angielskim, niemieckim i rosyjskim.

Artykuły przyjmowane są do dnia 30 każdego miesiąca.

Częstotliwość: 12 wydań rocznie.

Format - A4, kolorowy druk

Wszystkie artykuły są recenzowane

Każdy autor otrzymuje jeden bezpłatny egzemplarz czasopisma.

Bezpłatny dostęp do wersji elektronicznej czasopisma.

Zespół redakcyjny

Redaktor naczelny - Adam Barczuk

Mikołaj Wiśniewski

Szymon Andrzejewski

Dominik Makowski

Paweł Lewandowski

Rada naukowa

Adam Nowicki (Uniwersytet Warszawski)

Michał Adamczyk (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Peter Cohan (Princeton University)

Mateusz Jabłoński (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Piotr Michałak (Uniwersytet Warszawski)

Jerzy Czarnecki (Uniwersytet Jagielloński)

Kolub Frennen (University of Tübingen)

Bartosz Wysocki (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Patrick O'Connell (Paris IV Sorbonne)

Maciej Kaczmarczyk (Uniwersytet Warszawski)

#1 (41), 2019 part 4

East European Scientific Journal
(Warsaw, Poland)

The journal is registered and published in Poland. The journal is registered and published in Poland. Articles in all spheres of sciences are published in the journal. Journal is published in **English, German, Polish and Russian.**

Articles are accepted till the 30th day of each month.

Periodicity: 12 issues per year.

Format - A4, color printing

All articles are reviewed

Each author receives one free printed copy of the journal

Free access to the electronic version of journal

Editorial

Editor in chief - Adam Barczuk

Mikołaj Wiśniewski

Szymon Andrzejewski

Dominik Makowski

Paweł Lewandowski

The scientific council

Adam Nowicki (Uniwersytet Warszawski)

Michał Adamczyk (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Peter Cohan (Princeton University)

Mateusz Jabłoński (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Piotr Michałak (Uniwersytet Warszawski)

Jerzy Czarnecki (Uniwersytet Jagielloński)

Kolub Frennen (University of Tübingen)

Bartosz Wysocki (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Patrick O'Connell (Paris IV Sorbonne)

Maciej Kaczmarczyk (Uniwersytet Warszawski)

**Dawid Kowalik (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**
**Peter Clarkwood(University College
London)**
Igor Dziedzic (Polska Akademia Nauk)
**Alexander Klimek (Polska Akademia
Nauk)**
**Alexander Rogowski (Uniwersytet
Jagielloński)**
Kehan Schreiner(Hebrew University)
**Bartosz Mazurkiewicz (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**
Anthony Maverick(Bar-Ilan University)
**Mikołaj Żukowski (Uniwersytet
Warszawski)**
**Mateusz Marszałek (Uniwersytet
Jagielloński)**
**Szymon Matysiak (Polska Akademia
Nauk)**
**Michał Niewiadomski (Instytut
Stosunków Międzynarodowych)**
Redaktor naczelny - Adam Barczuk

1000 kopii.

**Wydrukowano w «Aleje Jerozolimskie
85/21, 02-001 Warszawa, Polska»**

**Wschodnioeuropejskie Czasopismo
Naukowe**

**Aleje Jerozolimskie 85/21, 02-001
Warszawa, Polska**

E-mail: info@eesa-journal.com ,

<http://eesa-journal.com/>

**Dawid Kowalik (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**
**Peter Clarkwood(University College
London)**
Igor Dziedzic (Polska Akademia Nauk)
**Alexander Klimek (Polska Akademia
Nauk)**
**Alexander Rogowski (Uniwersytet
Jagielloński)**
Kehan Schreiner(Hebrew University)
**Bartosz Mazurkiewicz (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**
Anthony Maverick(Bar-Ilan University)
**Mikołaj Żukowski (Uniwersytet
Warszawski)**
**Mateusz Marszałek (Uniwersytet
Jagielloński)**
**Szymon Matysiak (Polska Akademia
Nauk)**
**Michał Niewiadomski (Instytut
Stosunków Międzynarodowych)**
Editor in chief - Adam Barczuk

1000 copies.

**Printed in the "Jerozolimskie 85/21, 02-
001 Warsaw, Poland»**

East European Scientific Journal

**Jerozolimskie 85/21, 02-001 Warsaw, Po-
land**

E-mail: info@eesa-journal.com ,

<http://eesa-journal.com/>

СОДЕРЖАНИЕ

ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ

Shirinov A.Q. SOCIO-POLITICAL TRANSFORMATION IN CENTRAL ASIA	4
Baliuk N.V. RELATIONS BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND LATIN AMERICA AND THE CARIBBEAN: SECTORAL COOPERATION	10
Тупій О.В. УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧИХ ОРГАНІВ ПРИ ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ	16

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Makarenko S. S., Makarenko A. S. SYNERGY OF FOREST-RESOURCE AND ECONOMIC MECHANISM IN FORESTRY ENTERPRISES	20
Слатвінська М.О. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЗАБЮДЖЕТНИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ЦІЛЬОВИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ	23
Štangová N., Víghová A. CREATIVE ACCOUNTING-UNDESIRABLE PHENOMENON IN THE SLOVAK REPUBLIC.	31
Леонтьев Р.Г. ЗНАЧИМОСТЬ И АПРОБАЦИЯ МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННОСТИ С КИТАЙСКОЙ СПЕЦИФИКОЙ	35
Леонтьев Р.Г. СТРАТЕГИЯ И ИНСТРУМЕНТЫ ПРЕОБРАЗОВАНИЯ ПРОМЫШЛЕННОСТИ И ЭНЕРГЕТИКИ КНР: МОДЕЛИ РОСТА	42
Малахова Ю.А. ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА ВПЛИВУ ЧИННИКІВ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ АКТИВНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	48
Mudrak N. GENESIS OF INSTITUTIONAL THEORIES OF INTERNATIONAL CAPITAL FLOW IN THE CONTEXT OF OFFSHORE ENTERPRISE FUNCTIONING	53
Швець Ю.О., РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ	58

ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ

Shirinov A.Q.

Senior Lecturer in the History faculty at the Bukhara State University, Uzbekistan.

SOCIO-POLITICAL TRANSFORMATION IN CENTRAL ASIA

Summary: The following article provides a cross-country analysis of the democratic activities in the countries of the Central Asia (CA). It was revealed that the immense amounts of the technical and financial assistance was offered to the enterprises in the region including private and public. A new study identifies challenges and opportunities to help CA countries to diversify their economy and boost their infrastructural capabilities. As a sample the activities of the EU, EBRD, GIZ, ACTED, ICARDA are reassessed.

Objective and methods: This study provides a primary analysis of data and follows the actualities of the work of organizations dealing with the human development issues in the CA countries following the path laid in the framework of activities of international organizations. Author uses the achieved model (composed of several factors: Development, promotion, strategy, legal, human rights, environment, assistance, project, dialogue, cooperation, sustainable).

Keywords: *Development, promotion, strategy, legal, human, climate, environment, assistance, project, dialogue, cooperation, sustainable, Kazakhstan, the Kyrgyz Republic, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan.*

Formulation of the problem. Central Asia has a centuries-old tradition of bringing Europe and Asia together. Situated at the crossroads between the two continents and the states of Kazakhstan, the Kyrgyz Republic, Tajikistan, Turkmenistan and Uzbekistan have renewed this role for the region. Important international organizations are conducting cooperation with the countries of the region: most important of them being the EU, EBRD, GIZ, ACTED. Following European organizations are also conducting partnership in CA: Aga Khan Foundation, Aide aux enfants démunis, Association Kareen Mane, Creative Learning, EuropeAid, Famille Villard, Helvetas Swiss Intercooperation, International Fund for Agricultural Development, Swiss Agency for Development and Cooperation. 2018 was a crucial year for boosting democratic tendencies in CA, taking stock of the experience to deliver a contribution to implementing the European Union - CA Strategy.

Analysis of latest researches and publications. Different organizations are engaged in the international aid programs in the countries of CA. The sample comprised the 223 projects conducted in the Central Asian countries with an average sum of 56.5 million USD. Most projects are directed at the sustainable development (117-52.4%). More than quarter of the projects are intended for the environment issues (77-28.9%). Following the recent developments in Uzbekistan the EBRD opened a new office in Tashkent in 2017. In Uzbekistan EBRD focuses on identifying potential new projects in areas set out in a Memorandum of Understanding signed with the authorities in March 2017. In Tajikistan EBRD focuses on stabilizing and rebuilding

trust in the banking sector, developing private enterprises and agribusiness, improving their liability, quality of municipal services and improving the quality of energy supply, regulation and energy efficiency. In the Kyrgyz Republic it focuses on fostering sustainable growth; promoting the sustainability of public utilities; and supporting critical infrastructure. A landmark renewable energy project in Kazakhstan was co-financed by the EBRD and the Clean Technology Fund with loans of well over €80 million. EBRD is expanding its presence in the agribusiness sector in Kazakhstan with a local currency loan equivalent to US\$ 49.2 million to RG Brands. According to the Memorandum of Understanding, signed between the EBRD and the Ministry for Investment and Development of Kazakhstan, the Bank supports national economic policy known as *Nurly Zhol*¹. The EBRD is setting up a fund to deal with the legacy of Soviet-era uranium mining in the Kyrgyz Republic, Tajikistan and Uzbekistan². It is reengaging in Uzbekistan with the provision of a financial package of up to US\$ 30 million to JSCB Hamkorbank, the country's privately-owned bank³. EBRD provided US\$ 100 million to Uzbekistan's leading bank NBU⁴.

Explanation of the priorly unsettled parts of the general issue. In September 2017, in his inaugural address to the UN General Assembly, Uzbekistan's President Shavkat Mirziyoyev used the global stage to pledge to protect human rights – a promise that has been transformed into real actions. During 2017-2018, Uzbekistan has increased the accountability of government institutions to citizens. It has banned the forced mobilization of teachers, doctors, and college students

¹ <http://www.ebrd.com/news/2015/ebrd-government-agree-to-boost-investment-in-road-sector-in-kazakhstan.html>.

² EBRD(2015), 'EBRD sets up new fund for Central Asia's uranium mining legacy'. <http://www.ebrd.com/news/2015/ebrd-sets-up-new-fund-for-central-asias-uranium-mining-legacy.html>. Accessed 17 June 2015.

³ EBRD (2017), 'EBRD in US\$ 30 million facility to Uzbekistan's Hamkorbank'.

<http://www.ebrd.com/news/2017/ebrd-in-us-30-million-facility-to-uzbekistans-hamkorbank.html>. Accessed 21 December 2017.

⁴ EBRD (2017), 'EBRD First Vice President Bennett to visit Uzbekistan'. <http://www.ebrd.com/news/2017/ebrd-first-vice-president-bennett-to-visit-uzbekistan.html>. Accessed 06 November 2017.

to labor in fields for the annual cotton-picking season. These moves—coupled with currency reforms and a foreign policy focused on repairing relations with Uzbekistan’s immediate neighbors have contributed to a hope in Uzbekistan. On the eve of the 25th anniversary of the adoption of the Constitution, Sh. Mirziyoyev signed a Decree on pardoning 2,700 convicts. It is important that Uzbekistan took to improve the judicial system, labor conditions and the fight against corruption. EU is considering two new projects within the European Instrument for Democracy and Human Rights⁵. During the last two years the reforms facilitated to more than 2528 new citizens were granted the citizenship of the Republic of Uzbekistan which was almost impossible before⁶.

The EU announced that a new EU Strategy for Central Asia should be adopted in 2019, taking into account the changing political and socio-economic regional environment. The Foreign Ministers of the CA countries, the EU’s High Representative for Foreign Affairs and Security Policy and Vice-President of the European Commission, and the European Commissioner for International Cooperation and Development met on 10 November 2017 in Samarkand, Uzbekistan, for the 13th EU-Central Asia Ministerial Meeting⁷.

The GIZ (“Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH”) has been implementing sustainable development projects, programs in Kazakhstan. Kyrgyzstan being Germany’s partner countries in the context of its international cooperation. GIZ has been implementing projects in this country since the 1990s. GIZ is implementing projects in CA countries on a regional, transnational basis. Cooperation in the health system focuses on reproductive health and rights, the introduction of development partnerships with the private sector, and quality improvements in health services, particularly in the regions. GIZ’s programs support health system development and the fight against drug use and drug trafficking⁸. GIZ’s other areas of activity in Kyrgyzstan are: 1) improving primary and secondary education, reform of vocational training, training of managers, 2) legal and judicial reform, 3) transboundary dialogue on water resources management; support for sustainable natural resource management 4) assisting the Ministry of Youth Affairs to improve the prospects for young people in disadvantaged and conflict-prone areas, 4) promoting civil society organizations through a fund for small-scale development projects.

Aim of our research is stipulated by the following criteria: Transparency, Transboundary water man-

agement in CA, CA Drug Action Program German biosecurity program, Reforms in the educational systems in CA, Fund for development projects with civil society partners, especially in disadvantaged regions.

Main body. The CA countries had diverged more and more in terms of their legal and economic development. The fundamental problem at the root of the weak economic development was the insufficiently developed frameworks, in particular the lack of transparency⁹. The projects in CA supports legal and judicial reforms in the area of civil and commercial law, provides assistance to the institutions monitoring government activities. GIZ supports in achieving objectives in the field of international cooperation for sustainable development, facilitates change, empowers people to take sustainable development processes. GIZ operates in many fields: economic development and employment promotion; governance and democracy; security, reconstruction, peacebuilding and civil conflict transformation; food security, health and basic education; and environmental protection, resource conservation, tourism and climate change mitigation.

ACTED launched EU-funded DIPECHO X promoting integrated Watershed Management between Tajikistan and Kyrgyzstan. ACTED has been especially active in building the capacity of rural communities to prevent natural disasters through the improved management of natural resources¹⁰. The following projects are in process in Tajikistan: Learning and Supporting: Two EU Aid Volunteers working on sustainable development in Tajikistan, Community-based anticipation strategies to save lives. ACTED in 2016 run 20 projects in total projects 20 having 70 509 direct beneficiaries.

Uzbekistan is a resource-rich, doubly landlocked country, strategically located in the heart of Central Asia. Governance at central and local levels is needed to improve participatory decision-making, transparency, and the openness of government bodies. The number of women in the Parliament of Uzbekistan has increased from 6 % in 1994 to 16 % in 2015.

ACTED has started developing its activities in Uzbekistan in 1999. It is leveraging long-lasting experience in the framework of a five-fold mandate: Public health, agricultural activity, environmental protection, preparedness and liquidation of emergency situations, water sanitation and hygiene are the main directions of the ACTED. The purpose of the Uzbekistan’s Strategy of Actions for 2017-2021 is raising the efficiency of reforms, creation of conditions to ensure comprehensive and accelerated development of the state and society.

⁵ EEAS(2017), ‘EU Ambassador delivered speech on the occasion of the Human Rights Day Celebration’. Speech by Ambassador Eduards Stiprais, Head of the EU Delegation to Uzbekistan, on the occasion of the 2017 Human Rights Day Celebration. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/37888/eu-ambassador-delivered-speech-occasion-human-rights-day-celebration_en. Accessed 25 December 2017.

⁶ The speech by the president of the Republic of Uzbekistan. uza.uz/uz/politics/bilimli-avlod-buyuk-kelazhakning-tadbirkor-khal-farovon-ayet-o8-12-2018

⁷ 13th European Union-Central Asia ministerial meeting https://eeas.europa.eu/delegations/turkmenistan/36074/13th-european-union-central-asia-ministerial-meeting_en. Accessed 23 November 2017.

⁸ GIZ (2018b), <https://www.giz.de/en/worldwide/356.html>. Accessed 07 May 2018.

⁹ GIZ (2018c), ‘Promotion of the rule of law in Central Asia’. <https://www.giz.de/en/worldwide/14355.html>.

¹⁰ ACTED(2018a), <http://www.acted.org/en/tajikistan>. Accessed 27 March 2018.

The Strategy includes five priority areas. Since 1999, ACTED has been active in the fields of food security, conflict mitigation, local governance, strengthening CSOs through capacity building, shelter and infrastructure, microfinance, health education, reproductive health care, water and sanitation, etc. ACTED has started implementing its “Uzbekistan CSO Empowerment & Promotion Project” which aims at improving local governance in Uzbekistan by enhancing the capacity of CSOs to act as sustainable development actors. Civil society organizations in Uzbekistan are recognized as key actors in local governance. ACTED and its local partners are conducting a Grassroots Organizations Capacity Assessment of CSOs to identify the trainings. ACTED and its partners continue to increase access for the vulnerable groups, by providing free legal services, online innovative legal tools and engaging legal practitioners to advocate for practical improvements to the legal system. In 2016, over 5,300 marginalized people benefited from legal aid consultations. Particularly of note has been the high response of women (77% of beneficiaries accessing ACTED’s free legal aid) to access these legal services for support. ACTED’s Approach in Kyrgyzstan ACTED strategy in Kyrgyzstan is based on three Global Program Pillars: 1) To respond to emergencies and build disaster resilience. 2) To strengthen civil society, effective governance and social cohesion. 3) To promote inclusive and sustainable growth. ACTED promotes that empowering communities and developing the capacity of both civil society organizations and local authorities. Since 2014, ACTED has been committed to enhancing access to justice for vulnerable populations in remote areas. ACTED helped establish a network of 71 women’s organizations across Kyrgyzstan to facilitate the enforcement of Kyrgyzstan’s National Action Plan for the implementation of UN Security Council Resolution 1325. In 2017, building on its unique community outreach and vast experience in peace building and social cohesion, ACTED developed a Comprehensive Strategy for the Prevention of Violent Extremism. In Kyrgyzstan in 2017 there were 214,222 beneficiaries of the project totaling a budget of \$ 1.4 million. The OSCE Project Coordinator in Uzbekistan in co-operation with the National Information-Analytical Center on Drug Control under the Cabinet of Ministers of Uzbekistan has been issuing the information bulletin on the Drug Situation in Central Asia on yearly basis since 2003. Several large events were organized by the OSCE Project coordinator in Uzbekistan supporting open doors event at General Prosecutor’s Office for International Anti-Corruption Day offering training courses for female managers, organizing regional seminar on combating money laundering in Tashkent. Even in Uzbek media and society, OSCE is promoting social advertisement calling for the eradication of corruption with the help of the distribution of the brochures and posters, TV-ads.

Discussion. In general, these findings of the growth component in defining the assistance in the CA countries reinforce the total sustainability efforts in the

region (namely composed of several factors: Development, promotion, strategy, legal, human, climate, environment, assistance, project, dialogue, cooperation, sustainable).

The following projects are in process in Tajikistan: Learning and Supporting: Two EU Aid Volunteers working on sustainable development in Tajikistan, Alleviating energy poverty in Tajikistan, Supporting Pasture Users Unions to prevent pasture degradation in Tajikistan, Community-based anticipation strategies to save lives, Water in Tajikistan, abundant yet challenging. Recent developments indicate that CA countries are all collaborating in all fields. Opening of check points, visa-free movement of people between the countries facilitate the harmonization of the relations among the CA.

The following steps are stipulated by the Strategy of Actions of the Uzbekistan intended for the years 2017-2021. Parliamentary control is enhanced started, **E-government (2017 4th trimester)**, Intended promulgation of **Law on Public services**, decreasing the level of the participation the state (2nd trimester of 2017), **Public control (2017 3rd trimester)**, **Peoples’ reception** halls started to operate from 1 of January 2017 at regional and district level processing the addresses, complaints of the people, physical and legal entities. The conduct of **the administrative reforms** and the maintenance of their efficiency. In addition, the state launched the initiative such as the **state-private sector partnership** laying the fundamentals of the legal framework 3rd trimester of 2017. One of these reforms is widening the role of citizens and mass media in the socio-economic life of the country (4th trimester of 2017). Perfection of the tasks and order of the state authorities, the increasing of the control by the councils in the local self-governing bodies is already being take (3rd trimester)¹¹.

Cardinal reforms are currently in progress across the socio-economic, cultural, humanitarian and political life of Uzbekistan. The participants were informed about the essence and substance of the Decent Work Country Program designed to perfect the national labor legislation, improve the labor market, ensure employment and social protection and maintain constant dialogue with the population. The reports provided information on the system of parliamentary and public control over compliance with international labor standards, prevention and elimination of possible risks of using child and forced labor, about the Roadmap for the Implementation of the SDGs realized currently in the country. While attending the 107th session of the ILC held in Geneva from May 28 to June 8, 2018 the Uzbek delegation met with the Director General and staff of the International Labor Organization, the leadership of the International Trade Union Confederation and the International Organization of Employers, officials of other countries. During the negotiations, ILO Director-General Guy Ryder informed that Uzbekistan’s achievements in recent years are highly appreciated and

¹¹ strategy.uz

recognized by the organization and the expert community as well as the advanced nations. The ILO head stressed that the current dynamic development of Uzbekistan is characterized by a bold, open policy aimed at addressing pressing problems of the society. This is evidenced by the fact that within a short period of time Uzbekistan and the ILO have made tangible progress on complex issues. According to Ryder, the achievements made by Uzbekistan in the field of child and forced labor have become a powerful response to the entire international community. For the last years the countries of the region are eliminating the such issues like child and forced labor. The CA countries are improving labor legislation, creating decent working conditions and strengthening social protection¹².

On November 22-23, in Samarkand Asian forum on human rights was held. The forum hosted the representatives of UN and other organizations, human rights institutions in Asia, scholars. On the basis of the Asian forum on human rights the memorandum of the national human rights institutes of Central Asian countries was accepted in Tashkent¹³. It stipulates the creation of the efficient system of maintaining and the defense of the liberties of human by the state according to the international standards¹⁴. On 10 December 2018 on the basis of the Decree by the president of Uzbekistan the Uzbek National center on human rights was given extra tasks to fulfill which makes it more independent in the national and international levels. The decree stipulates that the center is independent from the all state authorities and organizations and is responsible in the fulfilment of the international obligations of Uzbekistan¹⁵. The Independent institute on the monitoring of the formation of civil society (NIMFOGO) is one of the leading NGOs of Uzbekistan. It was formed in 2003 on the initiative of the public organizations, research and educational establishments¹⁶. The strategy of development organization is going to help democratic reforms in Uzbekistan¹⁷. The role of the perfection of the public control is undergoing. International and foreign partners of NIMFOGO such as OSCE, Friedrich Ebert Stiftung, Conrad Adenauer Stiftung, ACTED, Regional Dialogue (Slovenia), International center for noncommercial law, USAID, John Hopkins University-Civil society studies center, Institute for prognosis and security (France), Tsukuba university are implementing their projects promoting democracy¹⁸.

At present, new risks and challenges to national, regional, and international security include international terrorism, distribution of weapons of mass destruction, illegal drug trafficking, and organized crime. After gaining independence following the collapse of

the Soviet Union, the CA states started to reform their political systems in accordance with universally accepted principals of democracy. These principles, including respect for human rights, and the supremacy of international law, were written into the national constitutions. The process of establishing political systems based on institutions and processes of democratic governance in CA seemed to have been largely completed by the middle of 1990s. Thus, it seems that the CA countries responded to the first challenge of the conceptual framework making up democratic governance successfully. Therefore, while the CA states successfully created institutions of democratic governance, they failed to fully execute the second challenge to accept democracy as the dominating governing principle. While all CA regimes tend to focus on issues of internal and external stability, security, they choose to either completely ignore or pay minimal attention to problems of democratization. The challenge that CA scholars and policymakers face is the issue of combining universal democratic standards with specifics of developing democratic models that would be appropriate, acceptable in political cultures of the CA nations, but at the same time would remain true to universal standards of democratic development.

For those following democratization efforts in both North America and Central Asia, the past year has been a strange tour of unexpected developments. The United States' democratic credentials — especially as embodied by its current executive, who routinely demonizes media and the judicial branch alike — have clearly eroded.

Between spending the past few years decimating the country's remaining opposition— as well as their lawyers—and entrenching rank nepotism, Tajikistan's done nothing to bolster its democratic credentials since 2014. The picture within the EIU's report is a bleak one, especially as it pertains to the state of democratic affairs in Central Asia. It is a strange, unexpected turn when Uzbekistan presents a liberalizing regime while the United States regresses into flawed democracy. The US and the EU quickly established diplomatic relations with all the CA republics that emerged from the wreckage of the Soviet Union.

In the last quarter of the twentieth century, democratic issues made headway in the international context. Democracy became a widely recognized principle for effective and legitimate rule that can be dismissed only at the risk of international isolation and loss of reputation at home and abroad. Democracy promotion is a type of political influence whereby an actor—a state,

¹² Guy Ryder: Uzbekistan's dynamic development characterized by bold, open policy. Wednesday, 18 July 2018. <https://www.un.int/uzbekistan/news/guy-ryder-uzbekistan%E2%80%99s-dynamic-development-characterized-bold-open-policy>

¹³ В Самарканде состоится Азиатский форум по правам человека 13 ноября 2018 г. 08:49 (<https://www.uzdaily.uz/articles-id-40282.htm>)

¹⁴ Азиатский форум по правам человека будет проводиться традиционно. <http://uza.uz/ru/society/aziatskiy-forum-po-pravam-cheloveka-budet-provoditsya-traditsionno>

<http://uza.uz/ru/society/aziatskiy-forum-po-pravam-cheloveka-budet-provoditsya-traditsionno>

¹⁵ Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy markazi faoliyatini takomillashtirish to'g'risida O'zbekiston prezidenti qarori http://uza.uz/uz/documents/inson-huquqlari-bo-yicha-o-zbekiston-respublikasi-milliy-mar-10-12-2018?ELEMENT_CODE10.12.2018 23:04

¹⁶ <http://nimfogo.uz/ru/about/nimfogo/>

¹⁷ <http://strategy.uz/markaz-haqida>

¹⁸ <http://nimfogo.uz/ru/about/cooperation/>

an international organization, or one's own government—attempts to induce other states or its own society to accept the norms, beliefs, and policies favored by this actor.

Three states in CA marked declines in the 2018 Nations in Transit report; but Uzbekistan logged its first improvement since 2005. Democracy is in retreat in much of the former Soviet Union, 27 years after its collapse. Freedom House's annual Nations in Transit report marks democratic declines in 19 of the 29 countries included in the survey, the most in its 23-year history.

A quick note on methodology before diving into CA's scores. The Nations in Transit report features reports on each included nation which discuss seven categories — national democratic governance, electoral process, civil society, independent media, local democratic governance, judicial framework and independence and corruption — which reflect on a country's overall democratic atmosphere. A score of 1 to 7 is given for each category, with lower scores indicating higher levels of democratic progress. In sum, a lower score is reflective of a more democratic country. Estonia scored the best in the survey, at 1.82 and Turkmenistan the worst, at 6.96. Three states in Central Asia marked declines in the 2018 report and Turkmenistan remained stagnant. Uzbekistan, however, recorded an improvement for the first time since 2005. The country that made a significant break with its past in 2017 was Uzbekistan. In 2017, president Shavkat Mirziyoyev took steps to improve the atmosphere for discussion and debate in the country. Uzbekistan consequently earned its first score improvements in Nations in Transit since the 2005 edition¹⁹.

Live debates on TV and mass media appeared for the first time in the history. "The country ultimately registered just quarter-point increases in two categories that had reached the absolute bottom in the Nations in Transit methodology," the report notes. International emitters such as Radio Liberty/RFEL are accredited in Uzbekistan opening a wide opportunities for the discussions of the socio-political content.

Kazakhstan recorded a decline, to 6.71, in part due to worsening civil society conditions — harassment of activists, journalists, lawyers, social media users, and religious communities — and negative changes in the realm of judicial systems. Tajikistan continued its backward democratic march with its seventh consecutive year of decline — its score now sits at 6.79. Turkmenistan remained stagnant democratically, with a score of 6.96. Turkmenistan has posted scores of 7 (the absolute bottom) in five of the seven categories — electoral process, civil society, independent media, national democratic governance and judicial framework — since at

least 2004²⁰. Uzbekistan has the lowest indicators of the convicts among the countries of the world. This has been attested by the Akhmed Shaheen, special rapporteur of UN on human rights and the issues of religions and faith. Uzbekistan having 137 convicts per 100 thousand people has the lowest level among the countries of the world²¹.

Internationally, Uzbekistan actively advocates the rights of youth. The country initiated the preparation of the UN Convention on the Rights of Youth, aimed at developing and implementing the youth policy in the context of globalization. Uzbekistan has also initiated the UN General Assembly Special Resolution "Education and Religious Tolerance" with the view to promote tolerance and mutual respect, ensure religious freedom, protect the rights of believers and prevent discrimination. In conclusion of the dialogue, the High Commissioner, addressing students on the eve of Youth Day of Uzbekistan- June 30, stressed: "Happiness in life doesn't come from thinking only about yourself"²².

In Turkmenistan since 2015, six deputy prime ministers have held exclusive responsibility for the implementation of socioeconomic development in rural areas through the National Program for the Transformation of Social and Living Conditions in Villages, Towns, District Cities and District Centers through 2020²³. The formal right to assemble is guaranteed by both the September 2016 constitution and a law "on gatherings" that first came into effect in July 2015. The law allows for peaceful gatherings to take place, but they must be approved in advance and are not allowed to take place anywhere near government buildings and other locations determined by the state. The Law On the Ombudsman Statute that went into effect on January 1, 2017, grants the ombudsman extensive powers, including the freedom to collect information, carry out unannounced visits to public institutions, participate in legal regulations, contact international human rights organizations and establish regional contact points.

Political transformation, political participation, rule of law, stability of democratic institution, political and social integration, economic transformation, level of socioeconomic development, organization of the market and competition, currency and price stability private, property, welfare regime, economic performance, sustainability, governance, consensus-building, international Cooperation, corrupt social relations, a culture of rudeness and rent-based economic system — all that can be described as "Soviet syndrome" and they are being tackled. Other faiths (Russian Orthodoxy, Ju-

¹⁹ Uzbekistan: The first, meager, shoots of spring <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/nations-transit-2018#uzbekistan>

²⁰ Catherine Putz. April 11, 2018. Central Asia's Democratic Backslide Continues, Except for Uzbekistan. (<https://the-diplomat.com/2018/04/central-asias-democratic-backslide-continues-except-for-uzbekistan/>)

²¹ Представитель ООН по правам человека Ахмед Шахин впервые посетил Узбекистан <https://centralasia.news/371->

predstavitel-onn-po-pravam-cheloveka-ahmed-shahin-vpervye-posetil-uzbekistan.html

²² Dialogue with UN High Commissioner for Human Rights. <http://www.uz.undp.org/content/uzbekistan/en/home/presscenter/articles/2018/07/02/dialogue-with-un-high-commissioner-for-human-rights.html>) Jun 26, 2018

²³ <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/tkm/ity/2018/itr/pse/>

daism, Protestantism and Catholicism) exist in a tolerant atmosphere among the overwhelming Muslim population. On December 12, the General Assembly of the United Nations resolution A/RES/73/128 on Enlightenment and Religious tolerance was issued without a vote on the basis of proposal of Uzbekistan²⁴. After the inauguration of President Mirziyoyev, pm.gov.uz site was transformed to a virtual receiving room of the president which is quite illustrative and may be a promising novelty in the overall state system of protection of civil rights. As of December 15, 2018 more than 2.450837 addresses were processed by the presidential administration of Uzbekistan²⁵. NGOs as the Mahalla Foundation, Sog'lom avlod Foundation, the Association of Business Women, the ECOSAN, the Association of the Disabled, the Federation of Trade Unions, the Association of Doctors, and so on, mediate between specific social groups and the political system, by representing certain societal interests²⁶. Starting from the November 2018 the new political party is being established out of the Ecological Movement of Uzbekistan.

In the Tashkent international conference "The role of women in the democratic renewal and modernization of the country: the experience of Uzbekistan and international practice" the wide range of matters aimed at addressing issues of gender equality, increasing women's role and opportunities in public administration and social protection of women were discussed. Increasing the socio-political activity of women, strengthening their role in government and society, ensuring the employment of women, graduates of vocational colleges, their widespread involvement in entrepreneurship and further strengthening the foundations of the family is set forth as a priority task in the Actions Strategy for 2017-2021. Expanding the role of women in public administration is also a key element of the national Sustainable Development Goal No.5. On October 20, 2018, the Government of Uzbekistan adopted a Resolution "On Measures for the Implementation of National Goals and Objectives in the

Field of Sustainable Development for the Period until 2030". Task 5.5. stipulates that it is necessary to "ensure the full and effective participation of women and equal opportunities for them to lead at all levels of decision-making in political, economic and public life". Having a critical mass of women in leadership and decision-making positions is positive for human development in all countries. The world practice shows that increasing the representation of women in public administration leads to the fact that legislation is developed considering gender factors, the participation of women in politics suggests that the daily issues of women also begin to rise in parliamentary debates.

Conference participants also acknowledged the need to develop set of measures to create jobs for girls and women with disabilities, scientific, technical and national creativity among women, discuss partnerships and sign memorandums between the Women's Committee of Uzbekistan and the main government and non-governmental organizations organizations that deal with women's issues in Central Asia and other developed countries will be the focus of attention Conference Cove. These activities coincide with the Agenda 5- Gender equality aim of the SDG.

Conclusion and recommendations. To sum up, the data analyzed in the article shows that the European organizations are the most accepted organizations in Central Asia, besides to their North American and Russian counterparts indicating that these institutions play equidistant role vis-à-vis non-European establishments. Here the essential role could also be played by the international development agencies from the international community. These findings enhance the significance of the human development functioning in the CA countries, and the need for further reforms in the region underlining the successes achieved.

²⁴ www.un.org/en/ga/resolutions/73/shtml

²⁵ pm.gov.uz/ru

²⁶ <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/uzb/>

RELATIONS BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND LATIN AMERICA AND THE CARIBBEAN: SECTORAL COOPERATION

Summary: The article is focused on the interregional cooperation between the European Union and the Latin America and the Caribbean, and mechanism of such cooperation beyond the summit diplomacy and parliamentary ties. The author provides an insights into the EU election observation mission as the part of EU support to LAC in democracy and good governance sphere. A special attention is also provided to EU-LAC civil society and business forums as the instrument with grass roots involvement to the interregional cooperation.

Key words: *interregional cooperation, European Union, Latin America and the Caribbean, democracy, election observation missions, civil society forum, business forum.*

Background. Interregional cooperation between the European Union (EU) and Latin America and the Caribbean (LAC) began since the first official contacts in late 1950s and has gradually developed into a system of interregional ties. Until the 1990s, the European Union's cooperation with states and organizations in Latin America and the Caribbean was based on separate irregular contacts. In the early 1990's, a dialogue has started with MERCOSUR, the Andean Community of Nations while deepening relations with Central America and the Caribbean. A number of framework agreements were signed, envisaging the development of economic and political cooperation, and further development of interregional cooperation.

The partners in this interregional dialogue have constantly expanded the complex of mechanisms of joint interaction. For example, the practice of inter-parliamentary cooperation, which was widely used in 1970s, continued. Eventually it was complemented by the work of joint inter-parliamentary committees and councils that were created as a result of an active dialogue EU conducted with Mexico, Chile and Brazil. At the end of the 1990s, periodic high-level meetings at the "state-state" level were expanded through summits at the highest level. Summits were also held in the "region-region" format (EU – all LAC countries), and later in the form of the "organization-organization" (eg: EU - MERCOSUR) and "organization-state" (eg: EU-Mexico) summits. Meetings between individual states of two regions continued within the framework of Ibero-American cooperation.

Currently, the EU is collaborating with countries and organizations in Latin America and the Caribbean to achieve common goals and principles through a range of political, diplomatic, financial, economic, trade, cultural, educational and other means. One of the key areas of EU interest in spreading the values of democracy and good governance.

Moreover, over the last twenty years, the mechanisms of interregional cooperation between the European Union and Latin America and the Caribbean have developed very actively, rooting in each level. Studying the experience of informal meetings, which are initiated and organized by civil society organizations, representatives of business and different associations, helps to understand how complex is EU-LAC cooperation and how important are multilevel communications.

In academic and political circles that follow relations between the European Union and Latin America much attention is focused on the strategy of the EU towards the region and volume of the support provided by the EU to LAC states. There is some research on the cooperation of the EU with organizations in Latin America.

Most of the research on this topic is covered by Western researchers, for example, Celestino del Arenal „Relations between the EU and Latin America: Abandoning Regionalism in Favour of a New Bilateral Strategy”, José Antonio Sanahuja „Relations between the European Community and Central America in the 1990s: continuity, reactivation or change?”, Joaquin Roy „The European Union and the Caribbean: the Case of Cuba”, Marcin Gavrycki "Unia Europejska – Ameryka Łacińska I Karaiby: trudne partnerstwo dwóch regionów", Ramon Torrent Las Relaciones Unión Europea – América Latina en los Últimos Diez Años: El Resultado de La Inexistencia de Una Política. Un análisis empírico y esperanzado” and Manuel Cienfuegos Mateo "Implications of European Union Enlargement for Euro-Mercosur relations".

Yet, much of the existing literature provides an overview of the state of affairs in Latin America and in Europe within a specified timeline (noting the beginning of cooperation and highlighting the 1990-s as the time of multiple agreements and first interregional summit), or look at the cooperation through economic lenses.

Therefore, this article is *aimed* at examining the cooperation of the EU with LAC states beyond the more traditional summit diplomacy and parliamentary connections. The main focus is cooperation in sphere of democracy and governance and close coordination of business and civil societies on both sides of the Atlantic. The author identified the few *tasks* of this paper: to highlight the key activities EU has been conducting in the sphere of democracy and good governance; how business is helping to form economic agenda for interregional cooperation and what is the role of the civil society in building EU – LAC multilevel dialogue.

One of the important issues for interregional cooperation between the European Union and the Latin America and the Caribbean is the maintenance and development of democracy in the Latin American and

Caribbean region. EU support for human rights, democracy and the rule of law is governed by several treaties. Article 6 of the Treaty on European Union explicitly states that the principles of freedom, democracy, respect for human rights and the rule of law are fundamental European values [2]. The human rights and election observation missions are carried out within the framework of the EU mandate, whose treaty deals with the protection and promotion of human rights, and the promotion of democratization as the cornerstone of the EU's foreign policy and the development of cooperation between the EU and other countries. Since 1992, the European Commission has included in all its treaties with third countries the issue of the development of democracy and human rights.

Decisions of the European Councils #975/99 and #976/99 of April 29, 1999 provided the legal basis for the Community's activities for the further development and consolidation of democracy. This approach was further developed in the Cotonou Agreement, which was signed with the countries of Africa, the Caribbean and the Pacific (ACP) in June 2000, and was based on respect for human rights, democratic principles and the rule of law, as well as good governance. This is an important step in the development of European Union human rights policy and today. Indeed, entire EU development policies, such as poverty reduction, can only be achieved where representative democracy and accountable governments operate [1, p. 4].

Tools for implementing EU democracy and human rights policies range from political dialogue and diplomatic steps to various instruments of financial and technical cooperation. The European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR), which came into force in 2007, has the specific objective of helping to secure human rights and democracy goals internationally and nationally, complementing activities under various EU national and regional cooperation programs. However, it should be noted that, unlike the EU's regional programs for Latin America and the Caribbean, the Commission implements targeted projects within the framework of the EIDHR.

Within the framework of this direction, the European Union pays considerable attention to various missions, including election observation missions. Since the establishment of the European Union until 2015, the EU sent the election observation missions 25 times. In accordance with international electoral law, namely, the Declaration on the Principles of International Election Observation [3, p. 4], an international organization may send election observation missions only at the invitation of the state, therefore the presence of representatives of the mission should be desirable in the country where the elections or referendums take place. If we follow the EU election observation missions from 1992 to 2015, then it becomes apparent that the countries to which such missions to Latin America and the Caribbean have been located are different in size and political or economic weight. Our research shows that the European Union monitored elections in Bolivia, Venezuela, Haiti, Guyana, Guatemala, Honduras, Ecuador, Mexico, Nicaragua, Paraguay, Peru and El Salvador. In

almost all of these countries, the observation mission was sent once or twice, but Nicaragua (where there were 5 European missions) and Ecuador (4 missions during the first decade of the third millennium) were under special attention.

According to European legislation, EU election observation missions are funded by EU Member States (countries pay for their long-term and short-term observers), but when these funds are not enough, the EU provides funding from a budget that is designed to support government programs. As stated in the Commission's 2000 Communication, "this is in line with the development approach that links the political developments with sustainable development, and also ensures ownership of the political process by one or another country. It also complies with the provisions of the EU treaties (Article 11 of the Treaty on European Union and Article 177 of the Treaty establishing the European Community) and the provisions on human rights contained in treaties with third countries and in EU law [4, p. 13].

Although the main goal of the election observation missions is to assist the partner countries in holding high-level elections and in this context, the EU EOM carries out a comprehensive analysis of the electoral process and provides an objective and reasoned assessment of the elections to strengthen voter confidence in the electoral and political processes, all the same issues that go into detailed study are considerably wider than the electoral rights and the electoral process. Thus, during the election observation mission, observers assess citizens' awareness of political issues, the work of political parties, the access of women, people with disabilities, national minorities and other marginalized groups to political processes and their ability to influence the formation and implementation of state policies. In addition, the freedom of the media and the activity of judges are aimed at, namely the ability of any citizen to protect their rights and other related issues.

The first EU election observation mission to Latin America was held in Nicaragua in the fall of 1996, when both parliamentary and presidential and local elections took place simultaneously. In 1998, European observers came to Paraguay for parliamentary elections.

The European Union could not send missions to all countries, because it needs a lot of resources, therefore, countries in the transition period that held the first or second national elections were usually selected. In the early 2000s, the number of missions of the European Union to other countries increased significantly, and EU decided to change the "ad hoc approach" (when each mission depending on the country and specific situation) and defined a European policy for conducting such missions, developed methodology and action plan [4, p. 3].

With this aim, the European Commission's Communication to the European Parliament on assistance and observation of elections included the following recommendations. In order to strengthen democracy, free elections should be held at different levels, therefore, it

was proposed to send a local monitoring mission. However, EU was not trying to establish special body responsible for all the assistance provided by the EC to third countries in the sphere of elections, although it noted about the need for closer coordination between the European Commission, the European Parliament and the Council [4, p. 5-10].

In order to strengthen the integrity of election observation, the first project "Network for Enhanced Electoral and Democratic Support (NEEDS)" was launched in 2001, followed by two similar projects. Given the success of these projects and the need to strengthen capacity and promote standards in the electoral sector, the European Commission's Foreign Policy Instrument Service in 2012 announced the continuation of the program under the new name "Election Observation and Democratic Support (EODS)". Within these projects, all EU election observation missions have taken place over the past 15 years.

At the invitation of the Government of Guyana, the European Union sent a mission to monitor parliamentary elections on March 19, 2001. These elections were an important step in strengthening the democracy of Guyana, which faced challenges after the 1992 transitional elections. In the same year, general elections were held in Peru and Nicaragua, where European representatives were also invited for observation. In autumn 2002, EU representatives were invited to Ecuador, where elections were announced simultaneously at all levels.

In 2003, the EU mission monitored general elections in Guatemala. In the final report on the results of election observation, the EU mission noted that there was a fragmented system of political parties in the country and a significant social strain that periodically turned into violent crimes and was accompanied by impunity. In addition, observers noted the interference of executive power in the activities of the change, which had a definite influence on the nature of coverage of all events [15, p. 13].

In 2005 and 2006, 2 missions were held to monitor the parliamentary and presidential elections in Venezuela. As stated in the final report for 2005, "Venezuela's political life is characterized by a degree of polarization that has gradually evolved over the last decade, reaching extreme peaks during the period preceding the referendum on the impeachment of the president in 2004. The agglomeration of this polarization is not difficult to understand in the context of the political events that characterized the last twenty-five years of Venezuelan history, with long periods of poor governance and the failures of various governments that failed to adequately respond to the social division of the country's population" [16, p. 7]. The 2006 report does not contain detailed information on socio-political issues, considered the issue of media engagement and the need for impartial coverage of information [5, p. 59].

In 2006, the EU sent an election observation mission to Bolivia, Nicaragua, Haiti and Mexico. The next few years of EU missions were present during electoral processes and referenda in Latin America in the following countries: Ecuador, Guatemala, El Salvador and

Bolivia. In Ecuador, the mission arrived for three consecutive years - in 2007, 2008 and 2009, which was due to changes to the Constitution, numerous unsuccessful reforms and crises in the country. In the final reports of EU missions, particular attention was drawn to the access of women and indigenous peoples to the political process. The reports stated that if women could freely choose through a passive voter registration system and had the chance to be elected, in particular, through quotas, then indigenous peoples were largely excluded from the political life of the country. In addition, considerable attention was paid to the participation of civil society in monitoring the activities of parties and conducting the electoral process [12; 13; 14].

Over the past five years, European Union observers have visited Nicaragua, El Salvador, Honduras, Peru, Haiti and Paraguay. In the spring of 2016, the European Union sent a mission of observing parliamentary, presidential elections and elections to Andean Parliament that were held simultaneously on April 10 in Peru. According to the preliminary report, "the existing provisions on political financing do not include effective mechanisms for monitoring and ensuring the implementation of party funding and election campaign spending. Although the law provides for the provision of state funding to parties, such funding is not allocated in practice, which continues the dependence of political parties on private funding and contributes to the use of opaque practices" [17].

It is worth noting that election observation missions have a limited mandate, and their proposals are of a recommendatory nature. Nevertheless, most of the above-mentioned issues were also reflected in the EU regional and national programs for LAC.

In addition, the European Union provides extensive technical assistance to the countries of Latin America and the Caribbean, in particular, it provides technical assistance, finances the training and raising awareness of citizens on issues related to political processes and covering much broader agenda than the electoral process itself [4, p. 14].

The question of democracy and human rights can usually be considered only if there is a solid judicial system in which every citizen can apply to the court and be sure that the rule of law is secured by binding laws and the inevitability of punishment.

For a long time, cooperation between the two regions in the area of justice has been linked to the provision of mutual legal assistance in the area of joint fights against drugs and organized crime. These issues were particularly relevant for the Latin American and Caribbean region. With the emergence of democratic consolidation and the intensification of economic reforms in Latin America, as well as the convergence of the two regions in terms of common values in the 1990s, the issue of judicial cooperation has become burning than ever.

Since the Ibero-American Summit of Heads of State and Government in 1996 in Vina del Mar, where the Ibero-American Declaration on the Integrated Development of Civil Defense and Defense was approved, almost 20 years of joint work demonstrate the interest

of the partners of both regions in building a strong network of international cooperation among judiciary, which is able to withstand modern challenges.

Within the framework of the EU regional programs for the countries and organizations of Latin America and the Caribbean, the issue of the judicial system and justice has been repeatedly raised. For example, the issue of judicial reform was contained in the National Indicative Programs of the EU for Colombia for 2001-2006 and 2007-2013, similar to the program for Nicaragua for 2000-2006, and the Honduras program for 2007-2013, and the issue of justice has risen in EU cooperation with Brazil, Venezuela and Mexico [22, p. 45, 52, 73, 78, 81, 101].

In 2013, in Santiago, prior to the first EU – Community of Latin American and Caribbean States (CELAC) Summit of the Head of States and Government, EU – CELAC Judicial Summit was held. Some researchers point out that this summit was a preparatory event for the EU-CELAC summit, which took place few weeks later. The main objective of the judicial summit was the creation of an interregional forum for discussing "Common Principles on International Cooperation in the Sphere of Justice", expanding dialogue and cooperation between the judicial authorities of the two regions [8, p. 6; 23, c. 19-23]. As a result of the Summit, the "Santiago Declaration: Common Principles for Judicial Cooperation" was issued, which stated the establishment of the Judicial Forum of the Chairs of the Supreme Courts of the LAC and EU Member States [6, p. 2].

Apart from the issue of democracy, human rights and the rule of law, the important issue is the establishment of ties and deepening of cooperation between civil society. Since 2002, representatives of the civil society of the EU and Mexico have met at the EU-Mexico Civil Society Forums every 2-3 years. The purpose of these forums are to promote a dialogue with the aim of further enriching the relations between Mexico and the European Union in all three areas of the global agreement: political dialogue, cooperation and trade [18].

The Fifth EU-Mexico Civil Society Forum was held on October 25-26, 2012 in Brussels (Belgium). During the event, participant discussed the progress achieved by Mexican government and civil society to establish a common civil society advisory mechanism within the framework of the Global Agreement between the European Union and Mexico [19].

As a mechanism for civil society cooperation within the framework of the Strategic Partnership Agreement between the EU and Brazil in 2007, the EU-Brazil Round Table was launched in 2009. Such a Roundtable allowed civil society representatives to contribute to the partnership. The Round Table's conclusions are presented during the meetings of the highest level on the EU – Brazil cooperation.

In addition, since 2013, there are EU-CELAC civil society forums held on a regular basis. Thus, while civil society forum in March 2015, participants identified common strategies of civil society organizations in Latin America, the Caribbean and the European Union to influence the public debate over the relevance of fair

treatment and greater solidarity between the two regions [20].

The support of civil society initiatives is provided by the EU-LAC Foundation. The issue of establishing such a foundation was announced for the first time at the fifth EU-LAC summit in Lima in 2008. And only 2 years later the Foundation was established at the sixth summit in Madrid in 2010. The main objective of the Foundation is to contribute to the strengthening of the interregional partnership process with the participation of civil society and other social actors, encouraged to further mutual knowledge, understanding and vision between the two regions. In addition, a separate interregional working group was set to discuss and agree on proposals for the Foundations, and the European Commission has contributed 3 million euros to the Foundation, which allowed to implement a number of initiatives [11].

In addition, the Investment Fund for Latin America (IFLA) was launched in 2010 during the EU-LAC summit. IFLA was created by the European Commission to mobilize additional funding to Latin America in support of investment projects through the pooling of grants from the European Commission and loans from European development funding institutions. The key priorities of the Fund are: interconnectivity and energy infrastructure, including energy efficiency and renewable energy, transport, environment, support for private sector development, including small and medium enterprises.

The Investment Fund has three interconnected and complementary strategic objectives: improving interconnections, in particular through better energy and transport infrastructure, between and within Latin American countries; enhancing environmental protection and focusing on improving control over the effects of climate change; promoting equitable and sustainable socio-economic development by improving social infrastructure and supporting small and medium-sized enterprises [24, c. 42]

In addition to the above-mentioned areas of cooperation, there is strong cooperation between the European Union and Latin America and the Caribbean in the economic sphere. The private sector plays a key role in strengthening sustainable development and creating job markets globally.

The issue of cooperation between the business communities of the two regions was first raised at the first EU - LAC summit in Rio de Janeiro in 1999. Declaration as the result of the summit contained provisions for launching of joint business forums to analyze issues of mutual interest, and, where appropriate, submit recommendations for consideration by high officials of the two regions [21, p. 4]

The EU - MERCOSUR Business Forum in Lisbon in 2007 identified obstacles in the negotiation process between the parties. There were important issues regarding the scope and scope of tariff liberalization in the course of negotiations on industrial goods and the definition of rules of origin, as well as the elimination of export taxes and the asymmetry in the elimination of tariffs. In agriculture, there were a number of market-

related uncertainties, such as tariffs, quotas, volumes, and issues related to sanitary and phytosanitary measures [7, c. 41-43].

In January 2013, representatives of the two regions gathered at the first EU-LAC Economic Forum, the main issues of which were macroeconomic policies, the labor market, regional integration, income inequalities, and the growing problems faced by the two regions. The same year, the EU-LAC Business Forum was held in May again. During the forum entitled "New Consolidation Forces - Succeeding in Latin America," world business leaders, leading politicians, leading scholars and entrepreneurs discussed key issues of cooperation and trends in the development of interregional EU-Latin America relations [8].

In 2015, in parallel with the EU – CELAC Summit, the second business forum took place. The main focus was on the development of small and medium-sized businesses.

In addition, there are regular meetings of leaders of trade unions in the EU and Latin American and Caribbean countries. In 2005, the Commission proposed the establishment of an EU-LAC Social Forum to be held every two years [10]. 2010 was full of alike meetings, like energy forum (on alternative energy sources), an information society forum, a forum on social cohesion.

Creation of "common zones", despite the geographical remoteness of the regions, can be considered as a special instrument of cooperation between the EU and the LAC. In 2002 the Action Plan for the construction of the Common Higher Education Area between the European Union and Latin America and the Caribbean was developed and approved [9, p. 5]. Over the last few years, new mechanisms have been created for interaction between research programs and projects, such as the Twinning Institution Building Tool, and synergy in different areas, which may give a new impetus to the relationship between the two regions.

In April 2008, the European Parliament adopted a resolution in which it proposed to create of a Euro-Latin American global interregional zone by 2012. It was planned to be done in two stages - by signing free trade agreements with MERCOSUR, the Andean Community, and then signing a global interregional agreement. However, due to a number of reasons, such a zone was never created.

Conclusion

It should be noted that thematic cooperation has different forms. The traditional meetings on the high level are supplemented by technical assistance and more informal. The practice of informal cooperation has been accompanied by all the events of the EU-LAC dialogue since the early 1990s and has been actively developing over the past years. EU is placing a focus on assistance to the Latin America and the Caribbean in the sphere of democracy and good governance. By deploying election monitoring missions and providing expert support in judiciary, the EU is sharing the best practices in these spheres with the LAC. At the same time, civil society and business associations are also taking an active part in the interregional dialogue.

The most powerful mechanisms of such cooperation are the holding of joint forums and meetings, which serve as a discussion platform for implementation of agreements reached on the higher levels and provide recommendations for further cooperation.

References

1. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. The European Union's Role in Promoting Human Rights and Democratisation in Third Countries. [Електронний ресурс] / Commission of the European Communities. – Brussels: Press Office, 2001. – Режим доступу до ресурсу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52001DC0252&from=EN>
2. Consolidated version of the Treaty on European Union [Електронний ресурс] / Official Journal of the European Union. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012M/TXT>
3. Declaration of principles for international election observation and Code of conduct for international election observers [Електронний ресурс] / 2005. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.osce.org/odihr/16935?download=true>
4. Declaration of principles for international election observation and Code of conduct for international election observers [Електронний ресурс] / 2005. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.osce.org/odihr/16935?download=true>
5. Declaration of principles for international election observation and Code of conduct for international election observers [Електронний ресурс] / 2005. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.osce.org/odihr/16935?download=true>
6. Declaration of Santiago. Common principles for judicial cooperation [Електронний ресурс] / Corte Suprema de Chile. – Chile, – 2013. – 9 p. – Режим доступу до ресурсу: <http://network-presidents.eu/sites/default/files/DeclarationSantiagoIngles2.pdf>
7. Di Filippo A. Viabilidad y perspectivas de futuro de un Acuerdo entre el MERCOSUR y la Unión Europea / D. Osterlof // América Latina y la Unión Europea: una integración esperanzadora pero esquivada. – San José, 2008. – P. 21 – 44.
8. EU – CELAC Summit. Santiago Declaration [Електронний ресурс] / Council of the European Union. – Brussels: Press Office, 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-13-31_en.htm
9. EU Latin America and Caribbean Summit 2002 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.europarl.europa.eu/intcoop/eurolat/key_documents/summits_eu_alc/ii_17_5_2002_madrid_en.pdf
10. Eurolat: Carta Informativa / Centro latinoamericano para las relaciones con Europa. – Providencia, 2005. – № 67. – 24 p.

11. European Union – Latin America – Caribbean: Advancing Together / European Commission. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1999. — 44 p.
12. European Union Election Observation Mission. Ecuador 2007. Elections to Constituent Assembly. Final report [Электронный ресурс] / EU EOM. – Brussels, – 2007. – 119 p. – Режим доступа до ресурсу: http://eeas.europa.eu/eueom/pdf/missions/final_report-ecuador-2007_en.pdf
13. European Union Election Observation Mission. Ecuador 2008. Presidential and parliamentary election. Final report [Электронный ресурс] / EU EOM. – Brussels, – 2008. – 58 p. – Режим доступа до ресурсу: http://eeas.europa.eu/eueom/pdf/missions/ecuador-final-report_2008_en.pdf
14. European Union Election Observation Mission. Ecuador 2009. Presidential and parliamentary election. Final report [Электронный ресурс] / EU EOM. – Brussels, – 2009. – 58 p. – Режим доступа до ресурсу: http://eeas.europa.eu/eueom/pdf/missions/final_report-ecuador-2009_english.pdf
15. European Union Election Observation Mission. General Elections. Guatemala 2003. Final report [Электронный ресурс] / European Commission. – Brussels, – 2003. – 63 p. – Режим доступа до ресурсу: http://eeas.europa.eu/eueom/pdf/missions/final-report_euom.pdf
16. European Union Election Observation Mission. Parliamentary Elections. Venezuela 2005. Final report [Электронный ресурс] / EU EOM. – Caracas, – 2006. – 63 p. – Режим доступа до ресурсу: http://www.eods.eu/library/FR%20VENEZUELA%202005_en.pdf
17. European Union Election Observation Mission. Presidential, Parliamentary and Andean Parliament Elections. Peru 2016. Preliminary statement [Электронный ресурс] / European Commission. – Brussels, – 2016. – Режим доступа до ресурсу: http://eeas.europa.eu/election-observation-missions/eom-peru-2016/305/preliminary-statement--a-democratic-and-broadly-accepted--although-atypical--electoral-process_en
18. Fairlie A. Integración Regional y Acuerdo de Asociación CAN – UE / D. Osterlof // América Latina y la Unión Europea: una integración esperanzadora pero esquiva. – San José, 2008. – P. 45 – 76.
19. Farrell M. The EU and Interregional Cooperation: in Search of Global Presence [Электронный ресурс] / M. Farrell // UNU–CRIS Working Papers, 2004. – № 9. – 35 p. – Режим доступа до ресурсу: <http://cris.unu.edu/sites/cris.unu.edu/files/W-2004-9.pdf>
20. Farrell M., Hettne B., Van Langenhove L. Global Politics of Regionalism: Theory and Practice / M. Farrell, B. Hettne, L. Van Langenhove. – London, 2005. – 321 p.
21. Latin America/Caribbean/European Union: First Summit. Declaration of Rio de Janeiro. Priorities for Action. Press Release [Электронный ресурс] – Brussels, 1999 – Режим доступа до ресурсу: http://www.europarl.europa.eu/intcoop/eurolat/key_documents/summits_eu_alc/i_29_6_1999_rio_en.pdf
22. Partners in development. European Union – Latin America Development Cooperation Guide. Update 2010 [Электронный ресурс] / European Commission. – Luxembourg, – 2010. – 120 p. – Режим доступа до ресурсу: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/methodology-eu-latin-america-development-cooperation-guide-2010_en_2.pdf
23. Study on judicial cooperation, mutual legal assistance and extradition of drug traffickers and other drug-related crime offenders, between the EU and its Member States and Latin American and Caribbean (LAC) countries [Электронный ресурс] / European Commission. – Luxembourg, – 2013. – 320 p. – Режим доступа до ресурсу: http://ec.europa.eu/justice/anti-drugs/files/study-lac-judicial-coop_en_p
24. Абрамова М. Г. Латинская Америка / М. Г. Абрамова // Европейский Союз: факты и комментарии. – 2010. – № 61. – С. 41 – 42.

Turii O.V.

PhD student of the Department of Public,
Administration and Public Service,
National Academy for Public Administration
under the President of Ukraine

Турій Олег Володимирович

аспірант кафедри публічного управління та публічної служби
Національної академії державного управління при Президентові України

IMPROVEMENT OF THE FUNCTIONING OF CONSULTATIVE AND ADVISORY BODIES AT LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES: LEGAL ASPECTS УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОНСУЛЬТАТИВНО-ДОРАДЧИХ ОРГАНІВ ПРИ ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Summary. The article analyzes the main problems that exist in the interaction of local self-government bodies with the public in the region through advisory bodies. The main directions of dialogue improvement on the regional level are determined with the purpose of establishing partnerships in local self-government bodies with the public. Key words: local self-government bodies, regional council, democracy, decentralization, consultative-advisory body.

Анотація. У статті проаналізовані основні проблеми, що існують у взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю регіону через консультативно-дорадчі органи. Визначено основні напрями вдосконалення діалогу на регіональному рівні з метою налагодження партнерських відносин в органах місцевого самоврядування з громадськістю. Ключові слова: органи місцевого самоврядування, обласна рада, демократія, децентралізація, консультативно-дорадчий орган.

Постановка проблеми. Цілком очевидним є недостатній рівень залучення громадян до участі у державотворчих процесах, виробленні та реалізації політики в різних галузях державотворення, позиціонування соціально активних громадян як соціально-нестабільної категорії, нездатної до прийняття конструктивних та ефективних рішень обумовлюють необхідність трансформації системи консультативно-дорадчих структур та визначення їх правового статусу на всіх рівнях державної влади та місцевого самоврядування.

Правове регулювання на законодавчому рівні та зрозуміла і прозора структуризація взаємодії громадських консультативно-дорадчих структур до рівня системи, призведе до оптимізації їхньої діяльності і як наслідок – переходу на новий, конструктивний, рівень взаємодії з органами місцевого самоврядування. Адаптація моделі взаємовідносин громадських дорадчих структур за ієрархічним принципом є актуальною з огляду на можливість її ефективного впровадження та використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну основу дослідження проблеми консультативно-дорадчих органів склали наукові праці таких учених, як В. Брайта, Л. Бош, Т. Джиги, У. Курчевської, В. Леманна, В. Маклакова, М. Молєда-Здзіс, В. Федоренка та ін., а також офіційні доповіді та правові акти. Попри велику кількість публікацій з означеної проблеми, що мають місце останнім часом як у світовій, так і вітчизняній науці державного управління, питання взаємодії консультативно-дорадчих органів та органів місцевого самоврядування і досі не отримало достатньої та комплексної теоретичної розробки серед вітчизняних дослідників, що неабияк актуалізує його вивчення.

Метою дослідження є вивчення існуючого стану функціонування консультативно-дорадчих

органів при органах місцевого самоврядування та розробка і теоретичне обґрунтування моделі ефективних взаємовідносин консультативно-дорадчих структур з органами місцевого самоврядування.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наукові дослідження проблем взаємодії громадян та органів місцевого самоврядування виявляють різноманітні форми, способи, механізми впливу громадян на сферу місцевого самоврядування через консультативно-дорадчі органи, що, своєю чергою, дозволяє зробити висновок про можливість виокремити в системі встановлення та гарантування місцевого самоврядування, що на практиці реалізується у таких напрямках і формах:

- нормативно-правове регулювання місцевого самоврядування та можливість формування консультативно-дорадчих органів;
- державна політика в галузі розвитку місцевого самоврядування;
- підтримка консультативно-дорадчих органів територіальних громад;
- державний захист і гарантування контролю консультативно-дорадчих органів за діяльністю органів місцевого самоврядування;
- нормативне забезпечення контрольних функцій громадськості над органами місцевого самоврядування;
- юридична відповідальність суб'єктів муніципально-правових відносин тощо.

Виклад основного матеріалу. Процес інтеграції України в Європейське співтовариство вимагає впровадження стандартів розвиненого демократичного суспільства. Розвиток громадянського суспільства є невід'ємним дієвим чинником розбудови України як демократичної правової держави за умови конструктивного та відповідального діалогу з нею в межах правового поля.

Сприяння розвитку взаємодії органів місцевого самоврядування з громадістю повинно базуватися на партнерстві, взаємній зацікавленості у досягненні цілей, пов'язаних з процесом демократизації всіх сфер державного управління та суспільного життя, соціально-економічним та духовним прогресом, всебічним забезпеченням захисту прав і свобод людини та громадянина [4].

Більшість науковців погоджуються з визначенням громади, як автономної соціальної підструктури, що об'єднана перманентною загальною діяльністю. За формою діяльності розрізняють: виробничі, конфесійні, національні й комунальні (територіальні, міські) громади. За іншим визначенням, громада – територіальна спільнота людей, об'єднаних адміністративними, економічними, екологічними, культурними, релігійними та іншими зв'язками. Як правило, громада усвідомлює наявність певних ознак або інтересів, які виокремлюють її з-поміж ширшого загалу [2; с. 11].

Остаточне нормативно-правове закріплення консультативно-дорадчих органів з набуттям незалежності України було здійснено в рамках запровадження в нашій державі соціального партнерства. Зокрема, 27 квітня 1993 року Президент України видав Указ № 151/93 «Про Національну раду соціального партнерства», яким засновано Національну раду соціального партнерства – постійно діючий консультативно-дорадчий орган при Президентові України, що утворюється з представників Кабінету Міністрів України, об'єднань підприємців та професійних спілок для узгодженого вирішення питань, що виникають у соціально-трудовій сфері [10].

Разом з тим, за увесь період існування Національної ради соціального партнерства, вона так і не стала ефективним загальнонаціональним консультативно-дорадчим органом, який сприяв би узгодженню інтересів сторін соціального партнерства під час прийняття нормативно-правових актів. З огляду на це, Указом Президента України від 29 грудня 2005 року № 1871/2005 «Про розвиток соціального діалогу в Україні» Національну раду соціального партнерства було ліквідовано та створено Національну тристоронню соціально-економічну раду [11]. Суттєво посилює роль цього органу прийняття Закону України «Про соціальний діалог в Україні» від 23 грудня 2010 року № 2862-VI, відповідно до якого Національна тристороння соціально-економічна рада стала постійно діючим органом [12].

Загалом, консультативно-дорадчі органи – це органи, що утворюються для погодженого вирішення питань реалізації державної політики у певній сфері чи галузі, координації діяльності центральних і місцевих органів державної влади.

Правовою основою утворення та діяльності таких органів є Конституція України, закони та інші нормативно-правові акти. Статус консультативно-дорадчого органу, повноваження, основні напрями і форми діяльності визначаються положенням про

конкретний орган чи спеціальним актом відповідного державного органу: постановою, розпорядженням, наказом тощо.

За територією здійснення своєї діяльності серед консультативно-дорадчих органів виділяють:

а) наднаціональні консультативно-дорадчі органи – утворюються при міжнародних організаціях та наднаціональних об'єднаннях, а також їх статутних органах. Особливістю цих органів є інтернаціональний характер їхнього складу, який формується здебільшого за квотним принципом при активній участі в цьому процесі держав-членів відповідного міжнародного об'єднання [1, с. 8-9].

б) загальнонаціональні консультативно-дорадчі органи – утворюються при центральних органах державної влади. Так, порядок утворення та діяльності консультативно-дорадчих органів при Кабінеті Міністрів України визначається окремою Постановою від 17 червня 2009 року № 599 «Питання консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, утворених Кабінетом Міністрів України» [5];

в) регіональні консультативно-дорадчі органи – утворюються при регіональних органах публічної влади для забезпечення комплексного підходу в здійсненні покладених на них функцій з урахуванням інтересів місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій і громадян при здійсненні регіональними органами публічної влади окремих своїх функцій чи виконанні поставлених перед ними конкретних завдань у межах певного регіону. Прикладом цьому є утворення Постановою Кабінету Міністрів України від 18 травня 2011 року № 526 регіональних рад підприємців в АРК, областях, м. Києві та Севастополі [13];

г) місцеві консультативно-дорадчі органи – утворюються при місцевих органах публічної влади та є найбільш наближеними у своїй діяльності до громадськості. На цьому рівні консультативно-дорадчі органи, як звичайно, створюються при органах місцевого самоврядування передусім з метою врахування історичних, національно-культурних, соціально-економічних та інших особливостей здійснення публічної влади в межах певного населеного пункту – міста, села, селища [8; с. 239].

Консультативно-дорадчі органи при органах місцевого самоврядування – утворюються зазвичай при представницькому органі місцевого самоврядування на час його поточного скликання для сприяння забезпеченню діяльності депутатів місцевих рад, органів і посадових осіб місцевого самоврядування та реалізації державної політики щодо сталого розвитку місцевого самоврядування на певній адміністративно-територіальній одиниці.

Найбільш поширеними напрямками діяльності консультативно-дорадчих органів при органах місцевого самоврядування в Україні стали питання екології, регуляторної політики та підприємництва, освіти і науки, охорони здоров'я, стратегічного розвитку та містобудування, протидії корупції [8; с. 239].

Цілком зрозуміло, що консультативно-дорадчі органи, які було створено в рамках реалізації суспільного діалогу, за формальними ознаками відповідають європейській тристоронній моделі взаємодії органів публічної влади та громадськості загалом, професійних спілок та громадських об'єднань різних спрямувань. Водночас за своїм змістом та можливостями впливу громадськості на прийняття нормативно-правових актів, сучасний варіант соціального партнерства в нашій державі суттєво відрізняється від європейської практики діяльності подібного роду консультативно-дорадчих органів [3; с. 627-628].

Такий стан речей пояснюється цілком зрозумілими та очевидними причинами, що мають місце в сучасному українському суспільстві. По-перше, розрідженістю громадськості та її неготовністю до об'єднаного і обґрунтованого відстоювання власних інтересів під час участі в діяльності консультативно-дорадчих органів. По-друге, знищення цільової функціональності держави, яка не виконує наразі функцію судді для узгодження різних громадських інтересів під час прийняття управлінських рішень та нормативно-правових актів.

За рамками суспільного діалогу консультативно-дорадчі органи мають вузьке, сегментарне конституційно-правове регулювання, що здійснювалося підзаконними нормативно-правовими актами органів публічної влади. В результаті такої політики було створено дуже велику кількість консультативно-дорадчих органів, нормативно-правове регулювання яких мало хаотичний та тимчасовий характер, а самі органи здебільшого були засобом для обґрунтування та легітимації інтересів зацікавлених осіб, які в такий спосіб отримали доступ до органів публічної влади. Саме тому можливості залучення громадськості до здійснення діяльності консультативно-дорадчих органів, а відповідно й вплив на прийняття нормативно-правових актів, які були предметом їхнього розгляду, завжди мав і має надалі досить обмежений характер.

Надзвичайно важливим кроком у напрямку нормативно-правового регулювання діяльності консультативно-дорадчих органів стало ухвалення Постанови Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 року № 599 «Питання консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, утворених Кабінетом Міністрів України» [6]. Результатом та основним завданням прийняття цієї урядової постанови було об'єднання численних консультативно-дорадчих органів через уніфікацію порядку їх створення та діяльності.

Посилило інституційні засади діяльності консультативно-дорадчих органів при органах влади в Україні ухвалення Постанови Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 03 листопада 2010 року № 996 якою було затверджено Типове положення про громадську раду при

міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації. Цим положенням визначено три основних завдання громадської ради: 1) створення умов для реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами; 2) здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади; 3) сприяння врахуванню органом виконавчої влади громадської думки під час формування та реалізації державної політики [9].

Наявність численних різновидів консультативно-дорадчих органів свідчить про те, що вони є важливим та перевіреним нормативно-правовим результатом, механізмом взаємодії органів публічної влади та громадськості. Найбільша перевага консультативно-дорадчих органів полягає в тому, що вплив громадськості на прийняття нормативно-правових актів органами публічної влади, як заведено, має постійний та системний характер, що дозволяє регулярно залучати громадськість до законодавчої діяльності органів публічної влади.

Основною проблемою, яка вимагає вирішення в рамках налагодження ефективної діяльності консультативно-дорадчих органів в Україні як громадських інституцій є відсутність у чинному законодавстві України уніфікованої процедури щодо створення та діяльності консультативно-дорадчих органів на рівні різних органів місцевого самоврядування.

На жаль, відсутність нормативно-правового регулювання порядку створення та діяльності консультативно-дорадчих органів призводить до формального підходу в процесі створення та діяльності консультативно-дорадчих органів, разового та безсистемного характеру їх роботи й надзвичайно низькому ступені врахування рекомендацій консультативно-дорадчих органів, а також залежністю від політичної волі посадових та службових осіб органів місцевого самоврядування, при яких вони створені.

При цьому питання напрацювання ефективних механізмів врахування думки та рекомендацій громадськості й досі залишається відкритим. Аналіз персонального складу окремих консультативно-дорадчих органів, свідчить, що участь громадськості в їх діяльності є дуже обмеженою.

Щодо локального рівня здійснення впливу громадськості на прийняття нормативно-правових актів через консультативно-дорадчі органи, то на сьогодні більшість громадських рад при органах місцевого самоврядування функціонують лише на рівні міст обласного значення. У багатьох територіальних громадах узагалі відсутня практика створення консультативно-дорадчих органів при органах місцевого самоврядування або ж процес їх формування ще далеко незавершений [7; с. 24-25].

За таких умов громади не можуть розраховувати на ефективне здійснення впливу на прийняття нормативно-правових актів на місцевому рівні через консультативно-дорадчі органи.

Висновки. Аналіз генезису конституційно-правового регулювання консультативно-дорадчих органів в Україні дозволяє стверджувати про потребу запровадження уніфікованого нормативно-правового порядку їх створення та діяльності при органах публічної влади. Утілення загальних правил функціонування консультативно-дорадчих органів буде сприяти зменшенню їх залежності від політичної волі окремих владних суб'єктів; визначенню механізмів врахування рекомендацій таких консультативно-дорадчих органів у нормативно-проектній діяльності органів публічної влади; посиленню громадського контролю за виконанням уже прийнятих нормативно-правових актів; уникненню бюрократизації та формального підходу під час створення таких органів.

На основі проведених досліджень, існуючих на сьогодні і пошуків ефективних механізмів взаємодії органів місцевого самоврядування з громадянським суспільством можна зазначити, що громадські консультативно-дорадчі органи один із важливих суб'єктів процесу взаємодії органів місцевого самоврядування з громадянським суспільством та вироблення раціональної політики. Їхня участь у цьому процесі насамперед консультативна, контролююча та представницька.

Саме тому не викликає сумнівів важливість, усвідомлення значущості функціонування зав'язків із громадянським суспільством керівниками органів місцевого самоврядування. Це допоможе підняти імідж органів місцевої влади й поступово повернути довіру до держави в цілому.

Як підсумок – ефективність роботи консультативно-дорадчих органів залежить від суб'єктного складу та наявності політичної волі врахувати результати їх роботи.

Список літератури:

1. Lobbying in the European Union: Current Rules and Practices. Working Paper / Constitutional Affairs Series; W. Lehmann, L. Bosche. – Luxemburg: European Parliament, 2003. – 58 p.
2. Андресюк Б.П. Місцеве самоврядування в сучасній Україні: проблеми і перспективи. – К.: Стило, 1997. – 223 с.
3. Джига Т. В. Розвиток соціального партнерства в країнах ЄС та Україні: порівняльний аналіз / Т. В. Джига // Гілея. Історичні науки. Філософські

науки. Політичні науки: наук. вісник: зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 50 (№ 8). – С. 621-628

4. Ковальчук І.В. Правовий аспект реформи децентралізації в Україні в розрізі євроінтеграційних процесів / І.В. Ковальчук // Теорія та практика адаптації законодавства України до законодавства ЄС: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 8 червня 2018 р.). – Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – С. 241–243.

5. Питання консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, утворених Кабінетом Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 року № 599 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 45. – Ст. 1511.

6. Питання консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, утворених Кабінетом Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 року № 599 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 45. – Ст. 1511

7. Посібник з участі громадськості / Проект «Голос громадськості»; Міжнародний центр перспективних досліджень; За ред. Д. Холдар та О. Захарченко. – Київ: В-во Дизайн-студія «iMedia», 2002. – 116 с

8. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К.: НІСД, 2012. – 256 с

9. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Указ Президента України від 15 вересня 2005 року № 1276/2005 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 38. – Ст. 2363

10. Про Національну раду соціального партнерства: Указ Президента України від 27 квітня 1993 року № 151/93 // Офіційний вісник України. – 1999. – № 5. – Ст. 156.

11. Про розвиток соціального діалогу в Україні: Указ Президента України від 29 грудня 2005 року № 1871/2005 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 52. – Ст. 3271.

12. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23 грудня 2010 року № 2862-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 28. – Ст. 255

13. Про утворення регіональних рад підприємців в Автономній Республіці Крим, областях, мм. Києві та Севастополі: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 2011 року № 526 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 38. – Ст. 1560.

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Makarenko Svitlana Stepanivna

*Aspirant, Nationale Wissenschafte Zentrum «Institut des Agrarwirtschafts»,
Kiew, Ukraine*

Makarenko Anna Sergiyvna

k.e.n./Univ. Kiew, Ukraine

Makarenko S. S.

Ph.D. candidat, National Science Center «Institute of Agrarian Economics»

Makarenko A. S.

Ph.D. (in Economics), Kyiv

DIE SYNERGIE DES WALDRESSOURCEN UND WIRTSCHAFTLICHEN MECHANISMUSES DER TÄTIGKEIT IN DEN WALDBETRIEBEN SYNERGY OF FOREST-RESOURCE AND ECONOMIC MECHANISM IN FORESTRY ENTERPRISES

Die Anmerkung: Der Artikel heiligt das Wesen des Konzepts der wirtschaftlichen Mechanismus der Tätigkeit in den Waldbetrieben, die stabile anpassungsfähige Waldnutzung und die Verbindung des waldressourcen und wirtschaftlichen Mechanismus der Tätigkeit in den Waldbetrieben.

Summary: Synergy of forest-resource and economic mechanism in forestry enterprises. The article is devoted to the disclosure of the concept of mechanism of forest enterprises activity, sustainable adaptive forest management, and the interrelationship of forest resource and economic mechanism of their activities.

Die Schlüsselwörter: der Waldbetrieben, der Wald, die stabile Waldnutzung, der wirtschaftliche Mechanismus, die Wirtschaft der Waldnutzung.

Key words: *forestry enterprises, forest, sustainable forest management, economic mechanism, forestry economics.*

Die Problemstellung. Heutzutage ist die Wertigkeit des Waldes vielfältig. Er ist eine der Schlüsseler-sourcen der Erde. Der Wald braucht entsprechende Entwicklung und Aufnahme von wissenschaftlich bewiesenen Maßnahmen anlässlich der rationalen Ausnutzung, Erneuerung und Ressourcenzuwachs. Außer dem wirtschaftlichen Wert hat er die entscheidende strategische Bedeutung, weil der Wald am stärksten das Spektrum der ökologischen, sozialen und wirtschaftlich Funktionen erfüllt. Das bedingt heutzutage die Dringlichkeit der Lösung der Probleme über die Benutzung und Erneuerung des Ressourcenpotentials im Waldbetrieb in der Welt.

Die Analyse der letzten Forschung und Publikation. Die ukrainischen und ausländischen Wissenschaftler beschäftigen sich mit der Probleme der Waldbetrieb und Waldbenutzung. Solche sind: A. Buraczewski, V. Vernadsky, R. Dubas, A. Karpuk, M. Lytsur, G. Morozov, Yu. Tunycy, O. Furdychko, V. Savchuk, O. Shubalyj, M. Syniakovych, V. Sukachev, M.R.W. Williams und andere.

Die Auswahl bisher die ungelöste Teile des allgemeinen Problems. Man erforscht die Synergie des waldressourcen und wirtschaftlichen Mechanismus der Tätigkeit in den Waldbetrieben.

Ziel des Artikels ist die Bestimmung der Verbindung in der Tätigkeit der Waldbetrieben einer kettenartigen Anordnung der Begriffe wie: «die Biosphäre», «der Wald», «die stabile Waldnutzung», «der Waldbetrieb» und die Synergie der Elemente die materielle und immaterielle Erzeugung in den Waldbetrieben.

Wiedergabe des Grundmaterials der Untersuchung. Die Strategie der Entwicklung der Zivilisation des 21. Jahrhunderts ist eine Bewegung zur intensiven

Entwicklung, und zwar rationell, stabil, anpassungsfähig. Daher macht die Definition der Bedeutung der nachhaltigen Waldbewirtschaftung es möglich, die Psychologie des Besitzers auf den Benutzer zu ändern und von neuem an das Problem der Ausbeutung des Waldes heranzugehen. Offensichtlich wird die Notwendigkeit der Wald auf die wissenschaftliche Grundlage ausgenutzt. Das wird die rationale Nutzung der großen Waldressourcen erlauben und dadurch den irreparablen Folgen entgangen. Der Wald ist das gesonderte selbstständige Kettenglied der Biozönose. Zuerst muss man die Aufmerksamkeit auf den ökologischen Faktor und die rationale Nutzung der Natur betonen. Danach strebt man nach dem Empfang des Reinertrags von der Waldnutzung.

Auf Basis des bearbeiteten Materials anlässlich der rationalen Waldnutzung kann man sagen, dass unsere Welt in einer Art Kette, die aus den Kettengliedern der wachsenden Schwierigkeiten besteht, organisiert ist.

Diese Folgerichtigkeit beginnt bei den elementarsten Fragmenten. Die Vielzahl der Organisation eines Niveaus bildet den Grundbestandteil der Organisation eines nachfolgend höheren Niveaus. Aus Molekülen entstehen Zellen, aus denen wiederum Gewebe und Organe entstehen, aus letzteren - die vielzelligen Organismen, aus Organismen entstehen Arten, Populationen, Biozönosen und Biogeozönosen.

Jeder Organismus besteht nicht nur aus den Einheiten der ihm untergeordneten Organisation (Organe, Zellen, Moleküle), sondern ist auch selbst eine Einheit, die zu dem Bestandteil der biologischen Makrosysteme (Populationen, Arten, Biozönosen, Ökosysteme, Biosphäre) gehört [1, s. 47].

Die Biosphäre besteht aus Bestandteilen unterschiedlicher Größen. Und deswegen ist der Wald das gesonderte selbstständige Kettenglied der Biozönose. Zum Beispiel M. A. Golubetz zeigt in seine Forschung auf «das Häutchen des Lebens, das in der Fuge der Atmosphäre, der Lithosphäre, der Hydrosphäre entsteht, und mit einer dünnen Schicht die Erdoberfläche umhüllt» und in dem sich die Hauptmasse der lebenden Substanz konzentriert. Der Idee von «dem Häutchen des Lebens» M. A. Golubetz verflechtet sich mit der Idee «der Biosphäre» von V. I. Vernadskii, «der Biogeozönose, der Bedeckung der Erde» von V. M. Sukachova, «der Biogeosphäre» von M. V. Dilis und «der Lebensbaum» von V. B. Sochava [2, s. 12].

Als Ergebnis ist auf allen Niveaus des Lebens die Ordnung, der Wechsel von Nährstoffen, Energie und der Informationsaustausch zu beobachten [3, s. 47].

Auf dieser Grundlage entwickelt sich, dank des Nährstoff- und Energiewechsels, die Einheit der Lebensmasse mit der Umwelt.

Der Wissenschaftler G. F. Morozov beobachtete, dass der Wald dank seiner inneren Struktur eine besondere biologische Umgebung für Tiere und Mikroorganismen schafft. Im Wald werden alle lebenden Organismen aufeinander abgestimmt, sie wirken auf die Umwelt ein und sind von seiner Umgebung abhängig, sie repräsentieren selbst eine natürliche Einheit – eine sogenannte Biozönose [4, s. 13].

Der Akademiker V. M. Sukatshev versteht unter der Biozönose des Waldes jedes Stückchen des Waldes, homogen in einem bestimmten Bereich in der Zusammensetzung, Struktur und besonderen Komponenten, woraus sie sich zusammensetzt, und deren gegenseitigen Wechselbeziehung [4, s. 13].

Savchuk V. K., Ponomarenko T. I. betonen die Nivellierung der Werte des Waldes als biologischer Retter der Menschheit, weil unter den Bedingungen einer krisenhaften Umweltsituation es eine Neubewertung der etablierten Stereotypen in Bezug auf die Bewirtschaftung von Waldvermögen gibt, die auf der Grundlage der Auswirkungen auf die Wirtschaftsergebnisse organisiert werden sollte. Daher macht die Definition der

Bedeutung der nachhaltigen Waldbewirtschaftung es möglich, die Psychologie des Besitzers auf den Benutzer zu ändern und von neuem an das Problem der Ausbeutung des Waldes heranzugehen [2, s. 16].

Die Strategie der Entwicklung der Zivilisation des 21. Jahrhunderts ist eine Bewegung zur intensiven Entwicklung. Es geht um die rationale Förderung der Bodenschätze und um ihre Benutzung. Man muss auch über die Erneuerung und über die Nutzbarmachung der Abfallstoffe nachdenken.

Laut modernen Ansichten besteht ein System aus Komponenten, die eng verbunden und voneinander abhängig sind und eine Einheit bildet. Diese Ansicht gilt wie für den Wald, weil der Wald ein biologisches System ist. Diese Ansicht beherrscht auch das Prinzip der hierarchischen Organisation.

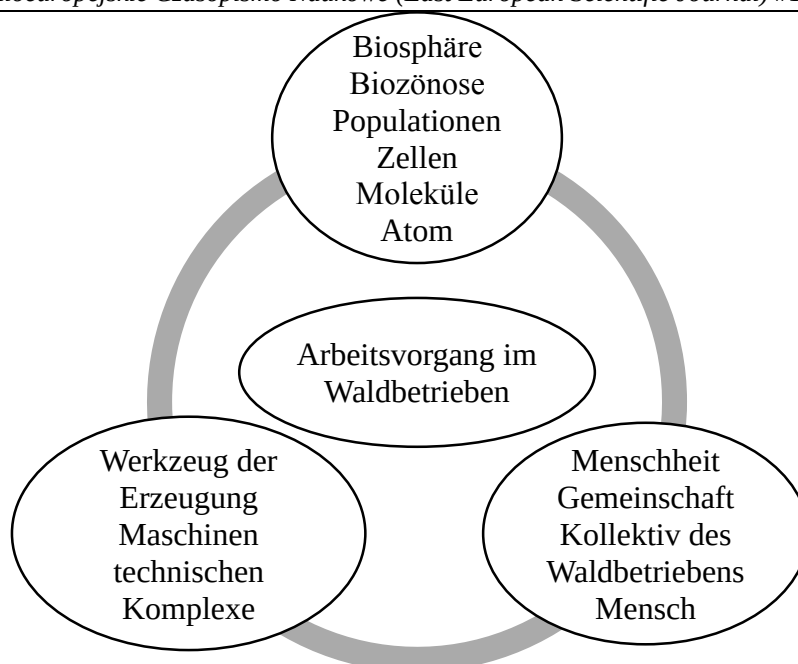
Im Gesetz der Ukraine namens «Über die Einbringung der Veränderungen im Wald-Kodex der Ukraine» vom 08.02.2006 bedeutet das Wort «Der Wald» eine Art von natürlichen Systemen, wo sich Bäume und Büsche mit dem jeweiligen Erdboden, mit dem Gras, mit den Tieren, mit den Mikroorganismen und mit den anderen natürlichen Komponenten zusammenfügen, die in ihrer Entwicklung verbunden sind, sowie einander und die Umwelt beeinflussen [5].

Man definiert die Waldressourcen als die Gesamtheit des Waldreichtums, die man ohne Schaden für die Umwelt und mit der größten wirtschaftlichen Effektivität benutzen kann. Die Komponenten der Waldressourcen schließen sich in solche Gruppe zusammen:

- 1) rohstoffe aus Holzherkunft;
- 2) ressourcen, die keine Holzherkunft haben;
- 3) ressourcen, tierischer Herkunft;
- 4) besondere nützliche Funktionen des Waldes

und ihre positive Auswirkungen auf die Umwelt [3].

Im letzten Jahrzehnt forschen immer mehr die Wissenschaftler aus aller Welt den Wald als der nationale Reichtum des Landes. Man werft das Schema den Zusammenhang der materiellen und immateriellen Elemente im Waldbetrieben auf (Schema 1).

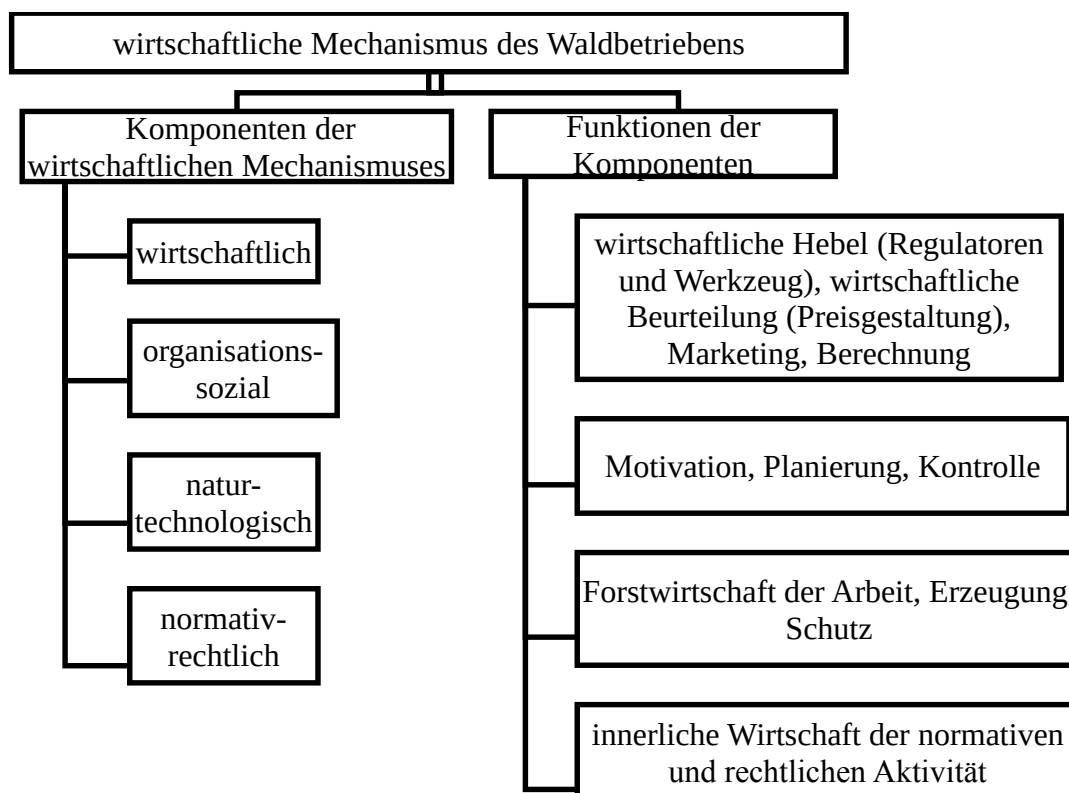
Schema 1. Die Synergie der Elemente die materielle und immaterielle Erzeugung in den Waldbetrieben
Die Anmerkung. Die Bearbeitung des Autors

Die Menschheit muss nicht nur für die Entwicklung der Gesellschaft verantwortlich sein, sondern auch für die Biosphäre im Großen und Ganzen durch das Prisma der Forstwirtschaft.

Der Autor hat die wissenschaftliche begründete Definition «der Waldbetrieb» formuliert. Es ist die verwaltende und wirtschaftliche Einheit, die die Verwendung die Forstfläche des Landes reguliert und die

Berechnung die Wälder, ihre Wiederherstellung und Schutz verwirklicht; muss praktisch die langfristige Strategie der wirtschaftlichen Entwicklung formieren, die die Interessen der zukünftigen Generationen berücksichtigt.

Aus allen oben bezeichnet kann man erschließen, das die stabile Waldnutzung dank dem vereinbaren wirtschaftlichen Mechanismus erreicht (Schema 2).

Schema 2. Das Schema des wirtschaftlichen Mechanismuses in den Waldbetrieben
Die Anmerkung. Die Bearbeitung des Autors

Das Konzept der rationalen (anpassungsfähige) Waldnutzung ist untrennbar mit dem Begriff der stabilen Entwicklung verbunden. Die stabile Entwicklung ist das kluge Gleichgewicht zwischen der Unterstützung einer umweltfreundlichen Umgebung und dem Tempo der wirtschaftlichen Entwicklung in den Waldbetrieben, das die beständige Entwicklung des öffentlichen Fortschritts sichert.

Der Schluss und die Perspektiven. Der Wald ist das gesonderte selbstständige Kettenglied sowohl der Biozönose als auch die Wirtschaft. Zuerst muss man die Aufmerksamkeit auf den ökologischen Faktor und die rationale Nutzung der Natur betonen. Danach strebt man nach dem Empfang des Reinertrags von der Waldnutzung.

Folglich ist die rationale (stabile, anpassungsfähige) Waldnutzung die wissenschaftlich begründete wirtschaftliche Nutzung der Waldressourcen in Art und Umfang, welche die stabile wirtschaftliche Entwicklung, Wiederherstellung, Unterstützung der hohen Produktivität und den Schutz des Waldressourcenpotentials, Harmonisierung der Wechselbeziehung der Gesellschaft, Forstwirtschaft und Wald gewährleisten. Daher ist die rationale (stabile) Waldnutzung mit den Ziel seiner Verbesserung als einem Faktor der Umwelt ein wichtiges Problem der Menschheit in den modernen Wirtschaftsbedingungen.

Der Wald hat die entscheidende strategische Bedeutung, und erfüllt am stärksten das Spektrum der ökologischen, sozialen und wirtschaftlichen Funktionen, die durch das Prisma die Aktivität der Waldbetriebe erscheinen. Die Perspektiven der zukünftigen Forschungen sind die wirtschaftliche Modellierung und die

Analyse der Prognose die Entwicklung der Aktivität in den Waldbetrieben.

References:

1. Kyzyma, R. A. (2010), *Ekolohiia* [Ecology]. Kharkiv: Burun Knyga. [in Ukrainian]
2. Ponomarenko, T. I., Savchuk, V. K. (2010), *Upravlinnia vidtvorenniam lisovykh biolohichnykh aktiviv: oblikovo-analitychne zabezpechennia* [Playback control of forest biological assets: accounting and analytical support]. Kyiv: Ahrar Media Hrup. [in Ukrainian]
3. Havrylenko O. P. (2008), *Ekoheohrafiia Ukrainy* [Ecogeography of Ukraine]. Kyiv. [in Ukrainian]
4. Termena, B. K. (2005). *Lisoznavstvo z osnovamy lisnytva* [Forest science with the basics of forestry]. Chernivci : Knygy – XXI. [in Ukrainian]
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (1994), The Law of Ukraine "Forest Code of Ukraine". <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3852-12> (2019, 10 January).
6. Lytsur, I. M. (2010), *Ekoloho-ekonomichni problemy prostorovoi orhanizatsii lisovoho kompleksu Ukrainy* [Ecological and economic problems of forest complex spatial organization of Ukraine]. Kyiv: RVPS Ukrainy NAN Ukrainy. [in Ukrainian]
7. Syniakevych I. M. (2005), *Lisova polityka* [Forestry policy]. Lviv: ZUKTS. [in Ukrainian]
8. Williams, M. R. W. (1991), *Racional'ne lisokorystuvannya* [Sustainable forestry]. Moskva: Ekolohiia. [in Russian]

Slatvinska M. A.

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance,
Odessa National Economic University*

Слатвінська Марина Олександрівна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
Одеський національний економічний університет*

PROBLEMS OF THE FUNCTIONING OF EXTRABUDGET MANDATORY TRUST FUNDS IN UKRAINE

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЗАБЮДЖЕТНИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ЦІЛЮВИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ

Annotation. The article explores the problems of the functioning of mandatory extrabudgetary trust funds in Ukraine on the example of the Pension Fund. Considered sources of income generation of the Pension Fund. The reasons that contribute to increasing the deficit of the Pension Fund are established. The factors negatively influencing its functioning are revealed. The main directions for eliminating the identified problems are proposed, which are grouped by individual attributes into institutional, informational, technological, legislative, regulatory, organizational, financial and economic.

Key words: *extrabudgetary trust funds, pension fund, income, expenses, deficit.*

Анотація. В статті досліджено проблематику функціонування позабюджетних обов'язкових цільових фондів в Україні, на прикладі Пенсійного фонду. Розглянуто джерела формування доходів Пенсійного фонду. Встановлено причини, які спричиняють підвищення дефіциту коштів Пенсійного фонду. Виявлено чинники, що негативно впливають на його функціонування. Запропоновано основні напрямки усунення виявлених проблем, які згруповано за окремими ознаками на інституціональні, інформаційні, технологічні, законодавчо-нормативні, організаційні, фінансово-економічні.

Ключові слова: *позабюджетні цільові фонди, Пенсійний фонд, доходи, видатки, дефіцит.*

Постановка проблеми. Вагомою компонентою фінансової політики держави є соціальна політика, яка реалізується у тому числі через фонди соціального страхування та безпосередньо Пенсійний фонд. Від ефективності його функціонування залежить виконання соціальної функції та рівень добробуту населення. Однак, для української практики управління фінансовими ресурсами Пенсійного фонду характерними є низка недоліків, які виникають у процесі формування і витрачання коштів цього фонду. Останнім часом проблеми у цій сфері, поглиблюються підвищенням рівня зовнішньої трудової міграції, старінням населення та нестачею коштів для виплати пенсій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей та проблем функціонування позабюджетних цільових фондів присвячені праці О. І. Тулай, Т. В. Калашнікової, Н. Р. Нижик, С. В. Онищенко та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, з огляду на швидкоплинність фінансово-економічних процесів та їх динамічність, а також на загострення ситуації через старіння населення, проблематика функціонування позабюджетних цільових фондів залишається актуальною. Це вимагає виявлення проблем функціонування цільових позабюджетних фондів та розробки шляхів їх усунення.

Мета статті. Виявлення проблем функціонування позабюджетних обов'язкових цільових фондів та безпосередньо Пенсійного фонду України і розробка напрямів їх усунення.

Виклад основного матеріалу. Соціальна політика в Україні реалізується через виконання поставлених задач, відповідних функцій та досягнення окреслених цілей. Вони, в свою чергу, досягаються шляхом здійснення соціального забезпечення і соціального страхування. Останнє, представлене позабюджетними соціальними фондами, а саме Пенсійним фондом України, Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, Фондом соціального страхування з тимчасової втрати

працездатності, Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, Фондом соціального страхування України. Слід зазначити, що з 2015 року Фонд соціального страхування України об'єднав у собі Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві. Таке об'єднання відбулося на підставі прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізації фонду оплати праці» № 77 від 28 грудня 2014 року, яким у новій редакції викладено Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування». З 1 серпня 2017 року Фонд соціального страхування України розпочав виконання усіх завдань і функцій, визначених законом, в повній мірі [1].

Доцільно відмітити, що найбільшим за обсягом фінансових ресурсів, які надходять і є у розпорядженні висвітлених вище фондів виступає Пенсійний фонд, загальні доходи якого у 2017 році склали більше 293 млрд.грн, тоді як на інші разом узяті позабюджетні цільові фонди приходилося 24,22 млрд грн [2].

Він є інституцією, що здійснює формування частини централізованих фінансових ресурсів поза бюджетом для цілей фінансування пенсійних виплат, забезпечення інвестиціями пріоритетних сфер економіки. На відміну від решти фондів соціального страхування, які майже в повній мірі виконують покладені на них функції за рахунок власних надходжень (страхових внесків) та мають значно кращу ситуацію щодо дефіциту бюджету Пенсійний фонд України постійно потребує підтримки з Державного бюджету (рис.1).

Частка власних доходів цього фонду щороку зменшується і це спонукає науковців до виявлення причин такого зниження та розробки заходів щодо усунення негативних проявів і наслідків фінансової політики (за цією компонентою), яка проводиться в державі.

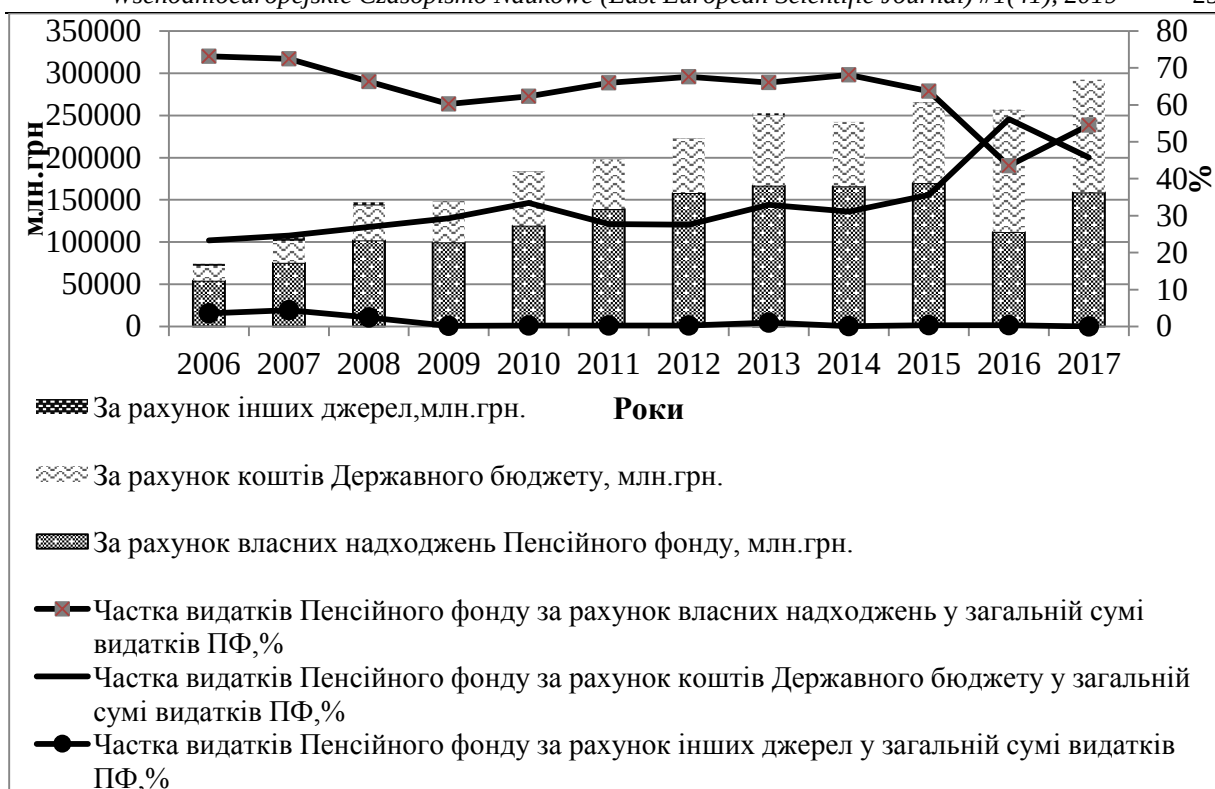

Рис. 1. Динаміка видатків Пенсійного фонду за видами джерел фінансування та їх частка у загальних видатках ПФ за період з 2006 по 2017 рр. [1-3]

Перманентне відволікання коштів Державного бюджету на покриття дефіциту Пенсійного фонду загострює проблему хронічного незбалансованого стану основного фінансового плану країни і є однією з перепон у досягненні фінансової стійкості, економічної стабільності в Україні. Останнім часом поглиблюються проблеми щодо фінансування видатків цього фонду за рахунок його власних надходжень. Загострення ситуації в цій сфері вимагає збільшення сум видатків Державного бюджету на покриття дефіциту Пенсійного фонду. Як свідчать дані рисунку 2, щороку значна частка

видатків Державного бюджету направляється на покриття дефіциту Пенсійного фонду та на фінансування пенсійних програм.

І якщо останнє, відповідно до Бюджетного Кодексу України[5], закладено у видаткову частину Державного бюджету при його формуванні (на сплату до Пенсійного фонду України страхових внесків за окремі категорії осіб, передбачені законом; виплату доплат, надбавок, підвищень до пенсій, додаткових пенсій, виплату пенсій військовослужбовцям та ін.), то покриття дефіциту Пенсійного фонду не є складовою витрат бюджету країни.

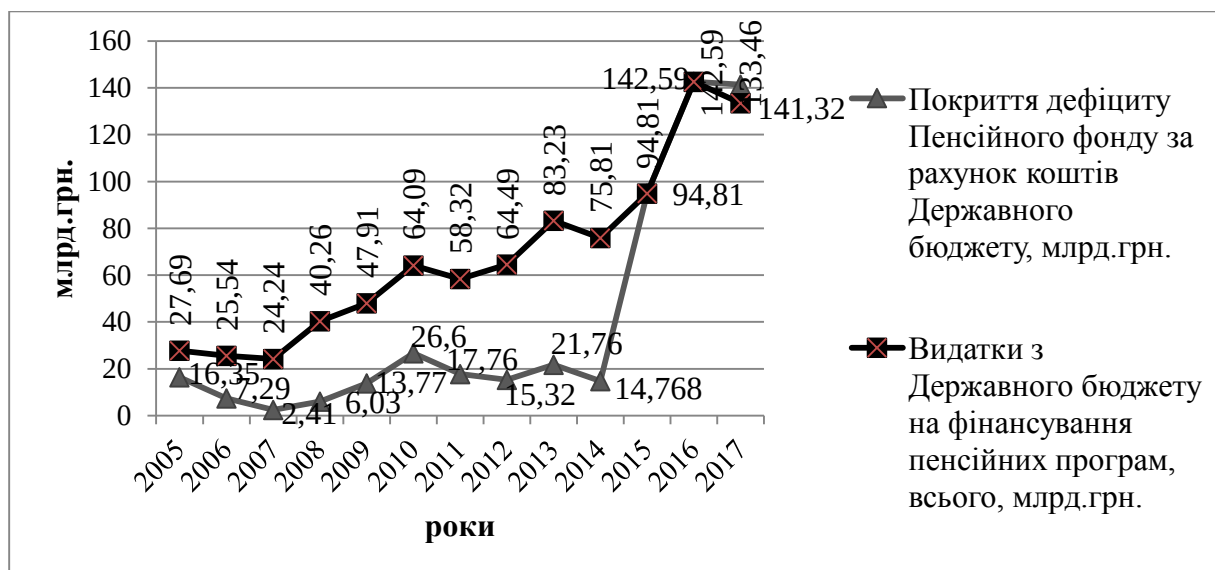

Рис. 2. Динаміка видатків Державного бюджету на фінансування пенсійних програм та покриття дефіциту Пенсійного фонду у 2005-2017 рр. [3; 4]

Більш того, замість ефективного використання цих коштів на цілі розвитку економіки, що стає особливо актуальним в процесі модернізаційних перетворень, вони направляються на фінансування споживання.

Доцільно відмітити, що у складі ВВП видатки Пенсійного фонду займають значну частку, яка за 12 років знаходилася в діапазоні від 9,8% до 18,2%. Це свідчить про вагоме навантаження пенсійної системи на економіку країни (рис. 3).

Водночас, за період з 2007 по 2014 рр. (за виключенням 2011 та 2012 рр.) темпи росту витратів Пенсійного фонду випереджали темпи росту ВВП і лише

в останні чотири роки ця тенденція змінилася на протилежну. Однак, якщо порівнювати видатки Пенсійного фонду з темпами росту реального ВВП, то у 2015 році вони зростали швидше. Це є свідченням того, що економіка зростає значно повільнішими темпами ніж видатки Пенсійного фонду і проблема з фінансуванням його витрат буде надалі поглиблюватись.

За результатами проведеного аналізу можна зазначити, що середньорічний темп зростання витрат Пенсійного фонду становив 14,2%, що за аналізований період привело до їх зростання у 3,9 рази.

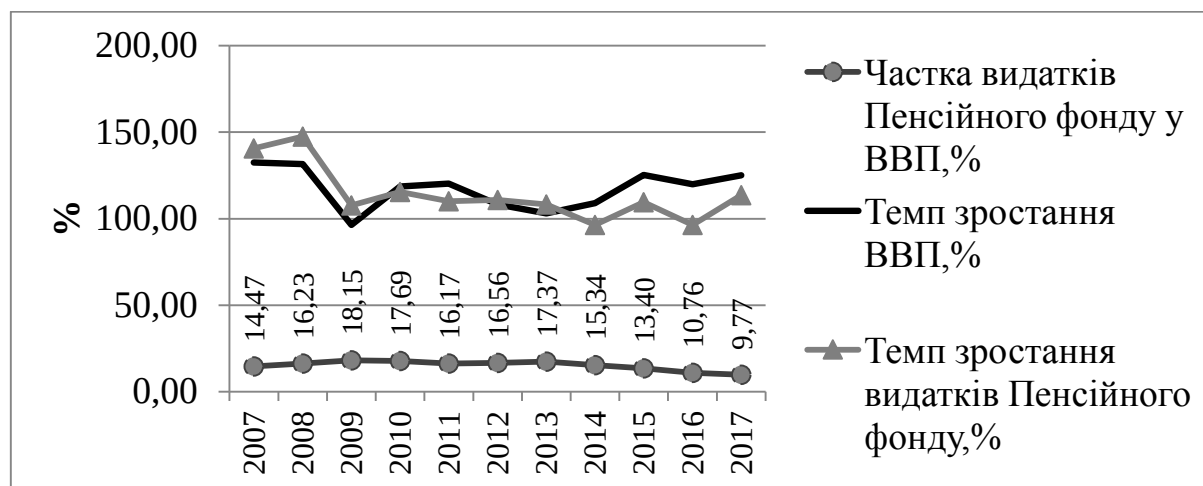

Рис. 3.

Динаміка темпів росту ВВП та витратів Пенсійного фонду і їх частки у ВВП за період 2007-2017рр. [3;6]

Тоді як середньорічний темп зростання власних доходів Пенсійного фонду склав 12,5%, та зріс за цей період лише у 2,9 рази. Серед причин, які викликали швидші темпи зростання витрат Пенсійного фонду, аніж його власних надходжень можна назвати підвищення пенсій без наявної для цього бази фінансових ресурсів та економічного підґрунтя. Таке підвищення скоріше було результатом популістських кроків, що в підсумку підвищило дефіцит Пенсійного фонду та не сприяло зниженню бідності. Тоді як саме останнє наряду з поліпшенням рівня життя населення, соціального захисту, зниженням безробіття, гідним рівнем заробітної плати, пенсій має бути результатом соціально-економічного розвитку країни.

Ще однією з причин зменшення сум власних надходжень є пільги зі сплати ЄСВ, а також невисокий розмір заробітної плати, скорочення кількості застрахованих осіб і страхувальників, щорічне здійснення невластивих видатків, передбачених законодавством, зростання боргів із сплати ЄСВ та інших платежів до ПФУ. Однак, слід відмітити, що основними причинами зростання заборгованості є зростання заборгованості по заробітній платі; скрутний фінансовий стан державних підприємств; відсутність коштів на відшкодування пільгових пенсій. У 2017 році органами Фонду проводилася робота, спрямована на скорочення обсягів заборгованості з платежів та були подані позовні заяви про стягнення заборгованості на суму 3 322,6 млн грн [3].

За даними Держстату станом на 01.01.2018 заборгованість із виплати заробітної плати по Україні у порівнянні з 01.01.2017 збільшилась на 577 млн грн (на 32,2 %) і склала 2 368,4 млн грн на 863 підприємствах-боржниках, з них на економічно активні підприємства припадає 1 272,4 млн гривень (53,7 %)[6,7].

За даними Пенсійного фонду України протягом 2017 року загальна заборгованість з платежів до цього фонду зросла на 2,1 млрд грн і станом на 1 січня 2018 року становила 21,0 млрд грн, у тому числі найбільша з них це - заборгованість з відшкодування пільгових пенсій – 10,7 млрд грн (50,9%) та заборгованість зі сплати ЄСВ – 8,7 млрд грн (41,4% загальної суми боргу). За останні три роки загальна заборгованість з платежів до Пенсійного фонду України мала тенденцію до зростання, однак її темпи росту у 2017 році до 2016-го нижчі (11%), ніж у 2016 році до 2015-го (13%). Темпи зростання заборгованості зі сплати ЄСВ склали 15% у відношенні рік до року, тоді як темпи зростання заборгованості з відшкодування пільгових пенсій сповільнилися і у 2017 році були 10% на відміну від попереднього періоду – 15%.

Слід відмітити, що за даними Державної служби статистики України [6] 3,7 млн осіб, або кожен третій працівник працює без оформлення трудових відносин (показник неформальної зайнятості населення становить 23,1%), що є ще однією з причин зниження влас-

них доходів Пенсійного фонду та призводить до зростання його дефіциту. Найбільше таких працівників у сільському господарстві (42,7%), торгівлі (19,6%), будівництві (15,7%), промисловості (5,3%) та транспорті (3,3%). Неформальна зайнятість призводить до втрат Пенсійного фонду, що складають понад 30 млрд грн на рік.

Серед причин які сприяли підвищенню дефіциту коштів Пенсійного фонду, також слід назвати зменшення у 2016 році майже вдвічі розміру єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування до 22% і скасування його утримань із заробітної плати (доходу) застрахованих осіб та, відповідно, зменшення частки розподілу ЄСВ на пенсійне страхування. Такі заходи проводились з метою легалізації тіньової зайнятості та заробітної плати. Однак, за підрахунками Пенсійного фонду, вони призвели до недоотримання бюджетом 96,4 млрд грн, у т. ч. 18,7 млрд грн внаслідок скасування утримань із заробітної плати [8].

Варто відмітити, що в зарубіжній практиці, на відміну від обраної останніми роками української позиції, спостерігається розподіл навантаження між роботодавцями та працюючими щодо сплати соціальних внесків. Наприклад, внески на соціальне страхування в тій чи іншій пропорції розподіляються між роботодавцями та застрахованими і частка останніх становить від 40% до 66% внесків. Частка виплат застрахованих осіб стосовно загальної суми страхового внеску у деяких країнах становить: у Чорногорії — 28,1%, Німеччині — 20,2%, Австрії — 17,2%, Люксембурзі —

15 %, Чехії — 12,5%, Сербії і Угорщині — 11,5. Водночас, частка роботодавців у загальній сумі внеску коливається від 34% до 60 %. Стосовно окремих видів страхування зберігається участь підприємств і самих працівників, а частка відрахувань для роботодавців і працівників на страхування від безробіття у деяких країнах чітко встановлена. Так у Німеччині — 3,25% та 3,25 % відповідно; Канаді — 4,13% та 2,9%; Франції — 5,13% та 3,04%; США — 6,20% та 0%; Швеції — 5,42% (застраховані особи роблять внески у сумі від 35 до 100 крон на місяць, що дорівнює відповідно 4,65% — 13,3 дол. США); Італії — 4,41% та 0%; Японії — 0,75% та 0,40% [9]. Вважаємо, що такий підхід є більш справедливим і сприятиме детінізації доходів та заробітних плат.

Для забезпечення стабільного стану бюджету Пенсійного фонду однією з умов є випередження темпів росту (приросту) заробітної плати працюючого над темпами росту пенсії. Аналіз динаміки цих показників свідчить, що за період 2005-2017 років темпи росту середньої заробітної плати і середньої пенсії змінюються (рис. 4).

Так до 2010 року темпи росту середньої пенсії були дещо швидшими, аніж середньої заробітної плати, що було однією з причин розриву між власними доходами і видатками Пенсійного фонду, і збільшувало навантаження на зайняту частину населення. Така ж ситуація була характерною для 2013 року. Однак, починаючи з 2010 року (за виключенням 2013) тенденція змінилася на протилежну.

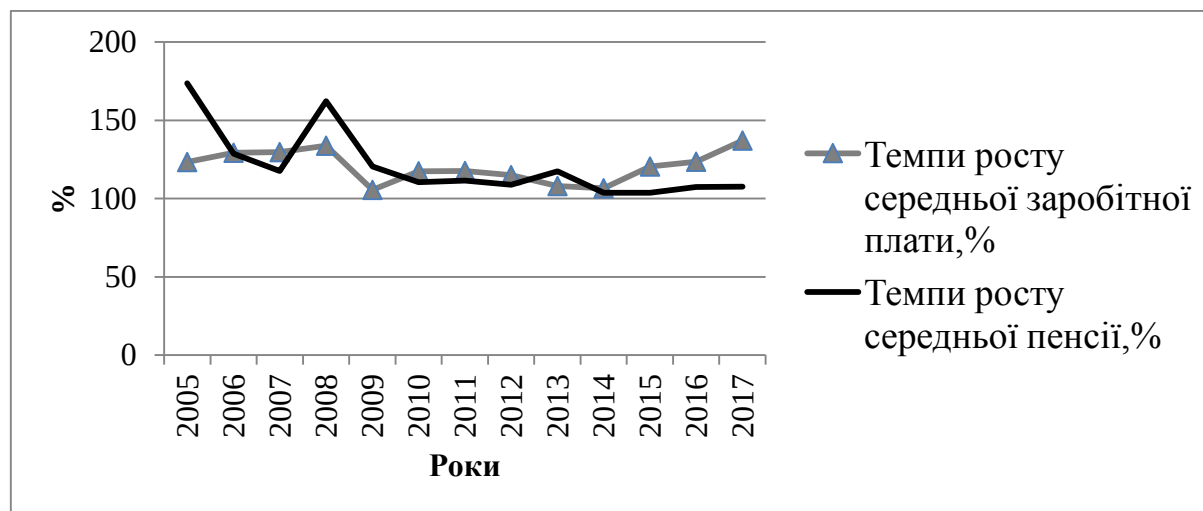

Рис. 4. Темпи росту середньої заробітної плати та середньої пенсії в Україні за період з 2005 по 2017 роки, %

Для аналізу впливу єдиного соціального внеску на загальну суму видатків бюджету Пенсійного фонду України доцільно побудувати економіко-математичну модель. Для цього досліджувався часовий ряд з 2006 р. по 2017 р. за даними видатки бюджету Пенсійного фонду України та надходження єдиного соціального внеску. На основі даних побудована лінійна регресійна модель, де (у)- видатки бюджету Пенсійного фонду України; (х)- єдиний соціальний внесок. Отримана модель описується рівнянням (1):

$$y = 1,5515x - 4376,3 \quad (1)$$

Коефіцієнт детермінації для даної моделі дорівнює $R^2 = 0,76$. Отже, за умов збільшення єдиного соціального внеску на 1 грн видатки Пенсійного фонду збільшуються на 1,55 грн. Крім того, в процесі аналізу встановлено, що на видатки Пенсійного фонду чинять вплив низка факторів, серед яких середньомісячна заробітна плата, пенсійні виплати та інші. За допомогою кореляційно-регресійного аналізу побудовано прогнозну модель видатків Пенсійного фонду. На основі даних результатів діяльності Пенсійного фонду у

2006-2017 роках побудовано модель залежності темпів росту видатків бюджету Пенсійного фонду від темпів росту надходжень єдиного соціального внеску, темпів росту середньої заробітної плати та темпів росту мінімальної пенсії. Здійснено перевірку на мультиколінеарність і встановлено, що метод найменших квадратів є придатним для оцінювання параметрів моделі, адже мультиколінеарність відсутня. На основі даних проведених спостережень побудовано лінійну регресійну модель:

$$Y_i = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 \dots a_nx_n, \quad (2)$$

де a_0 – вільний коефіцієнт регресії; a_1, a_2, a_n – коефіцієнти регресії; x_1, x_2, x_n – чинники впливу.

Дана модель встановлює залежність видатків Пенсійного фонду України (Y) від середнього розміру пенсії (x_1), надходжень ЕСВ (x_2), середнього розміру заробітної плати (x_3). За отриманими даними $a_0 = -14,5837$; $a_1 = 0,5177$; $a_2 = 0,3283$; $a_3 = 0,2881$. Розрахована модель регресії має вигляд:

$$Y_i = -14,5837 + 0,5177x_1 + 0,3283x_2 + 0,2881x_3,$$

Коефіцієнт кореляції R для цієї моделі становить $R = 0,926$. Це означає, що між зазначеними чинниками і видатками бюджету Пенсійного фонду існує тісний зв'язок. Коефіцієнт детермінації для цієї моделі дорівнює $R^2 = 0,8566$. Таким чином, згідно з обраною моделлю, залежність показника Y пояснюється саме обраними факторами залученими у модель на 85,7% і на

14,3% зумовлена факторами, що лежать поза межами моделі, у тому числі і випадковими.

За заданим рівнем значущості і ступенями вільності $k = n-2$, обчислене значення порівнюємо з табличним значенням та доходимо висновку про статистичну значущість розрахованого коефіцієнта кореляції.

Кореляційний зв'язок це зв'язок між ознаками суспільно-економічних явищ, при якому на величину результативної ознаки, крім факторної, впливає багато інших ознак, які одночасно або послідовно діють у різних напрямках [10, с.250-258].

Підставляючи значення прогнозних темпів росту надходжень ЕСВ, середнього розміру пенсії та середнього розміру зарплати можна спрогнозувати темпи росту видатків бюджету Пенсійного фонду України на наступні періоди. Дані щодо значення середньомісячної заробітної плати взято з Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2018–2020 роки, що розроблений Міністерством економічного розвитку і торгівлі України [11]. Проводячи аналіз, є сенс дослідити вплив вище зазначених факторів на ВВП. Результати цього дослідження представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Рівняння парної лінійної регресії залежності ВВП від видатків та дефіциту бюджету Пенсійного фонду України*

Фактор	Загальні видатки Пенсійного фонду	Видатки за рахунок коштів Державного бюджету	Дефіцит Пенсійного фонду
Рівняння лінійної регресії	$y = 9,199x - 430,66$	$y = 17,572x + 197,01$	$y = -12,358x + 923,97$
t-критерій Стюдента (фактич. значення)	4,44894E-05	2,15592E-05	3,0915E-05
t-критерій Стюдента (табличне значення)	2,179	2,179	2,179
Коефіцієнт кореляції R	0,8716093	0,95693448	0,91073
Коефіцієнт детермінації R^2	0,75970	0,91572	0,82942
F-критерій Фішера (фактич. значення)	31,61515	108,6583	48,62433

* При $\alpha = 0,05$, $p = 0,95$. Джерело складено автором за власними розрахунками

Перевірку адекватності моделей оцінено за критерієм Фішера та Стюдента. Отримані значення свідчать, що лінійні регресійні моделі є значимими. Отже, на ВВП чинять вплив загальні видатки Пенсійного фонду, видатки за рахунок коштів Державного бюджету, дефіцит Пенсійного фонду.

Виходячи з наведених даних при збільшенні видатків Пенсійного фонду за рахунок коштів державного бюджету на 1 грн, ВВП збільшиться на 9,20 грн. Водночас, при збільшенні дефіциту Пенсійного фонду на 1 грн, ВВП зменшиться на 12,35 грн.

Демографічні чинники також мають вплив на функціонування системи обов'язкового пенсійного страхування, тому, наряду з добросовісною сплатою внесків, варто спрямовувати заходи уряду ще й на перевищення чисельності працюючого населення над особами пенсійного віку, запроваджувати гнучкі механізми регулювання доходів Пенсійного фонду.

Крім того, вимогою сьогодення є диференціація розміру пенсійних виплат.

Як стверджує О. І. Тулай, [12] «законодавче встановлення пільг і привілеїв одній категорії застрахованих осіб за рахунок інших призводить до повної або часткової тінізації заробітної плати, що негативно позначається на фінансовій стабільності Пенсійного фонду України».

За даними Звітів Пенсійного фонду [3], за останні три роки збільшилася кількість пенсіонерів, які отримують пенсію вищу від 1301 грн. До того ж таке збільшення у 2017 відбулося за всіма групами (окрім групи в якій пенсіонери отримують до 1300 грн) (рис.5). Найбільше зросла кількість по групам: від 5001 грн до 10 000 грн - у 3,5 рази; - від 10001 грн - у шість разів.

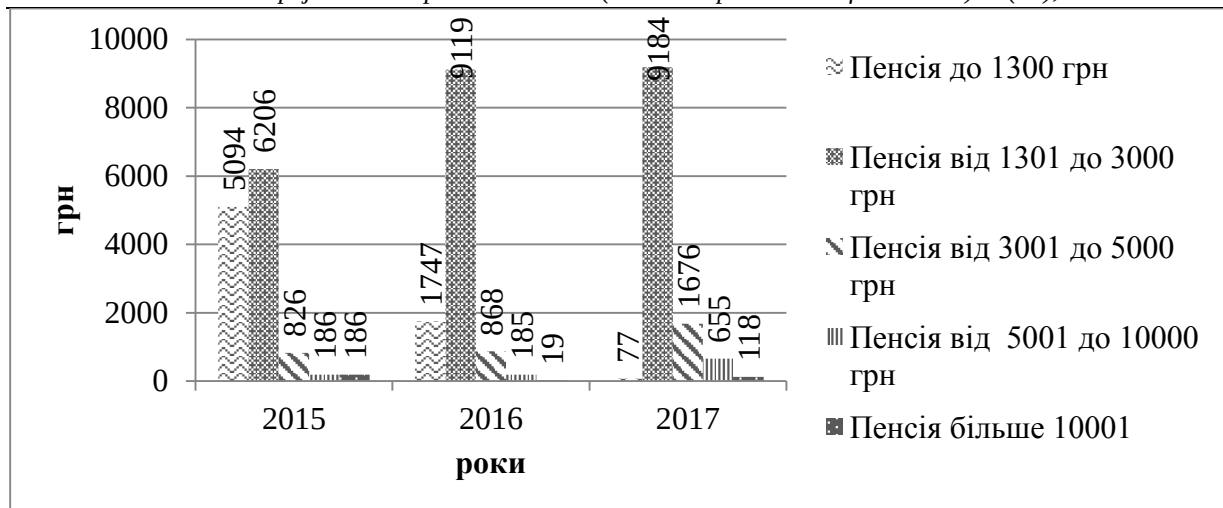

Рис. 5. Кількість осіб за розмірами призначених пенсій, тис. осіб [3; 13, с.26-30]

Враховуючи, що на виплату пенсій у 2017 році витрачено 286762,8 млн.грн. і врахувавши найвищий поріг за зазначеними групами, очевидно, що найбільша частка виплат приходить саме на останні дві групи.

З огляду на зазначене та базуючись на результатах проведеного вище аналізу, вважаємо за необхідне, в процесі нарахування і встановлення пенсій, дотримуватись принципу справедливості, а саме – її розмір має бути однаковим для людей, які сплачували рівні внески.

Така практика притаманна європейським та міжнародним стандартам. З цього приводу Н. Р. Нижик зазначає, що однакові умови страхування обумовлені рівністю прав застрахованих на соціальне обслуговування та матеріальне забезпечення, а розмір страхових виплат має залежати виключно від страхових внесків, тривалості страхового стажу та деяких інших умов, які обумовлені принципом соціальної солідарності, за яким однаково розподіляються обов'язки між учасниками соціального страхування [13, с.26-30].

Окрім висвітленого вище, є сенс звернути увагу на те, що останнім часом поглиблюється проблема трудової міграції, через яку в Україні знижується кількість потенційних зайнятих, а отже і кількість внесків. Більше двох третин трудових мігрантів віком понад 30 років у 2017 році працевлаштовано за кордоном, а саме 83,8 тис. осіб. Половина трудових мігрантів мають повну вищу освіту, третину – професійно-технічну освіту[7].

Відтік трудових ресурсів пояснюється низькими заробітними платами, які не відповідають вимогам сьогодення, високим рівнем бідності в Україні, який збільшився за останні три роки за шкалою еквівалентності ЄС (60 % медіанного рівня середньодушових еквівалентних доходів за шкалою еквівалентності ЄС). Наприклад, якщо у 2015 році рівень бідності був 8,1%, у 2016 році 7,7%, то у 2017 році склав 8,3%, перевищивши показник минулого року на 601 грн або на 30,5 % [7].

З метою збереження трудового потенціалу України та зменшення дефіциту Пенсійного фонду, необхідне створення умов для повернення громадян України, які працюють за кордоном. Задля цього вбачається доцільним посилення уваги з боку уряду щодо створення

робочих місць і забезпечення зайнятості та науковців щодо міграційних проблем, об'єднання державних органів і суспільства з метою їх розв'язання та забезпечення взаємозв'язку й координації цілей і завдань фінансової політики (її структурно-функціональних компонентів) з стратегічними цілями економічної політики, міграційної політики.

Вважається за доцільне відновити утримання ЄСВ із заробітної плати працівників, що надасть можливість перерозподілити навантаження між роботодавцями та працівниками і сприятиме збільшенню надходжень до Пенсійного фонду на фінансування його витрат, сприятиме зменшенню сум які відволікаються з бюджету на покриття дефіциту фонду. Водночас, особа буде зацікавлена у повноцінній сплаті цих внесків, від обсягу яких залежатимуть її майбутні страхові виплати, а роботодавці не будуть мотивовані до приховування фонду оплати праці від оподаткування. Крім того, є сенс запровадити диференціацію ставок єдиного внеску щодо доходів, які ним обкладаються.

Не менш важливими заходами на шляху формування власних джерел для фінансування витрат Пенсійного фонду є зниження рівня тіньової економіки, через легалізацію заробітних плат та їх подальше підвищення, створення додаткових робочих місць, зниження рівня заборгованості по заробітній платі і по єдиному соціальному внеску, а також проведення уніфікації пенсійних виплат, усунення різних підходів щодо пенсійного забезпечення.

Слід зазначити, що за масштабами бюджет Пенсійного фонду можна порівняти з Державним бюджетом, який в нинішніх умовах є єдиним джерелом покриття дефіциту бюджету цього позабюджетного фонду. У підсумку це призводить до того, що підвищення дефіциту Пенсійного фонду стає тригером зростання державного боргу. Водночас, фінансування дефіциту за рахунок коштів Державного бюджету, спричиняє зменшення витрат на інші життєво важливі статті - освіту, медицину тощо. У зв'язку з чим оптимальним способом фінансування пенсій, який набув широкого розповсюдження в європейських країнах, вбачається поступовий перехід до накопичувальних схем.

Висновки і пропозиції. Серед основних напрямків, які потребують удосконалення з метою створення

умов для ефективного функціонування солідарної системи та запровадження другого і третього рівнів пенсійної системи (наряду з усуненням вище окреслених проблем), варто відмітити: інституціональні (створення інфраструктури та механізмів її ефективного управління); інформаційні (фінансова грамотність та культура щодо сплати внесків; створення цілісної, єдиної інформаційно-аналітичної системи соціального захисту населення, що має охоплювати взаємопов'язані між собою централізовані бази даних (реєстри) усіх категорій отримувачів соціальної допомоги від держави, а також реєстри надавачів соціальної допомоги на основі функціонуючої інформаційно-аналітичної платформи електронної верифікації та моніторингу державних соціальних виплат Міністерства фінансів України); технологічні (застосування діджитал-технологій); законодавчо-нормативні (системний перегляд та внесення змін до відповідних законодавчих та інших нормативно-правових актів); організаційні (вдосконалення та підвищення ефективності системи управління фінансовими ресурсами; перехід на електронний документообіг); фінансово-економічні (зниження фінансових ризиків; запровадження превентивної верифікації в режимі реального часу для мінімізації неправомірних виплат; підвищення ефективності перерозподілу коштів між програмами з метою запобігання пікових обсягів видатків наприкінці бюджетного року; здійснення координації міжнародних, державних і приватних ініціатив; посилення внутрішнього фінансового контролю з метою забезпечення ефективності, повноти, своєчасності досягнення цілей).

Деякі з цих напрямків знайшли своє втілення в розробленій урядом і прийнятій у вересні 2016 р. Стратегії модернізації та розвитку Пенсійного фонду України на період до 2020 р.. У ній йдеться про необхідність застосування нових підходів до технологічного, організаційного, інфраструктурного та кадрового розвитку Пенсійного фонду та урахування інноваційних ідей, широкого втілення новітніх інформаційних технологій [14].

Варто погодитись з думкою Т. В. Калашнікової, яка вважає, що «поряд з оновленням технічного та програмного забезпечення першочергову увагу слід приділяти створенню комплексної системи захисту даних, особливо з огляду на підвищення безпеки порушення кіберпростору країни» [15]. Крім того, є сенс ініціювати законодавче врегулювання повернення на єдиний казначейський рахунок коштів, що залучалися у 2007 – 2014 роках для покриття тимчасових касових розривів Пенсійного фонду України на виплату пенсій і допомоги, а також розробити заходи щодо погашення простроченої кредиторської заборгованості за надані пільги та житлові субсидії населенню на оплату житлово-комунальних послуг, яка утворилася на 1 січня 2018 року.

Слід зазначити, що якщо вдосконалення і модернізація управління фінансовими ресурсами буде відбуватись лише щодо Пенсійного фонду, то виявлені проблеми навряд чи будуть усунуті або ж мінімізовані. Тому цей тренд має розповсюджуватись на всі складові фінансової системи в межах комплексного

підходу до вирішення проблем, які виникають в умовах модернізаційних перетворень фінансової системи і вирішуються заходами фінансової політики.

Список літератури:

1. Офіційний сайт Фонду соціального страхування України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/947780>
2. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування та пенсійне забезпечення у цифрах і фактах звіт Пенсійного фонду України за 2017 рік [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/content/uploads/2018/03/Zvit-pro-robotu-Pensijnoho-fondu-Ukrainy-u-2017-roci.pdf>
3. Офіційний сайт Пенсійного фонду України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Казначейської служби України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/ua>
5. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
6. Статистична інформація / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Соціальний звіт за 2017 рік Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Zviti.html>
8. Дефіцит Пенсійного фонду України поступово зменшується Федерація професійних спілок України [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialne-strakhuvannya-i-pensijne-zabezpechennya/13721-defitsit-pensijnogo-fondu-ukrajini-postupovo-zmenshuetsya>
9. Єдиний соціальний внесок: міжнародний та вітчизняний досвід [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/edunvnesok/>
10. Онищенко С. В. Системні взаємозв'язки бюджетної безпеки в умовах фінансової глобалізації / С. В. Онищенко // Вісник Дніпропетровського університету. Сер.: «Менеджмент інновацій». - 2016. - Т.24, - Вип.7. - С.250-258
11. Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2018–2020 роки [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=babcc926-f791-4ab6-932c83d4fda1643c&title=Prognoz>
12. Тулай О. І. Актуальні проблеми діяльності Пенсійного фонду України / О. І. Тулай // Проблеми економіки. - № 1, 2016 с. 132-139 [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2016-1_0-pages-132_139.pdf
13. Нижик Н. Р. Принципи диференціації пенсійних відносин: окремі аспекти теорії пенсійного права /

Н. Р. Нижик, І. О. Гуменюк // Юридичний вісник. Повітряне і космічне пра- во. – 2015. – № 2. – С. 26–30

14. Про схвалення Стратегії модернізації та розвитку Пенсійного фонду України на період до 2020 року : Розпорядження КМУ № 672-р від 14.09.2016 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249330909>.

15. Калашнікова Т. В. Модернізація діяльності Пенсійного фонду України: стан та перспективи. / Т. В. Калашнікова // Глобальні та національні проблеми економіки Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. - Випуск 19. – 2017. - С.398-401. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/19-2017/78.pdf>

Štangová Nora

PhDr. doctor of economics, professor, School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava, Slovakia

Víghová Agneša,

PhD. assistant School of Economics and Management in Public Administration in Bratislava, Slovakia

CREATIVE ACCOUNTING-UNDESIRABLE PHENOMENON IN THE SLOVAK REPUBLIC.

Summary: Creative accounting is a common phenomenon, when reporting the results in organizations, while The Act no. 431 / 2002 refers to the need for a true and fair representation of economic results in Slovakia.

In this article we will discuss the audit, key issues through the application of financial audit.

On the basis of Slovak legislation, we will present the selected methods. These methods create possibilities of avoiding respectively, detecting of the creative accounting.

Creative accounting has a major impact on public finances in the form of taxes and levies.

Key words

Creative accounting, property, fixed assets, financial audit, tax

1. Financial accounting vs. creative accounting

Financial accounting in Slovakia is regulated by Act no. 431/2002 Z.z. on Accounting, as amended. The Slovak Republic as an EU Member State has implemented the directives of the European Parliament into the national legislation. Entities have an obligation to keep accounts pursuant to the Accounting Act correctly, completely, provably and comprehensively. In addition to accounting Accounting Act defines the obligation of entities to to inventory the assets and prepare financial statements.

Creative accounting means in general distortion of accounting information and non-compliance with the abovementioned Accounting Act. Entities often use a variety of practices of creative accounting, mainly for the reasons indicated in the Table No. 1.

These reasons cause heavy losses in the state finances, therefore it is necessary to increasingly focus on creative accounting practices with a view to their maximum detection.

Table No. 1.

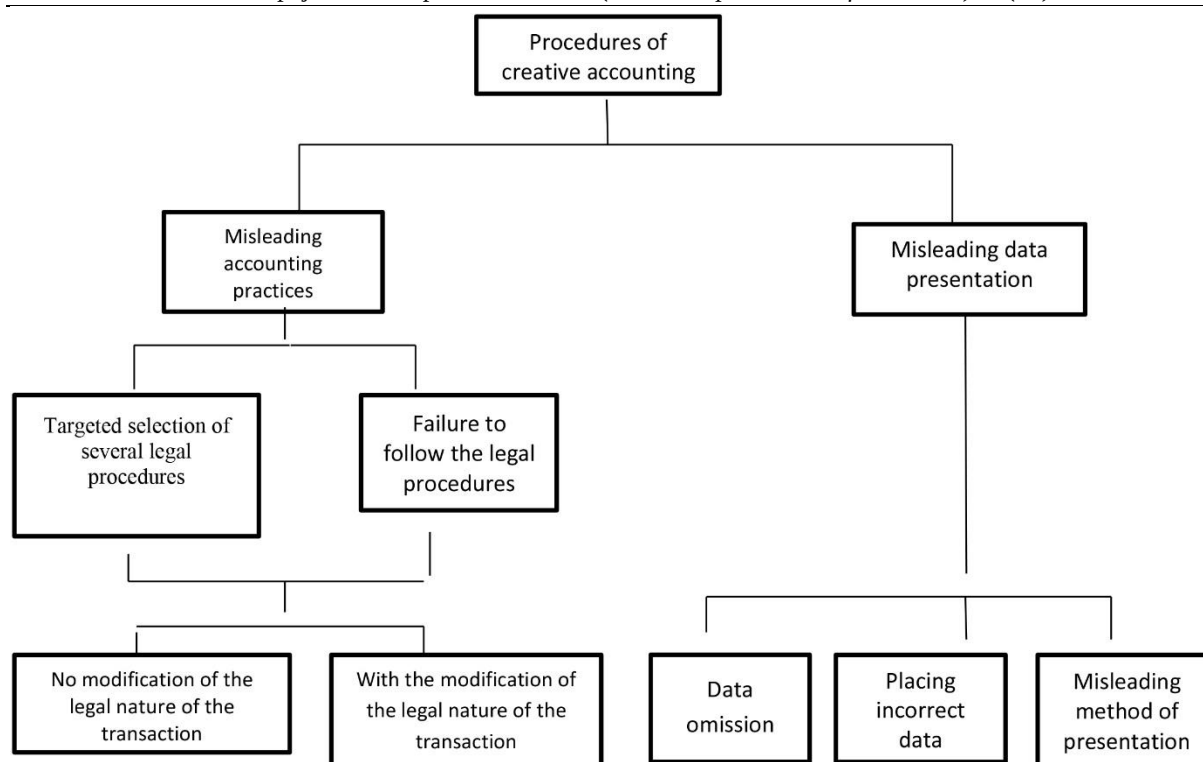
Reasons and means of usage of creative accounting

Reasons of usage of creative accounting	Means of usage of creative accounting
Application of the entity for a bank loan	Increase of the profit, reporting of the positive equity capital, causes an increase in liquidity and profitability
compulsory registration of VAT by law (§ 4 Act No. 222/2004 Coll. for Value Added Tax, as amended)	decline in turnover for the purposes of compulsory registration of value added tax - for the entity
a reduction in own tax liability of value added tax (Section 78 of Act No. 222/2004 Coll. on Value Added Tax, as amended)	application of the deduction of value added tax on purchases in which the VAT Act does not allow
reduction of taxes on corporate income tax	increase in the cost of an entity, even on the costs, that the Law on Income Tax does not allow

Source: authors' own processing

The most common definition, which appears in the literature indicates creative accounting as a process of manipulation of accounting data to transform financial statements from the form they should form, into the

form their creator would like to have. Most frequent creative accounting practices can be illustrated by the following scheme:

Source: authors' own processing

Scheme 1 Procedures of creative accounting

2. Creative accounting practices

Based on a long-term examination of the use of creative accounting practices, there are most frequently used practices in Slovakia. **A) Targeted selection of several legal procedures**

a) Depreciation of property.

Tax and accounting depreciation are governed by two separate laws. When tax depreciation is definitively determined, accounting depreciation is managed by itself by entity according to the actual depreciation of assets. Creative accounting is a significant, when applying depreciation. Tax depreciation may be interrupted by the entity, therefore it is not applicable in costs, when under the legislation, the only tax deductible expenses are tax depreciations.

b) The choice of the amortization of intangible assets.

Intangible assets are depreciated according to a depreciation plan. Accounting Act sets the maximum amortization period only for intangible assets, setting the development costs for five years. Entities are obliged to write off intangible assets given, no later than five years after its inclusion, while accounting amortization of intangible assets is tax deductible costs. Creative accounting is reflected in the fact, that the entity itself determines the period of amortization of intangible assets, and thus, tends to increase legal costs.

c) Technical evaluations of fixed assets

Refers to expenditure on completed extensions, additional buildings and construction works, reconstruction and modernization, when exceeding individual tangible and intangible assets of 1,700 Euro in total for the tax period. The form of creative accounting is

reflected in the decisions of an entity, to apply these expenses directly to the the costs /501 Account/, or increases the value of assets and reflects the costs in depreciation /Account 551/.

d) Application of expenditure in the cost of tangible fixed assets

If an entity procures fixed assets on credit, it is required to pay even the interest. Creativity of an entity, manifests itself in alternative decisions, whether interest on the loan is included in the cost, or shall be charged directly to expenses. When the entity charges interest cost, so it can increase costs legally.

If he decides to include the interest in the cost of fixed assets and the amount of interest it will be applied in the cost of an entity, gradually - in the form of depreciation.

e) Deduction of the tax losses

It is also an alternative tool of creative accounting – it is the tool to reduce the tax base from the income tax of the legal entity. An entity may deduct the tax loss immediately, equally, during the four consecutive tax periods, if the entity displays tax base.

Within the framework of creative accounting, entities use this method of base tax relief, if they are interested in reducing of the tax.

B) Failure to follow the legal procedures

a) Depreciation of fixed assets – entities, in order to avoid to the increase the income tax base, interrupt the accounting and tax depreciation of assets, which is in conflict with the law and, thereby they reduce their own income tax, which should be paid to the State. Thus, this is illegal use of creative accounting practices.

b) Adjusting entry - the entity has an obligation to create, in accordance with the precautionary principle adjusting entries if it is essential to assume, that there was impairment of assets compared to of their book values. If this is an adjusting entry resulting from the Law on Income Tax, then creation is a tax deductible expense if it comes to other provisions, then an entity has an obligation to raise the income tax base. We see signs of creative accounting that the entity does not generate any adjustments, but distorts the real value of assets, which is calculated on the balance sheet.

c) Reserves form entities on the basis of the precautionary principle for risks and charges. Reserves can be: legals arising from the Law on Income Tax (then they represent tax deductible expense), and other reserves (which represent unrecognized tax expenses). Creative accounting will take effect, if the entity does not constitute a reserve, which belongs to the category of other reserves and the entity wrongly quantifies it lower.

All above mentioned, but also other creative accounting practices form tax evasion. Tax evasion is a result of the overall economic behavior of taxpayers, oriented to reduce the tax liability of the taxpayer to the state, on legal, or illegal basis. In its core, tax evasion is a legal and illegal tax avoidance, both within the country and internationally.

By legal tax avoidance, we understand, in line with current legislation, those methods, that are characterized by tax avoidance, by the clever use of the possibilities offered by the law. [1,p.25] From the practical application of creative accounting it is a targeted selection from a number of legal procedures. Thus, the entity has not committed any breach of applicable law, but selecting the most appropriate alternative offered by laws

- Illegal tax evasion, is the one which is breaking the law, or is performed outside the legislation. From the practical applying of the creative accounting, there is a lack of compliance with legal procedures. The most frequent illegal tax evasions are:

- Companies established solely for the purpose of billing (white horses based on so-called virtual address)

- Invoicing, which subsequently is not entered into the accounts and is not granted in the tax return, on the other hand, a customer of the invoice deducts VAT,

- Altering accounting,
- Exchange of invoices in accounting,
- Not exposed invoice for the sale of goods or services, or not using of the electronic cash registers,
- Taxpayer applies VAT deduction 2 times
- Expenses and deduction of the VAT applied from "bought blocks" of an electronic cash register.

3. The procedure of detecting tax evasion

Within the auditing profession at the unveiling of the creative accounting practices, there is set out the procedure of international auditing standards IAS 240. This standard is called the auditor's responsibility for judging fraud in audits of financial statements. The

standard clearly defines the term "fraud" as the deliberate action of one or more persons of management, managing persons, employees or the third parties, which include the use of lies to gain unauthorized or illegal advantage. For the auditors, there is essential to consider two types of intentional misstatement and inaccuracy resulting from fraudulent financial reporting and inaccuracy resulting from stolen assets.

The introduction of measures against tax evasion is not only the current issues in EU Member States, but also in **the Slovak Republic**. The Ministry of Finance prepared, in accordance with International Accounting Standard IAS

240, a document entitled Action Plan Against Tax Evasion. It was approved in 2015 and it includes the following measures:

- Introducing an obligation of electronic archivation of accounting records, including value added tax,

- Establishment of a system for monitoring cross-border transport of goods, the so-called. computerized transit control system ETCS,

- Establishment of a system of sending automatic notifications via SMS to the tax debtor,

The publication of tax debtors on the website of the Financial Report of the Slovak Republic with the aim of reducing tax arrears,

- Introducing the possibility of cancellation of trade license when violation of the provisions of Law no. 431/2002 Coll. on Accounting, as amended,

- Introduction of criminal liability of legal persons,

- Analyzing the possibility of exchanging information, including the introduction of electronic cooperation between the Financial Directorate and all banks,

- Introduction of online access of Financial Directorate of the SR into the toll system (interconnectively), to CEMVO registration (central registry of motor vehicles) and the Register of natural persons.

The auditor in the performance of his work has the responsibility to detect material misstatements. The company uses the following resources for detecting of tax evasion:

- Professional skepticism when the auditor expects the tax evasion even if, it is not.

- Obtaining information from management, from internal auditors and other appropriate individuals within the entity to determine, whether they have knowledge of the actual or alleged fraud, or suspected fraud (such as a written opinion from a lawyer of an entity, information from managers, obtaining information directly from banks and subsequently request for account numbers and closing balances to the 31st December of the audited accounting period)

- Analysis of accounting entries of an entity,

- A written declaration of management, which includes, among other facts, the statement that provided accounting books and financial statements do not contain misstatements or omission.

The Slovak Chamber of Auditors has the competence to supervise the work of auditors and also the procedure for detecting the tax evasion. If during the controls, there were serious violations of international auditing standards and legislation violation, Slovak Chamber of Auditors has the right to suspend the license of the auditor.

4. Conclusion and open questions.

Creative accounting causes reducing tax entity, thus reducing revenues to the state budget. For this reason, creative accounting is closely related to tax evasion. Tax evasion introduces issues, that occurs not only in Slovakia, but also in the European Union. In 2011, in Slovak Republic, the tax evasion reached the amount of 2,773 billion. Euro. According to the statistics of the European Union, the biggest tax evasions were at the value added tax in 2012, in the amount of 177 billion Euro.

The Slovak Republic is fighting against tax evasion by means of specific measures to reduce tax evasion. The fight against tax evasion is performed by a Financial Report and also by individual auditors.

At the Bureau of the Financial Report, there are improvements of the tax controlling system annually. The means of improvements are modern approaches to controlling activities, as well as, the organizational management of the control. The obligation to report to the bodies acting in criminal proceedings was introduced to the auditors, when finding the tax evasions that have the character of the crime.

The fight against tax evasion is a continuous process, since tax evasion is a permanent scourge that exists in the market society and therefore in order to increase the state budget revenues there should be paid great attention to this issue.

Bibliography

- 1/ BURÁK, E. a kol. Daňový manažment I. 2011. crr.sk s.r.o., Bratislava, 2011, ISBN 978-80-8137007-6
- 2/ BABČÁK, a kol : Finančné právo na Slovensku a v Európskej únii, 1. vydanie, EUROKÓDEX, s.r.o.. 2012, ISBN 978-80-89447-86-2
- 3/ MEDVEĎ, J. a kol. : Verejné financie. Bratislava, Sprint dva.2011 ISBN 978-80-89393-46-6
- 4/ ZUBALOVÁ A. a kol. : Daňové teórie a ich využitie v praxi. IURA EDITION. 2008. ISBN 978-80-8078-228-3
- 5/ zákon č. 431/2002 Z.z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov
- 6 zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.
- 7/ Zákon č. 540/2007 Z.z. o audítoroch, audite a dohľade nad výkonom auditu v znení neskorších predpisov.
- 8 /Medzinárodný auditorský štandard ISA 240 – Zodpovednosť audítora za posudzovanie podvodu pri audite finančných výkazov
- 9/ Príručka na používanie medzinárodných auditorských štandardov pri výkone auditu v malých a stredných podnikoch str. 146

Леонтьев Рудольф Георгиевич

*д-р экон. наук, профессор, почетный работник высшего профессионального образования РФ,
главный научный сотрудник Хабаровского федерального исследовательского центра ДВО РАН,
г. Хабаровск, Российская Федерация;*

Leontiev Rudolf Georgievich

*Doctor of Economics Science, professor, the Honored Worker of Higher Education of the
Russian Federation, chief research scientist of the Khabarovsk Federal Research Center of Far East
Branch Russian Academy of Sciences, Khabarovsk, Russian Federation;*

ЗНАЧИМОСТЬ И АПРОБАЦИЯ МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННОСТИ С КИТАЙСКОЙ СПЕЦИФИКОЙ SIGNIFICANCE AND APPROBATION OF THE DEVELOPMENT MODEL INDUSTRY WITH CHINESE SPECIFICS

Аннотация: В статье представлен экспертный анализ содержания завершающих подразделов, которые присутствуют или должны присутствовать в первой основной части автореферата диссертации о модели развития промышленности с китайской спецификой: теоретическая и практическая значимость диссертационного исследования, апробация результатов исследования, публикации, объем и структура диссертации.

Ключевые слова: Теоретическая и практическая значимость исследования, апробация результатов, публикации, структура диссертации, модель развития промышленности, китайская специфика, уроки экспертизы диссертации.

Annotation: The article presents an expert analysis of the content of the final subsections that are present or must be present in the first main part of the thesis abstract on the industry development model with Chinese characteristics: theoretical and practical significance of the dissertation research, approbation of the research results, publications, the volume and structure of the thesis.

Key words: Theoretical and practical significance of the research, approbation of results, publications, dissertation structure, industry development model, Chinese specificity, dissertation examination lessons.

Когда говоришь – думай!
Китайская пословица

Как и во всякой научно-квалификационной работе, в автореферате диссертации [1,2] соответствии с официальными требованиями и общепринятыми рекомендациями [3] присутствуют подразделы: тема диссертационного исследования; актуальность исследования; степень разработанности проблемы; цель и задачи исследования; предмет и объект исследования; методологическая, теоретическая и эмпирическая база исследования. Экспертный анализ содержания этих подразделов представлен в публикациях [4,5,10].

В настоящей работе представлен экспертный анализ содержания других подразделов, которые присутствуют в автореферате диссертации [1,2]: теоретическая значимость результатов исследования, практическая значимость диссертационного исследования, апробация результатов исследования, публикации, объем и структура диссертации.

1. «Теоретическая значимость результатов исследования». Соискатель в автореферате [1] (стр. 6) представил указанный подраздел следующим образом.

«Теоретическая значимость результатов исследования заключается в дальнейшем развитии научных взглядов на процессы государственного управления структурными преобразованиями в промышленности, перехода к новой модели развития промышленного производства».

В соответствии с рекомендациями, представленными в работе [3], в подразделе «теоретическая

значимость результатов исследования» следует указывать следующие сведения.

Здесь следует показать, что конкретно развивают в науке положения и методы, предложенные в данной работе, то есть показать, в чем заключается приращение для науки благодаря научным результатам, полученным соискателем [3]. Теоретическая значимость результатов исследования может характеризоваться следующими параметрами: выдвинутыми идеями, аргументами, доказательствами, их подтверждающими или отрицающими; обоснованием элементов изложения теории: аксиомы, гипотезы, научные факты, выводы, тенденции, этапы, стадии, фактор и условия; формулированием законов или закономерностей, общей концепции в целом; раскрытием существенных проявлений теории: противоречия, несоответствия, возможности, трудности, опасности, выделены новые проблемы, подлежащие новому исследованию; характеристикой явлений реальной действительности, которые составляют основу практических действий в той или иной области; установлением связей данного явления с другими [3].

Анализ содержания данного подраздела [1] (стр. 6) позволяет выявить следующие негативные обстоятельства:

- во-первых, в работе [5] приведены доказательства о фальсификации соискателем и его научным руководителем всех шести "основных результатов, выносимых на защиту" [1] (стр. 5-6) и соответствующих шести "основных положений, выносимых на защиту" [1] (стр. 6-22). И поскольку

эти «результаты (положения)» оказались фальшивыми, то поэтому, априори, отсутствует и их «теоретическая значимость»;

- во-вторых, кроме того, в работе [5] приведены доказательства ничтожности и ложности всех трех сформулированных соискателем и его научным руководителем элементов «научной новизны исследования» [1] (стр. 6). И поскольку никакого приращения для науки, благодаря представленным соискателем, якобы, «научным результатам», абсолютно не существует, то, естественно, говорить о каком-то «*дальнейшем развитии научных взглядов* на процессы государственного управления структурными преобразованиями в промышленности, перехода к новой модели развития промышленного производства» просто не приходится;

- в-третьих, часть по сути фальсифицированных "основных результатов, выносимых на защиту" [1] (стр. 5-6), соответствующих шести "основных положений, выносимых на защиту" [1] (стр. 6-22) и элементов «научной новизны исследования» [1] (стр. 6) изложена при помощи плагиата и неграмотным текстом. И более того изложение всех шести «основных результатов» и всех трех элементов «научной новизны» имеет достаточно заметный политически сомнительный оттенок;

- в-четвертых, итак, в данном подразделе [1] (стр. 6), «теоретическая значимость полученных результатов» **никак не подтверждается**.

2. «Практическая значимость диссертационного исследования». Соискатель в автореферате [1] (стр. 6) представил указанный подраздел следующим образом.

«**Практическая значимость** полученных результатов диссертационного исследования заключается в том, что они могут быть использованы при разработке стратегий развития отраслей промышленности на национальном уровне, уровне министерств и регионов (провинций); при обосновании мер государственной поддержки промышленных предприятий».

В соответствии с рекомендациями, представленными в работе [3], в подразделе "практическая значимость результатов исследования" следует указывать следующие сведения.

Основными признаками и показателями *практической значимости* результатов исследования могут являться, например: число пользователей, заинтересованных в данных результатах; масштабы возможного внедрения результатов; экономическая и социальная эффективность реализации результатов; возможность и готовность к внедрению результатов исследования и др. Практическое значение полученных научных результатов может, например, состоять в том, что их использование обеспечит повышение эффективности деятельности того или иного объекта исследования [3].

Практическая значимость может быть также оценена следующими показателями: определением сферы применения теории на практике, области реальной жизни, где проявляется данная закономерность, идея, концепция; созданием нормативной

модели эффективного применения новых знаний в реальной действительности; рекомендациями для более высокого уровня организации деятельности; определением регламентирующих норм и требований в рамках оптимальной деятельности личности и коллектива в сфере исследования [3].

Анализ содержания данного подраздела [1] (стр. 6) позволяет выявить следующие негативные обстоятельства:

а) в работе [5] приведены доказательства о фальсификации соискателем и его научным руководителем всех шести "основных результатов, выносимых на защиту" [1] (стр. 5-6) и соответствующих шести "основных положений, выносимых на защиту" [1] (стр. 6-22). И поскольку эти «результаты (положения)» оказались фальшивыми, то поэтому, априори, отсутствует и их «практическая значимость»;

б) более того, изложение самого данного подраздела [1] (стр. 6) имеет достаточно заметный политически сомнительный оттенок в силу следующих предположений:

- во-первых, соискатель, как-бы, утверждает, что Государственный совет КНР или Правительство КНР и его соответствующие министерства, Комиссия по государственному развитию и реформам КНР, Государственный энергетический комитет КНР и Энергетическое управление КНР, вся академическая, вузовская и отраслевая китайская наука, якобы, так и не смогли сформулировать что-то похожее на «полученные результаты» в ее (соискательницы) «диссертационном исследовании» [1,2], которые «могут быть использованы при разработке стратегий развития отраслей промышленности на национальном уровне, уровне министерств и регионов (провинций); при обосновании мер государственной поддержки промышленных предприятий»;

- во-вторых, первое предположение позволяет сделать вывод о том, что ни «ежегодные сессии Всекитайского собрания народных представителей», ни «проходящие каждые пять лет съезды партийных представителей», ни «коммунистическая партия Китая», упоминаемые соискателем в автореферате [1], якобы, не смогли проследить за своевременной разработкой чего-то похожего на «полученные результаты» в ее (соискательницы) «диссертационном исследовании» [1,2], которые «могут быть использованы при разработке стратегий развития отраслей промышленности на национальном уровне, уровне министерств и регионов (провинций); при обосновании мер государственной поддержки промышленных предприятий»;

- в-третьих, и, наконец, второе предположение наводит на мысль, что, якобы, только соискатель со своим научным руководителем сумели получить такие «результаты диссертационного исследования» [1,2] всекитайского и мирового масштаба, которые «могут быть использованы при разработке стратегий развития отраслей промышленности на национальном уровне, уровне министерств и реги-

онов (провинций); при обосновании мер государственной поддержки промышленных предприятий». Налицо – явная фальсификация практической значимости результатов исследования;

в) таким образом, предполагаемая в данном подразделе "практическая значимость полученных результатов", мягко говоря, не соответствует действительности.

3. "Апробация результатов исследования".

Указанный подраздел соискатель в автореферате [1] (стр. 6) представил следующим образом.

«Апробация результатов исследования. Основные положения диссертационного исследования доложены, обсуждены и одобрены на международных научно-практических конференциях: «Проблемы инновационного и экономического роста Дальнего Востока России» (г. Хабаровск, 2007 г.); «Проблемы комплексного социально-экономического развития Дальнего Востока» (г. Хабаровск, 2008 г.), «Проблемы инновационного и экономического роста в условиях кризиса» (г. Хабаровск, 2010 г.), «Модернизация экономики России в контексте глобализации» (г. Хабаровск, 2011 г.); «Организационно-экономическая модернизация национальной экономики на Востоке России» (г. Хабаровск, 2011 г.) «Современные проблемы устойчивого развития предприятий, отраслей, комплексов, территорий» (г. Хабаровск, 2012 г.); «Современные проблемы устойчивого развития предприятий, отраслей, комплексов, территорий» (г. Хабаровск, 2012 г.); «Современные проблемы устойчивого развития предприятий, отраслей, комплексов, территорий» (г. Хабаровск, 2013 г.)».

В соответствии с рекомендациями, представленными в работе [3], в подразделе "Апробация и реализация результатов диссертации" следует указывать следующие сведения.

Апробация - это испытание (одобрение, утверждение) разработанных материалов в условиях, наиболее приближенных к реальности, и принятие решения об их внедрении в массовую практику. Внедрение - это реализация, использование тех или иных разработок в практической деятельности. Внедрение может быть осуществлено на уровне государства, региона, отрасли, предприятия, учреждения, но везде необходимы решения соответствующих органов управления и документальное подтверждение этому: акты, справки о внедрении и т.п. В этом разделе автореферата следует также указать, где апробированы или реализованы результаты исследования, например: в производственной деятельности предприятий и организаций; в научной деятельности, использование в научных отчетах и др.; в учебном процессе (в вузе, техникуме, школе и т.п.) [3].

Анализ данного подраздела [1] (стр. 6) позволил выявить следующие негативные обстоятельства:

- во-первых, с пунктами 10 и 18 «Положения о порядке присуждения ученых степеней») и с заголовком данного подраздела [1] (стр. 6) речь в авто-

реферате должна идти о «результатах исследования», а не об «основных положениях». Поэтому соискателю следовало бы вместо некорректного словосочетания "основные положения диссертационного исследования" употребить иное более корректное словосочетание, например, "основные результаты диссертационного исследования";

- во-вторых, то, что "основные положения (результаты – Р.Г.) диссертационного исследования... одобрены" на указанных конференциях, в соответствии с приведенными выше рекомендациями [3] должно быть подтверждено решениями этих конференций и соответствующими документами, подписанными организаторами этих же конференций. Поэтому весьма *сомнительно*, что такие подтверждения соискатель получил на всех перечисленных им в автореферате [1] конференциях, поскольку, как выяснилось позже, все сформулированные соискателем «результаты диссертационного исследования» [1] оказались фальсифицированными;

- в-третьих, в итак уже довольно скудном перечне конференций [1] (стр. 6), где, якобы, были «одобрены» некие "основные положения диссертационного исследования" соискателя [1,2], одна из таких конференций - «Современные проблемы устойчивого развития предприятий, отраслей, комплексов, территорий» (г. Хабаровск, 2012 г.) – названа, почему-то, дважды подряд. А перед этими одинаковыми названиями отсутствует необходимый знак препинания «точка с запятой»;

- в-четвертых, то, что «результаты («основные положения» [1]) диссертационного исследования доложены, обсуждены" на конференциях, обычно подтверждают приведенными в автореферате соответствующими публикациями по теме диссертации. Однако, у соискателя последняя конференция от 2013 года с тем же названием, что и у приведенной дважды предыдущей конференции от 2012 года [1] (стр. 6), почему-то, не подтверждена соискателем соответствующей публикацией в «списке работ, опубликованных по теме диссертации», приведенным в конце его автореферата [1] (стр. 22-23);

- в-пятых, более того, в отличие от конференции от 2012 года последняя в данном подразделе [1] (стр. 6), якобы, «международная научно-практическая конференция» от 2013 года носит название «Современные проблемы развития предприятий, отраслей, комплексов, территорий» (г. Хабаровск, 2013 г.)», то есть, без слова «устойчивого». А, почему, «якобы, международная научно-практическая конференция»? Да потому, что соответствующая коллективная работа в двух частях была опубликована в университетском издательстве не в виде «материалов международной научно-практической конференции», а просто как «сборник научных трудов». Налицо – весьма неточное изложение всей фактической апробации;

- в-шестых, поскольку соискатель со своим научным руководителем, ничтоже сумняся, претендуют на «результаты диссертационного исследования» [1,2] всекитайского и мирового масштаба, ко-

торые, якобы, так и не смогли сформулировать Государственный совет КНР или Правительство КНР и его соответствующие министерства, Комиссия по государственному развитию и реформам КНР, Государственный энергетический комитет КНР и Энергетическое управление КНР, вся академическая, вузовская и отраслевая китайская наука, то эти, якобы, полученные соискателем впервые «результаты» необходимо было бы «доложить», прежде всего, на конференциях и других подобных мероприятиях, проходящих в самой КНР. И, не сделав этого, соискательница оставила страну в неведении в отношении существования и ценности для всей китайской экономики «результатов диссертационного исследования» [1,2];

- в-седьмых, непонятно, почему полученные соискательницей впервые «результаты диссертационного исследования» [1,2] всекитайского и мирового масштаба прошли апробацию только на конференциях, состоявшихся сугубо в одном российском городе Хабаровске, причем на конференциях, проходивших, главным образом, в одном и том же университете, к аспирантуре которого и была прикреплена соискательница. Налицо – чрезвычайно узкая и потому явно недостаточная апробация «результатов диссертационного исследования» [1,2] всекитайского и мирового масштаба не только на всероссийском уровне, но и даже в рамках Дальневосточного региона РФ.

4. "Публикации". Соискатель в автореферате [1] (стр. 6) представил указанный подраздел следующим образом.

«Публикации. По теме диссертации автором опубликовано 12 научных работ общим объемом 12,8 п.л., в т.ч. 1 - в журнале, рекомендованном ВАК России».

В соответствии с рекомендациями, представленными в работе [3], в подразделе «Публикации» следует указывать следующие сведения. Здесь должно быть прописано, в скольких опубликованных работах, какого уровня и каким объемом изложены лично автором основные результаты исследования, четко выделить, какие публикации осуществлены в изданиях по списку ВАК [3].

Анализ даже очень краткого содержания данного подраздела [1] (стр. 6) позволил выявить следующие негативные обстоятельства:

- во-первых, в соответствии с пунктом 10 «Положения о порядке присуждения ученых степеней (в редакции постановления Правительства Российской Федерации от 20 июня 2011 года № 475) все «основные научные результаты диссертации должны быть опубликованы в научных изданиях». Поэтому в начале данного подраздела соискателю следовало бы вместо некорректной словоформы «по теме диссертации опубликовано» употребить еще более точную словоформу, например, «основные научные результаты диссертационного исследования опубликованы». Налицо – несоответствие текста данного подраздела автореферата [1] (стр. 6) установленным нормам и требованиям;

- во-вторых, в данном подразделе [1] (стр. 6) соискатель сообщает, что «по теме диссертации автором опубликовано 12 научных работ», а в «списке работ, опубликованных по теме диссертации» [1] (стр. 22-23) соискатель представил лишь 11 таких работ. Налицо – явное несоответствие;

- в-третьих, указанный соискателем (авторский – Р.Л.) «общий объем 12,8 п.л.» представляется явно завышенным, поскольку у приведенной соискателем в «списке работ, опубликованных по теме диссертации» [1] (стр. 22-23) под позицией 11 монографии «аж» три автора;

- в-четвертых, как будет доказано в настоящем докладе ниже, одна работа, представленная соискателем в данном подразделе [1] (стр. 6) как опубликованная «в журнале, рекомендованном ВАК России», по своему содержанию явно не соответствует «теме диссертации» соискателя [1,2];

- в-пятых, читателю следует принять к сведению, что все основные научные результаты диссертационного исследования [1,2] **оказались фальсифицированными**. Это установлено в настоящей работе выше.

5. "Объем и структура диссертации". Соискатель в автореферате [1,3] (стр. 6) представил указанный подраздел следующим образом.

«Объем и структура работы. Диссертация включает введение, три главы, заключение, список литературы из 100 наименований. Основной текст диссертации изложен на 180 страницах, включает 18 таблиц и 21 рисунок».

В соответствии с рекомендациями, представленными в работе [3], в подразделе "Структура (оглавление) диссертации" следует указывать следующие сведения. Здесь отмечаются следующие количественные сведения о диссертации: объем работы, (страниц); наличие введения, заключения; количество глав; количество источников использованной литературы; количество приложений; количество таблиц и рисунков. Но самое главное - следует *кратко описать структуру диссертации, или привести текст оглавления работы* [3].

Анализ содержания данного подраздела [1] (стр. 6) позволил выявить следующие негативные обстоятельства:

- во-первых, вместо некорректного названия данного подраздела «Объем и структура работы» соискателю следовало бы сформулировать более корректное название, например, «Структура и объем диссертации»;

- во-вторых, в первом предложении данного подраздела [1] (стр. 6) вместо некорректного словосочетания «заключение, список литературы из 100 наименований» соискателю следовало бы употребить более корректную словоформу, например, «заключение и библиографический список использованных источников, содержащий 100 наименований»;

- в-третьих, во втором предложении данного подраздела [1] (стр. 6) вместо запятой следовало бы употребить союз «и»;

- в-четвертых, нетрудно убедиться, что даже некоторые весьма краткие справочные сведения о диссертации [2] соискателем сформулированы недостаточно грамотно;

- в-пятых, и, самое главное, в автореферате [1] вопреки рекомендациям [3], почему-то, отсутствует либо краткое описание структуры диссертации, либо текст оглавления работы. А подобное отсутствие значительно обедняет представление о любой диссертации в целом. Вместе с тем, отсутствие в автореферате [1], в котором представлены, как оказалось, фальсифицированные «научные результаты», например, оглавления диссертации соискателя [2] представляется сомнительным.

6. Разделы автореферата III и IV. Здесь следует отметить непонятное отсутствие в автореферате [1] рекомендованного [7] для любого автореферата обязательного раздела «III. ВЫВОДЫ И РЕКОМЕНДАЦИИ (ЗАКЛЮЧЕНИЕ)».

В разделе «Выводы и рекомендации» (можно «Заключение») должна содержаться краткая, но вместе с тем достаточно исчерпывающая информация об итоговых результатах диссертационного исследования. При этом необходимо показать и раскрыть, как поставленные в диссертации цели были достигнуты, а задачи решены. Выводы, сделанные по результатам диссертационного исследования, должны принадлежать его автору. Они выносятся на публичную защиту, а потому к их формулировке следует подойти с особой тщательностью [3].

Выводы и рекомендации должны отвечать на поставленные цели и задачи, учитывать положения, выносимые на защиту, а также исходить из структуры диссертации. Опыт работы совета подсказывает, что для экономического исследования кандидатской диссертации основные выводы и рекомендации должны содержать не менее 9-12 позиций. Это - квинтэссенция диссертационной работы, «скелет» доклада соискателя на защите. Общими, малопонятными фразами обходиться здесь нельзя [3].

Примерное схематичное построение заключения может быть следующим [3]: 1. Выполнен анализ... 2. Поставлены и решены задачи (новизна)... 3. Выявлены закономерности (особенности)... 4. Предложена (усовершенствована) модель... 5. Созданы и конструктивно проработаны... 6. Разработана методика... 7. Полученные решения позволяют (практическая и научная полезность). 8. Результаты работы реализованы на ведущих предприятиях, что подтверждается справками о внедрении. И т.д.

В последнем разделе любого автореферата «IV. СПИСОК РАБОТ...» следует представить список наиболее значимых опубликованных соискателем трудов по теме исследования. Опубликованные труды можно привести в следующем порядке: монографии, брошюры, статьи в научных изданиях, тезисы докладов. В автореферате обязательно необходимо привести публикации по теме исследования в изданиях, входящих в официальные списки ВАК, а лучше с них и начинать список публикаций [3].

Анализ представленного соискателем в конце своего автореферата [1] (стр. 22,23) «Списка работ, опубликованных по теме диссертации» и содержания перечисленных в нем работ позволил выявить следующие в большей части негативные обстоятельства:

а) прежде всего, следует напомнить о следующих проблемных для соискателя официально установленных требованиях:

- во-первых, в соответствии с пунктом 10 (часть 1) «Положения о порядке присуждения ученых степеней» (в редакции постановления Правительства Российской Федерации от 20 июня 2011 года № 475) «основные научные результаты диссертации должны быть опубликованы в научных изданиях»;

- во-вторых, также в соответствии с пунктом 10 (часть 3) «Положения о порядке присуждения ученых степеней» (в редакции постановления Правительства Российской Федерации от 20 июня 2011 года № 475) «результаты диссертации на соискание ученой степени кандидата наук должны быть опубликованы хотя бы в одном рецензируемом журнале или издании». То есть в соответствии с указанной нормой *абсолютно все* «основные научные результаты диссертации» должны быть опубликованы «в рецензируемых журналах»;

б) в свете указанных в пункте «а» требований в «Списке работ, опубликованных по теме диссертации» автореферата [1] (стр. 22,23), в первую очередь, следует обратить внимание на первую в этом списке статью [6], которую соискатель представил в качестве «опубликованной в журнале, рекомендованном ВАК России». И именно в этой единственной статье [6] согласно пункту 10 (часть 2) «Положения о порядке присуждения ученых степеней» соискатель должен (вынужден) был отразить все «основные научные результаты» своей диссертации [1,2]. Однако, на самом деле, в данной не соответствующей теме диссертации [2] статье [6] не было представлено (раскрыто) ни одного из объявленных в автореферате [1] «основных научных результатов диссертации». Более того, в статье [6] отсутствуют даже какие-либо намеки на эти «результаты», что подтверждается следующими обстоятельствами:

- тема (название) диссертации [1,2] звучит как «Государственное управление структурными преобразованиями в промышленности (на примере Китая)». А название статьи [6] – как «Специфика бизнес-отношений промышленных компаний в российско-китайском торговом сотрудничестве». Налицо – явное несовпадение смысла указанных названий;

- в аннотации к статье [6] ее авторы утверждают, что «статья посвящена особенностям выстраивания бизнес-отношений между промышленными организациями России и Китая, осуществляющими внешнеторговое сотрудничество» и что «эти особенности обусловлены спецификой корпоративной культуры, складывающейся на промышленных предприятиях КНР». Налицо – разная

направленность проблем, исследуемых в диссертации [1,2], и проблем, рассматриваемых в статье [6];

- в первом и втором абзацах статьи [6] (стр. 165) говорится о неких «функциональных» стратегиях российских организаций, имеющих внешне-торговые связи с китайскими компаниями»;

- в третьем абзаце статьи [6] (стр. 166) перечисляются некие «факторы, способствующие развитию внешнеэкономических связей двух стран», а точнее «факторы устойчивого спроса на услуги внешнеторговых посредников» [6,7];

- в четвертом и пятом абзацах статьи [6] (стр. 166,167) даются характеристики неких «посредников российской и китайской стороны в торговом сотрудничестве между промышленными компаниями КНР и РФ»;

- в шестом и седьмом абзацах статьи [6] (стр. 167) рассматриваются некие «вопросы эффективности внешнеторгового сотрудничества при участии посреднических компаний»;

- в остальных абзацах (8-15) и на рисунках 1 и 2 статьи [6] представлены с комментариями некие «графические модели обоснования и принятия управленческих решений промышленными предприятиями, ориентированными на российско-китайское сотрудничество», которые «отражают реальность, когда предприятия-производители и предприятия потребители выстраивают бизнес-отношения, используя услуги посреднических структур». Вот и все;

- таким образом, в представленной соискателем как «опубликованной в журнале, рекомендованном ВАК России» статье [6], вообще даже не упоминаются никакие «основные научные результаты диссертации» [1,2]. Налицо – серьезное нарушение соискателем установленных в официальном порядке требований пункта 10 (части 1 и 2) "Положения о порядке присуждения ученых степеней" (в редакции постановления Правительства Российской Федерации от 20 июня 2011 года № 475);

- в) к тому же рассматриваемая здесь относительно небольшая статья [6] (стр. 167-170) принадлежит двум авторам С.О. Олонцеву и Ли Юйсянь. В связи с этим здесь следует отметить следующие обстоятельства:

- во-первых, один из соавторов (С.О. Олонцев) защитил в 2010 году диссертацию на тему «Стратегии торгово-посреднических структур в сфере импорта машино-технической продукции (на примере Амурской области)» [7]. Кстати, в названии этой диссертации вместо ошибочного слова «машино-технической» следовало бы употребить правильное слово «машинно-технической». Налицо – грамматическая ошибка, недопустимая в столь ответственном месте как обложка автореферата [6] или титульный лист диссертации, вполне вероятно, перешедшая в экземпляры аттестационного дела соискателя и другие документы;

- во-вторых, свою работу [7] С.О. Олонцев защищал в том же диссертационном совете при том же университете, что и другой соавтор - соискательница Ли Юйсянь;

- в-третьих, у обоих соавторов статьи статья [7] С.О. Олонцева и у Ли Юйсянь была одна и та же научная руководительница;

- в-четвертых, следует учесть, что в отличие от диссертации Ли Юйсянь [1,2] диссертация С.О. Олонцева [7] защищалась по иной области исследования - 08.00.05 – «Экономика и управление народным хозяйством (экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами – сфера услуг)»;

- в-пятых, согласно пункту 11 (часть 2) "Положения о порядке присуждения ученых степеней" (в редакции постановления Правительства Российской Федерации от 20 июня 2011 года № 475) «при использовании в диссертации идей или разработок, принадлежащих соавторам, коллективно с которыми были написаны научные работы, соискатель обязан отметить это обстоятельство в диссертации»;

- г) более того, если читатель сравнит текст представленной соискательницей Ли Юйсянь как «опубликованной в журнале, рекомендованном ВАК России» статьи [6] с содержанием автореферата диссертации С.О. Олонцева [7], то он (читатель) легко может убедиться, что «ваковская» статья [6] Ли Юйсянь и С.О. Олонцева от 2011 года целиком представляет собой выдержки из автореферата диссертации С.О. Олонцева [7] от 2010 года. В связи с этим и с учетом обстоятельств, приведенных выше в пункте «в», можно сформулировать следующие негативные выводы:

- во-первых, если соискательница Ли Юйсянь претендует на соавторство «опубликованной в журнале, рекомендованном ВАК России» статьи [6], в которой, якобы, присутствуют все «основные научные результаты» ее диссертации [1,2], то в соответствии с пунктом 11 "Положения о порядке присуждения ученых степеней", она должна была отметить в диссертации [2] и, разумеется, в автореферате [1], что эти «результаты» разработаны ею совместно («коллективно») с С.О. Олонцевым как с другим соавтором той же статьи [6]. Но соискательница Ли Юйсянь, почему-то, это не сделала, то есть заведомо не выполнила соответствующее требование пункта 11 (часть 2) «Положения о порядке присуждения ученых степеней»;

- во-вторых, если С.О. Олонцев признал соискательницу Ли Юйсянь своим соавтором статьи [6], содержание которой полностью состоит из выдержек из его автореферата диссертации [7], то в соответствии с пунктом 11 "Положения о порядке присуждения ученых степеней", уже С.О. Олонцев должен был отметить в своем автореферате [7], что эти «результаты» разработаны им совместно («коллективно») с Ли Юйсянь как с другим соавтором той же статьи [6]. Но С.О. Олонцев, в свою очередь, это, почему-то, не сделал, то есть заведомо не выполнил соответствующее требование пункта 11 (часть 2) «Положения о порядке присуждения ученых степеней»;

- в-третьих, поскольку, как выяснилось выше (пункт «б»), в статье [31] вообще даже не упоминаются никакие «основные научные результаты диссертации» [1,2], то остается лишь гадать, почему С.О. Олонцев согласился признать соискательницу Ли Юйсянь как своего соавтора статьи [6] и, тем самым, нарушил соответствующее требование пункта 11 «Положения о порядке присуждения ученых степеней». Ведь соответствующую претензию к С.О. Олонцеву можно предъявить и сегодня, и в обозримом завтра. Можно только предположить, что он пошел на такое нарушение по просьбе или под давлением своей научной руководительницы, выступающей в той же роли по отношению к Ли Юйсянь;

- в-четвертых, таким образом, налицо – фальсификация авторского участия соискательницы в публикации «ваковской» статьи и серьезное нарушение соискательницей установленных в официальном порядке требований пункта 11 (часть 2) "Положения о порядке присуждения ученых степеней" (в редакции постановления Правительства Российской Федерации от 20 июня 2011 года № 475);

д) далее можно выявить хотя и формально не противоречащие требованиям "Положения о порядке присуждения ученых степеней" (в редакции постановления Правительства Российской Федерации от 20 июня 2011 года № 475), но, все же, кажущиеся в целом сомнительными следующие обстоятельства:

- во-первых, в качестве ведущей организации по диссертации по диссертации соискательницы [1,2] назначен ФГБОУ ВПО «Амурский государственный университет»;

- во-вторых, ФГБОУ ВПО «Амурский государственный университет» отнюдь не является достаточно известным своими достижениями в области экономики, организации и управлении промышленности. Ведь при нем нет ни диссертационного совета по экономике, ни кафедры по экономике промышленности. Более того, Амурская область явно не принадлежит к категории промышленно развитых территорий и др.;

- в-третьих, в представленной соискательницей Ли Юйсянь [1] как «опубликованной в журнале, рекомендованном ВАК России», статье [6] основной соавтор С.О. Олонцев обозначен как доцент кафедры «Мировая экономика, таможенное дело и туризм» ФГБОУ ВПО «Амурский государственный университет»;

- в-четвертых, в автореферате диссертации С.О. Олонцева [7] от 2010 года указано, что эта «работа выполнена в государственном образовательном учреждении высшего профессионального образования «Амурский государственный университет»;

- в-пятых, научная руководительница Ли Юйсянь и С.О. Олонцева, обеспечивая руководство ими, работала совместителем в ФГБОУ ВПО «Амурский государственный университет»;

- в-шестых, не кажется ли сомнительным обозначение одной и той же организации - ФГБОУ ВПО

«Амурский государственный университет» - в разных ипостасях? Слово - за квалифицированным экспертом;

е) в свете указанных в пункте «а» требований также следует обратить внимание на четвертую и пятую статьи [8,9] из «Списка работ, опубликованных по теме диссертации» автореферата [1] (стр. 22,23):

- во-первых, в стандартных данных об этих работах [8,9] не указано в каком конкретно из двух томов (книг) материалов соответствующих конференций они представлены;

- во-вторых, работы [8,9] посвящены сельскому хозяйству, поэтому они никак не подпадают под область исследования «экономика, организация и управление предприятиями, отраслями, комплексами – промышленность» специальности 08.00.05, по которой защищалась диссертация соискателя [1,2], а относятся к подобласти исследования «АПК и сельское хозяйство» той же специальности;

- в-третьих, налицо – еще одно нарушение соискателем установленных в официальном порядке требований пункта 10 "Положения о порядке присуждения ученых степеней" (в редакции постановления Правительства Российской Федерации от 20 июня 2011 года № 475);

ж) оценивая представленный соискателем в конце своего автореферата [1] (стр. 22,23) «Список работ, опубликованных по теме диссертации» в целом, можно выявить следующие негативные обстоятельства:

- во-первых, в подразделе "Публикации" [1] (стр. 6) соискатель сообщает, что «по теме диссертации автором опубликовано 12 научных работ», а в «списке работ, опубликованных по теме диссертации» [1] (стр. 22-23) соискатель представил лишь 11 таких работ. Налицо – явное несоответствие;

- во-вторых, поскольку соискатель со своим научным руководителем, ничтоже сумняся, претендуют на «результаты диссертационного исследования» [1,2] всекитайского и мирового масштаба, которые, якобы, так и не смогли сформулировать Государственный совет КНР или Правительство КНР и его соответствующие министерства, Комиссия по государственному развитию и реформам КНР, Государственный энергетический комитет КНР и Энергетическое управление КНР, вся академическая, вузовская и отраслевая китайская наука, то эти, якобы, полученные соискателем впервые «результаты» необходимо было бы «опубликовать», прежде всего, в КНР;

- в-третьих, непонятно, почему полученные соискательницей впервые «результаты диссертационного исследования» [1,2] всекитайского и мирового масштаба были опубликованы лишь в одном российском городе Хабаровске, причем, главным образом, в издательстве одного и того же университете, к аспирантуре которого и была прикреплена соискательница. Налицо – весьма территориально ограниченная публикация «результатов диссертационного исследования» [1,2] всекитайского и мирового

масштаба не только на всероссийском уровне, но и даже в рамках Дальневосточного региона РФ.

- в-четвертых, кроме того, читателю следует принять к сведению, что все основные научные результаты диссертационного исследования [1,2] оказались фальсифицированными, как это установлено в работе [5].

Список использованной литературы

1. Ли Юйсянь Государственное управление структурными преобразованиями в промышленности (на примере Китая): автореф. ... канд. экон. наук / Ли Юйсянь. - Хабаровск: ФГБОУ ВПО «Тихоокеанский государственный университет», 2013. - 24 с.

2. Ли Юйсянь Государственное управление структурными преобразованиями в промышленности (на примере Китая): дис. ... канд. экон. наук / Ли Юйсянь. - Хабаровск: ФГБОУ ВПО «Тихоокеанский государственный университет», 2013. - 180 с.

3. Аристер Н.И., Резник С.Д. Управление диссертационным советом: практическое пособие. - Пенза: ПГУАС, 2008. - 462 с.

4. Леонтьев Р.Г. Актуальность модели развития промышленности с китайской спецификой (уроки экспертизы) // East European Scientific Journal (Warsaw, Poland). - 2018. - № 11 (39) part. 3. - Р. 54-58.

5. Леонтьев, Р.Г. Фальсификация результатов в экономике промышленности с китайской спецификой: уроки экспертизы диссертации: монография

[Текст] / Р.Г. Леонтьев. - Владивосток: Дальневосточный федеральный университет, 2014. - 114 с.

6. Олонцев С.О. Специфика бизнес-отношений промышленных компаний в российско-китайском торговом сотрудничестве / С.О. Олонцев, Ли Юйсянь // Вестник Тихоокеанского государственного университета. - 2011. - № 4 (23). - С. 165-170.

7. Олонцев С.О. Стратегии торгово-посреднических структур в сфере импорта машино-технической продукции (на примере Амурской области): автореф. ... канд. экон. наук / С.О. Олонцев - Хабаровск: ФГБОУ ВПО «Тихоокеанский государственный университет», 2010. - 24 с.

8. Зубарев А.Е. Изменение сельского хозяйства в Китае в условия ВТО / А.Е. Зубарев, Ли Юйсянь, У. Жуйхуа // Проблемы инновационного и экономического роста в условиях кризиса: материалы междунар. науч.-практ. конф. В 2 т. / под ред. А.Е. Зубарева. - Хабаровск: Изд-во Тихоокеан. гос. ун-та, 2010. - С. 70-75.

9. Ли Юйсянь. Роль реформы сельского хозяйства в развитии китайской экономики / Ли Юйсянь // Организационно-экономическая модернизация национальной экономики на Востоке России: материалы междунар. науч.-практ. конф. В 2 кн. / под ред. А.Е. Зубарева. -Хабаровск: Изд-во Тихоокеан. гос. ун-та, 2011. - С.78-83.

10. Леонтьев Р.Г. Цель, задачи и база создания модели развития промышленности с китайской спецификой // East European Scientific Journal (Warsaw, Poland). - 2018. - № 12 (40) part. 3. - Р. 46-54.

Леонтьев Рудольф Георгиевич

д-р экон. наук, профессор, почетный работник высшего профессионального образования РФ, главный научный сотрудник Хабаровского федерального исследовательского центра ДВО РАН, г. Хабаровск, Российская Федерация;

Leontiev Rudolf Georgievich

Doctor of Economics Science, professor, the Honored Worker of Higher Education of the Russian Federation, chief research scientist of the Khabarovsk Federal Research Center of Far East Branch Russian Academy of Sciences, Khabarovsk, Russian Federation;

СТРАТЕГИЯ И ИНСТРУМЕНТЫ ПРЕОБРАЗОВАНИЯ ПРОМЫШЛЕННОСТИ И ЭНЕРГЕТИКИ КНР: МОДЕЛИ РОСТА STRATEGY AND TOOLS OF TRANSFORMATION INDUSTRY AND ENERGY OF THE CHINESE PEOPLE'S REPUBLIC: GROWTH MODELS

Аннотация: В статье представлен экспертный анализ концептуальных квазимodelей инструментов государства в деле структурных преобразований промышленности и стратегии развития энергетики КНР, представленные в качестве пятого и шестого «основных результатов, выносимых на защиту».

Ключевые слова: Концептуальные квазимodelи роста, структурные преобразования промышленности КНР, государственные инструменты, стратегия развития энергетики страны, основные направления.

Annotation: The article presents an expert analysis of the conceptual quasi-models of state tools in the structural transformation of industry and the energy development strategy of the People's Republic of China, presented as the fifth and sixth «main results to be defended»

Key words: Conceptual quasi-growth models, structural transformations in the People's Republic of China industry, state instruments, the country's energy development strategy, main directions.

Язык что топор - разит человека насмерть.

Китайская пословица

В первом разделе автореферата «Общая характеристика диссертационной работы» [1] (стр. 3-6) соискатель представил подраздел "основные результаты, выносимые на защиту" [1] (стр. 5-6), в котором сформулировано краткое содержание («формула» [3]) каждого из этих результатов, якобы, лично полученных им в своей научно-квалификационной работе [2]. А во втором разделе автореферата "Основные положения, выносимые на защиту" [1] (стр. 6-22) соискатель представил краткие содержания («формулы» [3]) и развернутые обоснования этих положений.

Вместе с тем, по мнению автора работ [4-8] и настоящей статьи, в любой докторской или кандидатской диссертации и в ее автореферате тексты краткого содержания основных результатов (диссертационного) исследования, их научной новизны, основных положений диссертации, выносимых на защиту, и заключительных выводов и предложений должны быть особо выверены. Из-за их возможного использования [4-8] не только в отзывах организации, где выполнялась диссертационная работа, официальных оппонентов и ведущей организации, но и в других материалах аттестационного дела соискателя, формируемого диссертационным советом, в котором происходит защита указанной работы.

Критический анализ концептуальных квазимоделей («формул» [3]) двух последних (пятого и шестого) из шести "основных результатов, выносимых на защиту" [1] (стр. 5-6) и соответствующих шести "основных положений, выносимых на защиту" [1] (стр. 6-22) позволил сделать следующие выводы об этих результатах (положениях).

1. Пятый «результат (положение)». Соискатель в автореферате [1,3] представил данный «результат» (стр. 5,6) следующим образом.

«5. Определены инструменты, используемые государством для структурных преобразований промышленности в формате модели высокотехнологичного экономического роста, а также ключевая роль коммунистической партии Китая в преобразованиях промышленности Китая» [1].

А соответствующее «положение» [1] (стр. 17) соискатель сформулировал следующим образом.

«5. Определены инструменты, используемые государством для структурных преобразований промышленности в формате модели высокотехнологичного экономического роста, а также ключевая роль коммунистической партии Китая в этих процессах» [1].

Анализ формулировки «выносимого на защиту» пятого "основного результата (положения)" [1] (стр. 5-6,17) позволяет выявить следующие негативные обстоятельства:

а) прежде всего, следует отметить, что содержание формулировки пятого "основного результата (положения)" явно носит слишком глобальный характер, поскольку касается всей промышленности

одной из самых крупных и экономически развитых стран – КНР, признанной всем экономическим сообществом Земли «общемировой фабрикой промышленных товаров народного потребления». Поэтому вполне обоснованно можно предположить, что такой планетарно масштабный «научный результат» фактически мирового значения вряд ли может быть впервые получен в рамках такой скромной научно-квалификационной работы, как диссертация на соискание практически неизвестным китайским соискателем российской ученой степени кандидата экономических наук;

б) и здесь особо неприятно то, что содержание формулировки пятого "основного результата (положения)" диссертационного исследования [1,2] имеет хорошо видимый на поверхности **сомнительный политический подтекст**, заключающийся в возможности формулирования следующих последовательно взаимосвязанных предположений (гипотез):

- во-первых, утверждение соискателя, что в рамках данного «результата (положения)», якобы, «определены инструменты, используемые государством для структурных преобразований промышленности в формате модели высокотехнологичного экономического роста», сразу наводит на следующую мысль. Раз соискатель заявляет, что им достигнут такой «результат» и сформулировано такое «положение», то в КНР, якобы, требовалось обязательно «определить» некие «инструменты, используемые государством для структурных преобразований промышленности в формате модели высокотехнологичного экономического роста»;

- во-вторых, известно, что в русском языке слово «определить» означает «с точностью выяснить, установить» или «установить, назначить» [9], а слово «определенный» - «твердо установленный» или «ясный, не допускающий сомнений» [9]. Если учесть истинное значение данных русских слов, то из первого предположения следует, что раз какие-то «инструменты, используемые государством для структурных преобразований промышленности в формате модели высокотехнологичного экономического роста» требовали какого-то «определения», то в КНР соответствующие «инструменты», якобы, на самом деле не были с точностью выяснены или установлены и, более того, не были твердо установлены и не были ясными, не допускающими сомнений;

- в-третьих, а из второго предположения следует, что поскольку соответствующие «инструменты, используемые государством для структурных преобразований промышленности», якобы, на самом деле не были с точностью выяснены или установлены и, более того, не были твердо установлены и не были ясными, не допускающими сомнений, то можно сделать следующее предположение. Что, в КНР, якобы, применялись «инструменты, используемые государством для структурных преобразований промышленности в формате модели высокотехнологичного экономического роста», которые («инструменты»), на самом деле, не были с

точностью выяснены или установлены и, более того, не были твердо установлены и не были ясными, не допускающими сомнений;

- в-четвертых, и уже третье предположение наводит на мысль, что Государственный совет КНР или Правительство КНР и его соответствующие министерства, Комиссия по государственному развитию и реформам КНР, вся академическая, вузовская и отраслевая китайская наука, якобы, так и не смогли выработать «используемые государством для структурных преобразований промышленности в формате модели высокотехнологичного экономического роста инструменты», которые были бы с точностью выяснены и, более того, были бы твердо установлены и были бы ясными, не допускающими сомнений;

- в-пятых, в свою очередь, четвертое предположение позволяет сделать вывод о том, что ни «ежегодные сессии Всекитайского собрания народных представителей», ни «проходящие каждые пять лет съезды партийных представителей», ни «коммунистическая партия Китая», упоминаемые соискателем в автореферате [1], якобы, не смогли обеспечить должный контроль применения «инструментов, используемых государством для структурных преобразований промышленности в формате модели высокотехнологичного экономического роста» и которые были бы с точностью выяснены и, более того, были бы твердо установлены и были бы ясными, не допускающими сомнений;

- в-шестых, и, наконец, пятое предположение наводит на мысль, что, якобы, только соискатель со своим научным руководителем смогли получить такой «основной результат» диссертационного исследования [1,2], который позволил, по их мнению [1] (стр. 6), успешно решить такую научную проблему всекитайского и мирового масштаба, как разработка «инструментов, используемых государством для структурных преобразований промышленности в формате модели высокотехнологичного экономического роста» и которые были бы с точностью выяснены и, более того, были бы твердо установлены и были бы ясными, не допускающими сомнений. Налицо – явная фальсификация «научного результата соискателя»;

в) непонятно, что в контексте «структурных преобразований промышленности» означают словосочетания «высокотехнологичного экономического роста» и, тем более, «модели высокотехнологичного экономического роста», а также «в формате модели высокотехнологичного экономического роста»? Ведь известно, например, что иноязычное слово «формат» означает лишь «размер печатного издания, тетради, листа и т. п.» и не более того [10].

г) особенно сомнительной выглядит вторая часть формулировки «выносимого на защиту» пятого «основного результата (положения)» [1] (стр. 5-6,17), что соискателем, якобы, «определена ключевая роль коммунистической партии Китая в преобразованиях промышленности Китая». И вот почему:

- во-первых, утверждение соискателя, что в рамках данного «результата (положения)» им, якобы, была «определена ключевая роль коммунистической партии Китая в преобразованиях промышленности Китая» сразу наводит на следующую мысль. Раз соискатель заявляет, что им достигнут такой «результат» и сформулировано такое «положение», то в КНР, якобы, требовалось обязательно «определить ключевую роль коммунистической партии Китая в преобразованиях промышленности Китая»;

- во-вторых, если учесть выясненные выше в пункте «б» истинные значения русских слов «определить» и «определенный», то из первого предположения следует, что поскольку «ключевая роль коммунистической партии Китая в преобразованиях промышленности Китая» требовала «определения», то в КНР соответствующая «роль КПК», якобы, не была с точностью выяснена или установлена и, более того, не была твердо установлена и не была ясной, не допускающей сомнений;

- в-третьих, в свою очередь, второе предположение позволяет сделать предположение о том, что ни «ежегодные сессии Всекитайского собрания народных представителей», ни «проходящие каждые пять лет съезды партийных представителей», ни «коммунистическая партия Китая», упоминаемые соискателем в автореферате [1], якобы, не смогли выявить «ключевую роль коммунистической партии Китая в преобразованиях промышленности Китая», которая была бы с точностью выяснена и, более того, была бы твердо установлена и была бы ясной, не допускающей сомнений;

- в-четвертых, и, наконец, третье предположение наводит на мысль, что, якобы, только соискатель со своим научным руководителем смогли получить такой «основной результат» диссертационного исследования [1,2], который позволил, по их мнению [1] (стр. 6), успешно решить такую научную проблему всекитайского и мирового масштаба, как выявление «ключевой роли коммунистической партии Китая в преобразованиях промышленности Китая», которая была бы с точностью выяснена и, более того, была бы твердо установлена и была бы ясной, не допускающей сомнений. Налицо – явная фальсификация «научного результата соискателя»;

- в-пятых, такое научно-общественное «достижение» соискателя у просвещенного читателя вполне может вызвать уже не улыбку, а кое-что другое.

Анализ развернутого содержания пятого «выносимого на защиту основного положения» [1] (стр. 17-20) позволяет выявить следующие негативные обстоятельства:

а) на самом деле, в первых десяти абзацах развернутого содержания пятого «выносимого на защиту основного положения» [1] (стр. 17-19) соискателем лично так и не были «определены инструменты, используемые государством для структурных преобразований промышленности в формате модели высокотехнологичного экономического роста». А вместо этого в указанных абзацах

[1] (стр. 17-19) соискатель со своим научным руководителем представили широко известные сведения, заимствованные ими из ряда источников, причем без положенных ссылок на эти источники. Например, соискатель со своим научным руководителем не сослались на работу [11], которую они, однако, упомянули в своей монографии [12];

б) более того, анализ третьего абзаца [1] (стр. 17) развернутого содержания пятого «выносимого на защиту основного положения», представленного в автореферате [1] (стр. 17-20), позволил выявить следующие негативные обстоятельства:

- во-первых, в этом абзаце опубликованного в 2013 году автореферата [1] соискатель со его научным руководителем в качестве сформулированного лично ими вывода заявляют буквально следующее. «**Полагаем**, что переход к высокотехнологичной модели развития промышленности обусловлен также осознанием неизбежности ревальвации юаня, что в значительной мере может подорвать конкурентоспособность низкотехнологичного китайского экспорта и способствовать «переносу» реального производства в Индонезию, Малайзию, Таиланд и Вьетнам. Это тоже послужило поводом для разработки правительством долгосрочного плана стимулирования китайских компаний к производству собственных передовых технологий. Для этого государство в ключевых отраслях экономики приобретает контрольные пакеты акций (компания AVIC (авиастроение), компания CSR (производство локомотивов), железнодорожная транспортная корпорация CHINA RAILWAYS). Это дает возможность государству оказывать влияние на закупку оборудования, продажи и разработку новых технологий.» [1] (стр. 17);

- во-вторых, а в последнем абзаце стр. 139 работы соискателя и его научного руководителя [12] в качестве давно известного факта говорится о следующем. «Государство понимает, что неизбежная ревальвация юаня подорвет конкурентоспособность низкотехнологичного китайского экспорта, что приведет к переносу производства в такие страны, как Индонезия, Малайзия, Таиланд и Вьетнам. По этой причине правительство разработало долгосрочный план стимулирования китайских компаний к производству собственных передовых технологий. Для этого государство в ключевых отраслях экономики приобретает контрольные пакеты акций. Например, китайскому правительству принадлежат: компания AVIC (авиастроение), компания CSR (производство локомотивов), ..., железнодорожная транспортная корпорация CHINA RAILWAYS. Это дает возможность государству оказывать влияние на закупку оборудования, продажи и разработку новых технологий.» [12] (стр. 139);

- в-третьих, нетрудно убедиться, что последний абзац из автореферата [1] (стр. 17) представляет несколько видоизмененную копию последнего абзаца из работы [12] (стр. 139);

- в-четвертых, в аспекте содержания пункта "в-третьих" совершенно непонятно, почему соискатель со своим научным руководителем, практически переписав известный (поскольку «государство понимает...») факт, отраженный в работе [12], проводили соответствующий (переписанный) абзац автореферата [1] (стр. 17) уточнением "полагаем". Тем самым они ложно и бесцеремонно ставят читателя в известность, что все приведенные в данном абзаце мысли сформулированы ими впервые и принадлежат только им;

- в-пятых, поэтому здесь можно констатировать факт присвоения соискателем чужой интеллектуальной собственности, нарушения научной этики и авторских прав;

в) что же касается непосредственного упоминания «инструментов, используемых государством для структурных преобразований промышленности» в развернутом содержании пятого «выносимого на защиту основного положения», представленного в автореферате [1] (стр. 17-20), то только в его четвертом абзаце [1] (стр. 18) соискатель констатирует, что «управляя структурными преобразованиями промышленного производства в рамках модели высокотехнологичного развития (этап интенсивного экономического роста) центральное правительство наиболее часто использует», перечисленные в этом же абзаце «группы инструментов». То есть этой констатацией сам соискатель опровергает то, что только им, якобы, были «определены инструменты, используемые государством для структурных преобразований промышленности в формате модели высокотехнологичного экономического роста»;

г) а уж в одиннадцатом абзаце (стр. 19-20) развернутого содержания пятого «выносимого на защиту основного положения» [1] (стр. 17-20) соискатель со своим научным руководителем «ключевую роль КПК» сумел «определить» так, что, учитывая истинные значения употребленных в этом абзаце русских слов, нельзя согласиться (как это подробнее представлено ниже в заключении настоящей работы) с, как бы, исходящими от соискателя провокационными политическими констатациями, совсем неуместными для изложения в такой научно-квалификационной работе как диссертация, подготовленная китайской гражданкой в российском вузе:

- что, якобы, «в Китае существуют самовластие и государственный строй, основанный на режиме неограниченной личной власти, на диктаторских методах правления»;

- что, якобы, "КПК олицетворяет собой политическую власть, основанную на беспрекословном подчинении ей, и, более того, КПК основана на диктатуре, то есть на неограниченной власти, опирающейся на прямое насилие»;

- что, якобы, «КПК как политическая партия характеризуется системой взглядов и (или) идей, которые не совпадают, не согласованы и не сочетаются между собой и которые противоречат друг другу»;

- что, якобы, «внутри КПК действуют обособленные группировки, которые выступают с отличающимися от общей линии партии программами, вносят в партию разлад и занимаются раскольнической деятельностью и которые при этом стремятся уничтожить и искоренить друг друга».

Таким образом, концептуальные квазимодели («формулы») пятого «основного результата» [1] (стр. 5-6) и соответствующего «выносимого на защиту основного положения» [1] (стр. 17) и развернутое содержание соответствующего пятого «основного положения» [1] (стр. 17-20) представляют собой ничто иное, как фальсификацию основного научного результата, изложенную с элементами откровенного плагиата и неграмотным текстом и имеющую достаточно заметный политически сомнительный смысл.

6. Шестой «результат (положение)». Соискатель в автореферате [1,3] представил этот «результат» (стр. 6) и соответствующее «положение» (стр. 20) следующим образом.

«6. Предложены основные направления новой государственной стратегии развития энергетики» [1].

Анализ формулировки «выносимого на защиту» шестого «основного результата (положения)» [1] (стр. 6,20) позволяет выявить следующие негативные обстоятельства:

а) прежде всего, следует отметить, что содержание формулировки шестого «основного результата (положения)» явно носит слишком глобальный характер, поскольку касается всей энергетики одной из самых крупных и экономически развитых стран – КНР, признанной всем экономическим сообществом Земли «общемировой фабрикой промышленных товаров народного потребления». Поэтому вполне обоснованно можно предположить, что такой планетарно масштабный «научный результат» фактически мирового значения вряд ли может быть впервые получен в рамках такой скромной научно-квалификационной работы, как диссертация на соискание практически неизвестным китайским соискателем российской ученой степени кандидата экономических наук;

б) и здесь особо неприемлемо то, что содержание формулировки шестого «основного результата (положения)» диссертационного исследования [1,2] имеет хорошо видимый на поверхности сомнительный политический подтекст, заключающийся в возможности формулирования следующих последовательно взаимосвязанных предположений (гипотез):

- во-первых, утверждение соискателя, что в рамках данного «результата (положения)», якобы, «предложены основные направления *новой* государственной стратегии развития энергетики», сразу наводит на следующую мысль. Раз соискатель заявляет, что им достигнут такой «результат» и сформулировано такое «положение», то для такой ведущей экономической страны, как КНР, якобы, вместо «основных направлений» существующей в стране устаревшей и неэффективной «стратегии»

требовалось обязательно «предложить» некие «основные направления» более эффективной «*новой* государственной стратегии развития энергетики»;

- во-вторых, из первого предположения следует, что раз для КНР требовалось обязательно «предложить» некие «основные направления» более эффективной «*новой* государственной стратегии развития энергетики», то «развитие энергетики» в стране осуществлялось и осуществляется в соответствии с устаревшей и неэффективной «стратегией»;

- в-третьих, а из второго предположения следует, что Государственный совет КНР или Правительство КНР и его соответствующие министерства, Комиссия по государственному развитию и реформам КНР, Государственный энергетический комитет КНР и Энергетическое управление КНР, вся академическая, вузовская и отраслевая китайская наука, якобы, так и не смогли вместо устаревшей и неэффективной «стратегии» своевременно «предложить» некие «основные направления» более эффективной «*новой* государственной стратегии развития энергетики»;

- в-четвертых, в свою очередь, третье предположение позволяет сделать вывод о том, что ни «ежегодные сессии Всекитайского собрания народных представителей», ни «проходящие каждые пять лет съезды партийных представителей», ни «коммунистическая партия Китая», упоминаемые соискателем в автореферате [1], якобы, не смогли проследить за своевременной разработкой и осуществлением неких «основных направлений» более эффективной «*новой* государственной стратегии развития энергетики»;

- в-пятых, и, наконец, четвертое предположение наводит на мысль, что, якобы, только соискатель со своим научным руководителем смогли получить такой «основной результат» диссертационного исследования [1,2], который позволил, по их мнению [1] (стр. 6), успешно решить такую научную проблему всекитайского и мирового масштаба, как «предложить основные направления *новой* государственной стратегии развития энергетики». Налицо – явная фальсификация «научного результата соискателя»;

в) анализ второго абзаца развернутого содержания третьего «выносимого на защиту основного положения», представленного в автореферате [1,3] (стр. 20), позволил выявить следующие негативные обстоятельства:

- во-первых, соискатель представил данный абзац следующим образом «Немалую специфику развитию энергетики придают начатые в период «культурной революции» мероприятия по развитию энергетики на местах. До сих пор не решен принципиальный вопрос о стратегии дальнейшего развития отрасли: крупномасштабное централизованное строительство и дистанционная передача энергоносителей в районы потребления или строительство в меньших масштабах для использования на местах. *Полагаем*, что возможно использование

двух стратегий в зависимости от конкретных экономических условий» [1] (стр. 20);

- во-вторых, сначала во втором предложении данного абзаца соискатель явно с чужих слов с некоторой долей возмущения вопрошает, что, якобы, «до сих пор не решен принципиальный вопрос о стратегии дальнейшего развития отрасли: крупномасштабное централизованное строительство и дистанционная передача энергоносителей в районы потребления или строительство в меньших масштабах для использования на местах»;

- в-третьих, затем в третьем предложении данного абзаца соискатель также явно с чужих слов, но уже, как бы, от своего имени и достаточно уверенно вещает: «полагаем, что возможно использование двух стратегий в зависимости от конкретных экономических условий»;

- в-четвертых, если сопоставить смысл второго и третьего предложений данного абзаца, то становится непонятным, а в чем же заключается пафос возмущения соискателя и его научного руководителя, что де «до сих пор не решен принципиальный вопрос о стратегии дальнейшего развития отрасли», если следует «полагать», что, оказывается, «возможно использование двух стратегий в зависимости от конкретных экономических условий», то есть «решать принципиальный вопрос» о какой-то одной «стратегии дальнейшего развития отрасли» нет необходимости. Да и «полагать» так особо не стоит, поскольку это априори ясно;

- в-пятых, непонятно, почему соискатель со своим научным руководителем, заявляя в качестве шестого «результата (положения)» о, якобы, «предложенных» ими «основных направлениях новой государственной стратегии развития энергетики» [1] (стр. 6,20), во втором абзаце развернутого содержания шестого «выносимого на защиту основного положения» [1] (стр. 20), вдруг, заговорил о «двух стратегиях дальнейшего развития отрасли: крупномасштабное централизованное строительство и дистанционная передача энергоносителей в районы потребления или строительство в меньших масштабах для использования на местах». Возникает вопрос: как соотносятся указанные стратегии и о какой же стратегии идет речь в автореферате [1];

г) кроме того анализ развернутого содержания третьего «выносимого на защиту основного положения», представленного в автореферате [1] (стр. 20-22), позволил выявить и другие негативные обстоятельства:

- во-первых, непонятно, почему соискатель со своим научным руководителем, заявляя в качестве шестого «результата (положения)» о, якобы, «предложенных» ими «основных направлениях новой государственной стратегии развития энергетики» [1] (стр. 6,20), в развернутом содержании шестого «выносимого на защиту основного положения» [1] (стр. 20-22) на рис. 6, вдруг, представили не данные «направления», а «цели внутренней и внешней «новой» энергетической стратегии Китая»? Ведь известно, что «направление» - это линия движения, путь развития, а «цель» - это предмет стремления,

то, что надо, желательно осуществить [9]. Поэтому уже в научном плане непонятно, на что же претендуют в данном случае соискатель и его научный руководитель в своих «предложениях»; либо на «направления», либо на «цели»? В научных исследованиях неопределенности такого рода категорически недопустимы;

- во-вторых, непонятно и следующее. С одной стороны, на стр. 21 [1] в предпоследнем абзаце соискатель явно с чужих слов утверждает, что «стратегически важным направлением развития в современном Китае является создание «неуглеродной» экономики». А, с другой стороны, соискатель на рис. 6 [1] (стр. 22) в качестве одной из «целей внутренней и внешней «новой» энергетической стратегии Китая» приводит «формирование «неуглеродной» экономики». Поэтому непонятно, почему соискатель считает «углеродную экономику» объектом одновременно и «направления», и «цели»;

- в-третьих, в развернутом содержании шестого «выносимого на защиту основного положения» [1] (стр. 20-22) в целом представлены широко известные сведения о давно и недавно состоявшихся и зафиксированных многочисленными авторами в библиографических источниках событиях и явлениях. И вряд ли соискатель сможет доказать, что об этих событиях и явлениях никто до него не знал. Поэтому совершенно непонятно, как шестое положение, выносимое на защиту соискателем [1] (стр. 20), должно быть квалифицировано как конкретный научный результат, оценивание которого производится путем сравнения с аналогами, уже признанными в науке.

Таким образом, концептуальные квазимодели («формулы») шестого «основного результата» [1] (стр. 6) и соответствующего «выносимого на защиту основного положения» [1] (стр. 20) и развернутое содержание соответствующего шестого «основного положения» [1] (стр. 20-22) представляют собой ничто иное, как фальсификацию основного научного результата, неграмотно изложенную и имеющую сомнительный оттенок.

Список использованной литературы

1. Ли Юйсянь Государственное управление структурными преобразованиями в промышленности (на примере Китая): автореф. ... канд. экон. наук / Ли Юйсянь. - Хабаровск: ФГБОУ ВПО «Тихоокеанский государственный университет», 2013. - 24 с.
2. Ли Юйсянь Государственное управление структурными преобразованиями в промышленности (на примере Китая): дис. ... канд. экон. наук / Ли Юйсянь. - Хабаровск: ФГБОУ ВПО «Тихоокеанский государственный университет», 2013. - 180 с.
3. Аристер Н.И., Резник С.Д. Управление диссертационным советом: практическое пособие. - Пенза: ПГУАС, 2008. - 462 с.
4. Леонтьев Р.Г. Актуальность модели развития промышленности с китайской спецификой (уроки экспертизы) // East European Scientific

Journal (Warsaw, Poland). – 2018. - № 11 (39) part. 3. – P. 54-58.

5. Леонтьев, Р.Г. Фальсификация результатов в экономике промышленности с китайской спецификой: уроки экспертизы диссертации: монография [Текст] / Р.Г. Леонтьев. – Владивосток: Дальневосточный федеральный университет, 2014. – 114 с.

6. Леонтьев Р.Г. Квазихарактеристика псевдодиссертации о фальши железнодорожных тарифов (как не надо и как надо представлять характеристику работы): научный доклад № 6 на заседании ДВО РАТ / Р.Г. Леонтьев. – Владивосток - Хабаровск: ВЦ ДВО РАН, 2013. - 104 с.

7. Леонтьев Р.Г. Фальшь разработанности тарифной проблемы (или как не надо и как надо формулировать степень научной разработанности проблемы) (окончание) // Вестник транспорта. – 2012. - № 10. – С. 25-28.

8. Леонтьев Р.Г. «Квазихарактеристика псевдодиссертации о фальсификации тарифов на железной дороге» (или как не надо и как надо формулировать общую характеристику диссертации) // Вестник транспорта. – 2014. - № 3. – С. 2-11.

9. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. – М.: ООО "ИТИ Технологии", 2003. – 944 с.

10. Крысин Л.П. Толковый словарь иноязычных слов. – М.: Рус. яз., 1998. – 848 с.

11. Се Чуньтао. Китай как экономический субъект мира // Китай. – 2011. - № 7. – С. 37.

12. Калашникова И.В. Государственное регулирование промышленного производства: опыт Китая: монография / И.В. Калашникова, Ли Юйсянь, М.В. Калашникова. – Хабаровск: Изд-во ДВГУПС, 2013. - 183 с.

Malakhova J.A.

*Assistant of Department of Management
National Transport University*

Малахова Ю.А.

*асистент кафедри менеджменту
Національного транспортного університету*

EXPERT ASSESSMENT OF THE FACTORS OF INFLUENCE ON INVESTMENT ACTIVITY OF BUSINESS ENTITIES

ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА ВПЛИВУ ЧИННИКІВ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ АКТИВНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Summary: The paper contains the analysis of influence of the factors (groups of factors) on companies' investment activity using the expert assessment method. In experts' opinion, financial-and-economic, organizational-and-legal groups of factors produce the priority effect. Following the ranking of these groups, the experts found out that economic crises, crediting-and-banking system status and existing taxation system have the greatest impact on company's investment activity. The assessment of experts' opinion consistency level is supported with coefficients of concordance and pair rank correlation. The knowledge of priority factors influencing investment activity of business entities will enable improved efficiency of company investment activity management.

Keywords: investment activity, investments, expert assessment, company, factors of influence.

Анотація: В статті досліджено рівень впливу чинників (груп чинників) на інвестиційну активність підприємств за допомогою методу експертних оцінок. Встановлено, що на думку експертів пріоритетний вплив мають фінансово-економічні та організаційно-правові групи чинників. В результаті ранжування чинників цих груп експертами встановлено, що найбільший вплив на інвестиційну активність підприємства справляють економічні кризи, стан кредитно-банківської системи та діюча система оподаткування. Оцінку ступеня узгодженості думок експертів обґрунтовано за допомогою коефіцієнтів конкордації та парної рангової кореляції. Знання пріоритетних чинників, що впливають на інвестиційну активність суб'єктів господарювання дозволить підвищити ефективність управління інвестиційною діяльністю підприємства.

Ключові слова: інвестиційна активність, інвестиції, експертна оцінка, підприємство, чинники впливу.

Постановка проблеми. Сучасний етап економічного розвитку України супроводжується низьким рівнем інвестиційної активності підприємств. Причинами такого становища є не лише обмежені їхні можливості, а й макроекономічні фактори. В той же час підвищення інвестиційної активності підприємств є основою економічного зростання суб'єктів господарювання та держави в цілому. Для підвищення ефективності інвестиційної діяльності

підприємств виникає потреба у визначенні пріоритетних чинників, що впливають на їх інвестиційну активність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням інвестиційної активності підприємств присвячені праці таких вчених, як О. Амоша [1], Н. Брюховецька [2], Т.Коритько [3], О. Раєвська [4], Д.Самодурова [5], А. Щерба [6] та ін. У своїх працях вони розглядали різні підходи до оцінки стану та визначення шляхів підвищення інвестиційної активності.

Виділення не вирішених раніше часток загальної проблеми. Однак, не зважаючи на значну кількість наукових робіт, не достатньо уваги приділено оцінці впливу різних чинників середовища підприємства на його інвестиційну активність. Проте дослідження саме цього напрямку дасть змогу своєчасно виявити чинники, які справляють суттєвий вплив на інвестиційну активність і постійно контролювати їх.

Метою статті є визначення чинників, що мають найбільший вплив на інвестиційну активність підприємств.

Виклад основного матеріалу. На інвестиційну активність підприємства справляють вплив різноманітні чинники зовнішнього та внутрішнього середовища, які можуть бути об'єднані в такі групи: організаційно-правові, фінансово-економічні, техніко-технологічні, соціальні, екологічні та інформаційні [7, с.57].

Для ефективного управління інвестиційною активністю необхідно виокремити сукупність тих чинників, які справляють найбільший вплив на інвестиційну активність господарюючого суб'єкта. Вирішення даного питання можливе за допомогою методів експертних оцінок, який має ряд переваг:

- можливість використання досвіду експертів у процесі аналізу й урахування впливу різноманітних якісних факторів;
- відсутність необхідності в точних кількісних вихідних даних,
- наявність методик проведення експертного дослідження [8].

Вибір чинників найбільшого впливу на інвестиційну активність підприємства здійснено в два етапи:

- на першому експертам запропоновано оцінити рівень впливу на інвестиційну активність підприємства груп чинників. За результатами оцінок виділено ті групи чинників, які мають найсуттєвіший вплив;
- на другому етапі здійснювалося ранжування чинників, що входять у відібрані групи за рівнем впливу на інвестиційну активність підприємства.

Для проведення експертного дослідження сформовано групу, що складалася з 15 експертів. Експерти підібрані відповідно до рівня обізнаності об'єкта дослідження, характеризуються професіоналізмом, компетентністю та практичним досвідом. Кількість експертів перевищувала кількість груп чинників у 2,5 рази, кількість чинників - у 2 рази.

Оцінка експертами відносної важливості груп чинників та самих чинників здійснювалася шляхом присвоєння їм балів в межах від 0 до 10. Нуль присвоювався, якщо група або чинник, на думку експерта, немає впливу і 10 балів – якщо чинник (група чинників) має найсуттєвіший вплив. Експерт міг надати однакову кількість балів декільком чинникам, якщо на його думку вони рівнозначні, однаково суттєві.

Результати розрахунку рангів бальних експертних оцінок рівня впливу на інвестиційну активність підприємства груп чинників наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

- Матриця рангів оцінки груп чинників впливу на інвестиційну активність підприємств

Експерти	Групи чинників впливу					
	Фінансово-економічні	Організаційно-правові	Техніко-технологічні	Соціальні	Інформаційні	Екологічні
1	1	2,5	4,5	4,5	2,5	6
2	1	2,5	4,5	4,5	6	2,5
3	2	1	3	4	6	5
4	1	2	3	5	6	4
5	1	2	3	6	5	4
6	1	2	3	4,5	6	4,5
7	1	2,5	2,5	5	6	4
8	2	1	3,5	5	6	3,5
9	1	2	3	4	6	5
10	1	2	3	4	6	5
11	1	2	3,5	3,5	5	6
12	1	2	3,5	5,5	5,5	3,5
13	1	2	3	5	6	4
14	2	1	3	5	6	4
15	1	2	3	4	6	5

Ранги експертних оцінок за кожною групою чинників відповідають числам натурального ряду від 1 до 6. Ранг, рівний одиниці, присвоювався групі чинників з найбільшим, на думку експерта, впливом; ранг з максимальним числом 6 — з найменшим впливом. Якщо експертом присвоєно однакову кількість балів декільком групам чинників, то їм присвоювалися середні значення рангу.

Для узагальнення результатів експертизи на першому етапі дослідження використані показники [2]:

- сума рангів по j-й групі чинників (S_j);
- середній ранг j-ї групи чинників ($\bar{S}_j$);
- вага впливу j-ї групи чинників (W_j);

- частота максимально можливих балів, отриманих j -ю групою чинників (K_{10j});
- коефіцієнт активності експертів по j -й групі чинників ($K_{авj}$);
- розмах варіації бальної експертної оцінки j -ї групи чинників (L_j).

За сумою рангів і середньою величиною рангу найбільш впливовою на інвестиційну активність підприємства є група чинників з найменшим їх значенням.

Показник відносного значення впливу груп чинників на інвестиційну активність підприємства характеризує частку групи чинників в загальній сумі балів, присвоєній кожним із експертів. Очевидно, чим вищою є частка групи, тим більшим є вплив чинників групи на інвестиційну активність. Вага впливу j -ї групи чинників визначається за формулою:

$$W_j = \frac{\sum_{i=1}^n M_{ij}}{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n M_{ij}}, \quad (1)$$

де M_j – оцінка j -ї групи чинників;

M_{ij} – оцінка i -м експертом j -го чинника;

n – кількість груп чинників;

m – загальна кількість експертів.

Оцінюючи важливість окремих груп чинників, варто звернути увагу на показник частоти максимально можливих оцінок (10 балів), отриманих кожною групою чинників (K_{10j}). Він розраховується за формулою:

$$K_{10j} = \frac{m_{10j}}{m_j} \quad (2)$$

де m_j – кількість експертів, що оцінили j -й чинник;

m_{10j} – кількість максимально можливих оцінок (10 балів), отриманих j -ю групою чинників.

Показник K_{10j} приймає значення від 0 до 1. Важливість j -го чинника збільшується при зростанні K_j до 1. Показник K_{10j} відноситься до додаткових показників оцінки відносної важливості чинників і характеризує його з точки зору кількості поставлених йому максимальних оцінок у 10 балів.

Для оцінки активності кожного з експертів визначено відповідний коефіцієнт ($K_{авj}$):

$$K_{авj} = \frac{m_j}{m}, \quad (3)$$

де $K_{авj}$ – коефіцієнт активності експертів по j -му чиннику;

Варіацію оцінок експертів охарактеризовано її розмахом:

$$L_j = M_{j\max} - M_{j\min} \quad (4)$$

де $M_{j\max}$, $M_{j\min}$ – максимальна і мінімальна оцінки, поставлені експертами j -їй групі чинників.

Результати розрахунків статистичних оцінок міри впливу груп чинників на інвестиційну активність підприємства наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

- Статистична оцінка впливу груп чинників на інвестиційну активність підприємства.

Показники	Групи чинників впливу					
	Фінансово-економічні	Організаційно-правові	Техніко-технологічні	Соціальні	Інформаційні	Екологічні
Сума рангів	18	28,5	49	69,5	84	66
Середній ранг	1,2	1,9	3,3	4,6	5,6	4,4
Середня вага балів	0,231	0,214	0,182	0,137	0,097	0,140
Частота максимально можливих оцінок	0,8	0,2	0	0	0	0
Коефіцієнт активності експертів	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Розмах варіації оцінок	1	2	2	4	7	5

Оцінка рівня показників відносної важливості груп чинників, наведених в табл. 2, засвідчує високу активність експертів. Домінуюча кількість експертів вважають, що найбільший вплив на інвестиційну активність підприємства справляють фінансово-економічні чинники. Також досить впливовими вони вважають організаційно-правові чинники. Найменшу перевагу експерти віддають інформаційним, соціальним та екологічним чинникам. Проте, у останніх груп значним є розмах в оцінках, що свідчить про неузгодженість думок експертів. А от низьке значення розмаху варіації по фінансово-економічним чинникам підтверджує однаковість експертів щодо важливості їх впливу на інвестиційну активність підприємств. Такий же

висновок підтверджують значення частоти максимально можливих оцінок.

Для наукового обґрунтування остаточного рішення щодо вибору домінуючої групи чинників визначено ступінь узгодженості думок експертів [2]. Оцінка ступеня узгодженості думок експертів здійснюється:

- для всієї групи експертів – за коефіцієнтом конкордації;

- для пари експертів – за коефіцієнтом рангової кореляції.

Так як в процесі дослідження матриця рангів мала стандартизовані елементи, коефіцієнт конкордації для усієї групи експертів, визначається за формулою:

$$K_{\text{кон}} = \frac{12 \sum_{j=1}^n d_j^2}{m^2(n^3-n) - m \sum_{i=1}^m T_i}, \quad (5)$$

де d_j – коефіцієнт розбіжності рангів j -ої групи чинників;

T_i – різниця зв'язаних рангів j -ої групи чинників.

В свою чергу, коефіцієнт розбіжності рангів визначається за формулою:

$$d_j = \bar{S}_j \frac{\sum_{i=1}^n s_j}{n}, \quad (6)$$

За даними матриці рангів (табл. 2) $d_j^2 = 3242$.

Різниця зв'язаних рангів по кожній групі розраховується так:

$$T_i = \sum_{l=1}^l (t_i^3 - t_l), \quad (7)$$

де l – кількість груп зв'язаних (однакових) рангів;

t_l – кількість зв'язаних рангів у кожній групі.

За даними матриці рангів визначено кількість груп зв'язаних рангів, що становить 10, кількість пов'язаних рангів в кожній групі – 2. Тоді $T_i = 60$, а коефіцієнт конкордації становить 0,92.

Коефіцієнт конкордації варіює в межах від 0 до 1,0. При цьому 0 означає повну неузгодженість думок експертів, а 1 – повну узгодженість. В даному дослідженні він близький до 1, що характеризує високу ступінь узгодження думок експертів.

Статистична істотність коефіцієнта конкордації необхідно перевірити за критерієм Пірсона (X_p^2):

$$X_p^2 = \frac{12 \sum_{j=1}^n d_j^2}{mn(n+1) - \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^m T_i}, \quad (8)$$

Якщо розрахункове значення X_p^2 вище за табличне значення X_T^2 для $n-1$ ступенів свободи та довірчої ймовірності $P = 0,95$ або $P = 0,99$, то коефіцієнт конкордації істотний. У протилежному випадку необхідно збільшити кількість експертів для оцінки.

Згідно розрахованих вище даних X_p^2 має значення 62,25.

Для $P = 0,95$ та ступенів свободи 5 табличне значення $X_T^2 = 12,8$, а для $P = 0,99$ $X_T^2 = 15,1$. Як бачимо $X_p^2 > X_T^2$, що свідчить про статистичну істотність коефіцієнта конкордації.

Узгодженість думок кожного експерту з думкою кожного із решти експертів визначено за допомогою коефіцієнта парної рангової кореляції, який розраховується за формулою:

$$R_{\alpha\beta} = 1 - \frac{\sum_{j=1}^n \Psi_j^2}{\frac{1}{6} * (n^3 - n) - \frac{1}{12} * (T_\alpha + T_\beta)}, \quad (9)$$

де Ψ_j – різниця по модулю величин рангів оцінок j -ї групи чинників.

$$\Psi_j = |R_{\alpha j} - R_{\beta j}| \quad (10)$$

де $R_{\alpha j}$, $R_{\beta j}$ – ранги оцінок впливу j -ї групи чинників, поставлених експертами α і β

Коефіцієнт парної рангової кореляції може мати значення від -1 до 1. При цьому значення $R = 1$ характеризує повну узгодженість думок експертів, значення $R = -1$ характеризує взаємну протилежність їх думок.

Розрахунки показали, що коефіцієнти парної рангової кореляції думок експертів перевищують 0,7. Це свідчить про досить високу міру узгодженості думок між парами експертів щодо оцінки впливу на інвестиційну активність підприємств груп чинників.

Результати проведених розрахунків, зокрема значення коефіцієнту конкордації близьке до одиниці, його статистична істотність, високі значення коефіцієнтів парної рангової кореляції підтверджують узгодженість думок експертів щодо переважного впливу на інвестиційну активність підприємства фінансово-економічних та організаційно-правових груп чинників.

На другому етапі опитування експертам було запропоновано оцінити рівень впливу на інвестиційну активність підприємств чинників, що входять у вище відібрані групи. До групи фінансово-економічних чинників включено такі з них: економічні кризи, стан кредитно-банківської системи, система оподаткування, рівень інфляції; до групи організаційно-правових чинників – діюче законодавство, політичні кризи, режим митного регулювання, корупція.

За формулами 1-4 розраховано показники рівня впливу чинників на інвестиційну активність підприємства, наведені в табл. 3.

Таблиця 3

Статистична оцінка рівня впливу фінансово-економічних та організаційно-правових чинників на інвестиційну активність підприємства.

Показники	Чинник впливу							
	26,5	33,5	39,0	98,0	64,5	70,0	107,5	101,0
Сума рангів	26,5	33,5	39,0	98,0	64,5	70,0	107,5	101,0
Середній ранг	1,8	2,2	2,6	6,5	4,3	4,7	7,2	6,7
Середня вага балів	0,161	0,157	0,152	0,099	0,135	0,127	0,083	0,087
Частота максимально можливих оцінок	0,80	0,47	0,33	0	0,07	0	0	0
Коефіцієнт активності експертів	1	1	3	1	1	1	1	1
Розмах варіації оцінок	2	2	2	2	3	3	4	5

Аналіз показників відносної важливості чинників фінансово-економічної та організаційно - правової груп свідчать про те, що експерти вважають найбільш впливовими на інвестиційну активність підприємств такі чинники: економічні кризи, стан кредитно-банківської системи та діючу систему оподаткування. Найменш впливовими вони вважають рівень інфляції та режим митного контролю. Проте, останнім чинникам притаманний досить значний розмах варіації в оцінках, що може свідчити про неузгодженість думок експертів. Частота максимально можливих оцінок показує, що такі оцінки експерти призначали економічним кризам, стану кредитно-банківської системи, системі оподаткування та стану діючого в країні законодавства.

Оцінка узгодженості думок експертів здійснена за формулами 5 - 10. Про узгодженість думок експертів свідчить значення коефіцієнта конкордації, що становить 0,80. Його статистична істотність підтверджується розрахунковим значенням критерію Пірсона 84,2, що перевищує табличне значення (18,5 при $P=0,95$ та 14,1 при $P = 0,99$). Коефіцієнти парної рангової кореляції перевищують 0,7 та свідчать про узгодженість поглядів між парами експертів щодо переважного впливу економічних криз, стану кредитно-банківської системи та діючої системи оподаткування на інвестиційну активність підприємств.

Висновки та пропозиції. На основі результатів експертних досліджень доведено, що пріоритетними групами чинників впливу на інвестиційну активність підприємств є фінансово-економічні та організаційно-правові. Експертна оцінка окремих чинників зазначених груп визначила економічні кризи, стан кредитно-банківської системи та діючу систему оподаткування, як такі, що мають найбільший вплив на інвестиційну активність підприємств. Знання пріоритетних чинників дозволить підвищити ефективність діагностування, аналізу та управління інвестиційною активністю підприємства.

Список літератури:

1. Амоша О.І. Моделювання та прогнозування економічного розвитку регіонів України / О.І. Амоша, В.М. Геєць, С.О. Довгий, І.В. Сергієнко, В.П. Вишневецький ; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування, Ін-т економіки пром-сті, Ін-т кібернетики ім. В.М. Глушкова, Ін-т телекомунікацій і глобал. інформ. простору. – Київ : Інформ. системи, 2013. – 439 с.
2. Брюховецька Н.Ю. Моделювання інвестиційної привабливості публічного акціонерного товариства як основа прийняття управлінських рішень / Н.Ю. Брюховецька, О.В. Хасанова // Бізнес Інформ. – 2014. – №1. – С. 307–313.
3. Коритько Т. Ю. Оцінка інвестиційної активності промислових підприємств України / Т. Ю. Коритько // Економічний вісник Донбасу. – 2016. - № 3(45). - С. 141-145
4. Раєвська О.В. Статистична оцінка інвестиційної активності в Україні / О.В. Раєвська, Л.В. Гриневич // Бізнес Інформ. – 2012. – №7. – С. 111-114.
5. Самодурова Д.А. Теоретичні аспекти інвестиційної активності підприємств / Д. А. Самодурова // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку. - 2016. – С.174-182
6. Щерба А.О. Інвестиційна активність промислових підприємств України/ А.О. Щерба // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: Зб. наук. пр. — К.: ІЕП НАНУ, 2015. — С. 233-243
7. Малахова Ю.А. Інвестиційна активність підприємств та чинники, що її визначають / Ю.А. Малахова // Науковий вісник ХДУ. – Херсон: ХДУ – 2016. – Вип.26 (2). – С.55-58.
8. Грабовецький Б.Є. Основи економічного прогнозування / Б. Є. Грабовецький // Навчальний посібник. - Вінниця: ВФ ТАНГ, 2000.

GENESIS OF INSTITUTIONAL THEORIES OF INTERNATIONAL CAPITAL FLOW IN THE CONTEXT OF OFFSHORE ENTERPRISE FUNCTIONING

Summary: The article investigates theoretical approaches to the definition of essence and forms of the international capital movement (ICM), the reasons for their occurrence and their main features. The most typical conceptions of institutional development of global capital movement are considered, their structural classification is proposed based on the motives and economic effects of functioning of the ICM in the context of creation of modern world financial architecture. It has been proved that it is common for all modern theories of capital mobility is recognition that their modification takes place simultaneously with the actual ICM development and evolution. Modern research has shown significant interest in indicative comparative analysis of investment vectors of capital migration in connection with decisions by residents in a capital base country and non-residents in a capital importing country. It has been determined that this scientific interest is caused by the growing positive synergetic effect from combining traditional and offshore schemes for tax optimization of offshore business entities, diversification and integration of national economies, and their modernization under the influence of foreign trade development.

Key words: *global economy, offshore, offshorization of economy, offshore financial networks, return policy, derived capital, outflow of capital.*

Introduction During the last quarter of the century, ICM peculiarities have contributed to the formation of a global financial and economic environment – a fundamentally new worldwide architecture of commodity and financial flows. Actually, the modern investment flow of foreign capital (inflow and outflow) is carried out thanks to the use of various financial instruments of international money markets (loans, bonds, stocks, currency swaps, debt obligations, Forex, etc.); with capital exports outpacing growth rates of both world commodity exports and industrialized countries' GDP. These processes have a different impact on the nature (volumes, forms, speed and directions) of the global movement of capital, on the structure of direct and portfolio foreign investments, dynamics of international loans and indicators of average rate of return on investments, expressed in interest rates. All these have led to a change in theoretical views and concepts of ICM and influenced the change in classical views on the internal nature and forms of manifestation of the global movement of capital, thus requiring further research by different theoretical and methodological schools.

Literature Review The most significant studies in this area are developed by domestic scientists I. Burakivsky, V. Dergachev, O. Plotnikov, O. Slosko, O. Stupnytskyy, A. Filipenko, M. Shekhovtsov, O. Shnirkov. They are devoted to the theoretical issues of offshore business organization, features of legal regulation of offshore companies, and tax optimization. Western scientists of the classical school, such as R. Harrod, E. Domar, S. Haimar, E. Chamberlain, R. Vernon, P. Buckley, and others, have made a significant contribution to the ICM theory. Among foreign scientists, it is necessary to highlight the works by such authors as T. Neal [1], H. McCann [2] and A. Zorome [3] where the authors provide theoretical justification and assessment of the impact of offshore business on donor and recipient countries; as well as J. Henry [4], who proposed quantitative and qualitative indicators in

assessing the role of offshore entrepreneurship in the current structure of international finance. At the same time, there is a number of unresolved scientific problems regarding theoretical substantiation of current changes in the processes of global capital movement, the study of objective and subjective factors of ICM in the conditions of strengthening regional and transregional integration processes, ensuring coordination and interaction of economic policies of the countries in financial flow regulation.

The Purpose and Objectives of the Paper are to analyse classical theoretical approaches and modern institutional concepts in the definition of the essence and forms of the international capital movement in the conditions of the strengthening globalization processes.

The Research Objective and Results The present stage of the ICM process development is characterized by a number of persistent trends, as follows:

- the growth rate of export of private capital far outstrips the rate of export of state capital;
- the United States has become a major capital importer (approximately 5 million Americans are currently employed by foreign owned companies);
- the intensity of cross-border capital migration within the industrialized countries is growing rapidly (over 70% of all foreign investment is accounted for by industrialized countries) [5].

The aggregate financial assets of countries and international organizations are currently estimated at about 290 trillion dollars according to the calculations of the Financial Stability Board. At the same time, the share of industrialized countries (US, Western Europe and Japan) accounts for 97-98% of the world's total foreign direct investment, over 90% of portfolio foreign investment (international securities transactions) is carried out by developed countries (currently 5% of Japan's production capacity, 20% of the United States and 30-40% of Western Europe are outside their national borders). TNCs controlling more than 1/3 of world industrial production and holding about 95% of

world patents and licenses annually make foreign investments worth about 2 trillion dollars [6].

At the moment, we are talking about a sufficiently organized and efficient international capital market with well-defined procedures, legislative guarantees and sufficiently high liquidity. The global economic environment formation (1980-2018), the crisis and post-crisis recession of the global economy (1994-2014) have enriched the ICM theory and practice with new phenomena and laws. First, a number of emerging economies have evolved from recipients to powerful investors (in 2007, more investors from emerging markets than those from the developed ones first acquired real assets in OECD countries). In 2008-2009, capital flows between developed and emerging markets were practically aligned, with the latter being characterized not only as highly profitable, but also sufficiently capacacious, reliable, liquid, and investment-friendly.

Second, during the global financial and economic crisis of 2008-2009, emerging markets showed less volatility of foreign capital flows compared to developed economies, where there was a significant outflow of capital. There is a gradual process of reviewing the US

dollar hegemony in international settlements and borrowings, emissions and reserves; international organizations are structuring quotas and SDR baskets; and banks change requirements for capital adequacy and reserves, derivatives and off-balance sheet commitments. There is a clear correlation between the state of the economy, its growth, liquidity of financial instruments of companies of national scale and ICM development.

Third, the developing countries and their companies (due to the positive surplus in foreign trade) are rapidly expanding international investment, not simply acquiring liquid corporate and state assets, but giving preference to the strategic high-tech assets of developed economies.

In this context, a rapidly developing offshore financial 'industry' has played a significant role in increasing the international investment potential.

The ICM evolution (which largely coincides with the stages of development of the world financial system) is divided into five contingent stages based on the degree of mobility and demand for capital which is determined by the nature, forms and peculiarities of its migration between countries (Table 1).

Table 1

ICM Periodization and its Features

<i>Time interval</i>	<i>Conditional Name of the Period</i>	<i>Distinctive Features</i>
1867-1914	Origination	Development of capital turnover arises as a result of equalization of exchange rates for gold
1914-1944	Stagnation	Chaos and subsequent control over the movement of capital in order to maintain financial security
1944-1971	Restoration	Use of control over the movement of capital in order to protect the national economy
1971-1990	Liberalization in developed countries	Formation of banking and stock markets by removing restrictions on capital movement in developed countries
1990-2010	Liberalization in developing countries	Encouraging liberalization and inflow of investment in the developing markets, emergence and spread of financial crises
2010- up to date	Selective regeneration of ICM regulation	Active national regulation and selective capital outflow control in individual emerging markets and in most emerging markets, the development of an international ICM regulatory framework

Source: [7; 8].

If during these five stages (until 2010) there has been a gradual increase in the ICM liberalization processes, the sixth stage of the development of international capital mobility is now characterized by an increase in the processes of electoral control and regulation of capital movement in developing markets, and especially in emerging markets. It is associated with new specific features of international capital export/import. Thus, the new structure of import of capital is characterized by an increasing share of short-term and speculative portfolio investments, as well as a high share of foreign currency borrowings without highly liquid provision, which increases the liability of capital-recipient countries to external financial 'shocks'. Increased exports of capital from developing net capital export countries to developed countries stimulate selective interest of the first in introduction and expansion of measures to regulate ICM. In this regard, an important indicator related to the dynamics of the ICM is the international investment position of the country that reflects the volume of its financial

assets (investments abroad) and liabilities (investments from abroad) to non-residents, as well as their structure for a certain period of time [9, p. 14].

If the investment decisions taken by TNCs to develop global production networks do not coincide with the position of the foreign capital recipient countries, then taking into account and assessment of the key factors and comparative advantages determine where the investors will implement their investment projects. With regard to offshore jurisdiction, among the two most important components that make up the 'investment climate' for them – the 'size of the market' (the index of global competitiveness) and 'financial freedom' (the index of economic freedom index) – the former prevails. It is 'financial freedom' that includes indicators such as efficiency assessment of the banking system, independence of the financial sector from state control and intervention, development level of the financial market, which is a 'potential advantage' for the countries of the offshore segment of the world economy [10, p. 24].

There are a number of concepts and theories in modern economic literature that explain the reasons and nature of the ICM in different ways. Therefore, by generalizing approaches to determining its causes and mechanism, they can be grouped into the following block: the technological breakdown theory (M. Posner); the portfolio investment theory (R. Harrod and E. Domar); the 'protective investment' theory (S. Heimer); the monopoly preferences theory (C. Kindleberger, E. Chamberlain); the appropriation theory (S. Magi); model of the life cycle (R. Vernon); the model of internalization (P. Buckley, M. Keson, A. Rugman, J. Dunning); the capital flight theory (D. Caddington). However, in attempt to explain the migration of capital as a phenomenon and to reveal its nature in the context of formation and development of a modern offshore industry, the author proposes to consider the institutional theories of the ICM based on the theories of neo-Keynesian and neoclassical synthesis. In the early 1950's P. Samuelson substantiated the need to combine neo-Keynesian and neoclassical schools into a single direction, arguing that such a synthesis would remove the contradiction between aggregate macroeconomics and microeconomics, uniting them into a complementary unity. In the author's opinion, this kind of synthesis is an instrument in analyzing the benefits of both schools for using the concepts of institutional theory in the context of ICM and formation of national and global systems for regulating international capital transfers.

M. Porter's model of competitive advantages (1990) is the basis for most of the modern institutional ICM theories. It is based on the following assertions. Firstly, the competitive advantages of any country are determined by the international results of the activities of national firms (the decisive factor of ultimate efficiency is the ability of firms to use the potential of their own country). Secondly, the essential determinants of such ability are grouped in the '*diamond model*' - a dynamic system of interdependent and mutually causal elements whose interaction leads to the development of competitive advantages of the country in particular industries. Thirdly, the key elements of this model are the corresponding levels of development: production factors, demand of the domestic market for products of major; auxiliary and related industries; and intra-industry competition. In this case, government actions and unforeseen circumstances are considered as additional factors of influence on the system of elements of the model [11].

Porter-Rugman's model was subsequently based on Porter's institutional model of competitive advantages. A. Rugman supplemented M. Porter's model by justifying the idea of a competitive alignment of the 'diamond' of national economies as a result of their integration: the components of national preferences are formed under the influence of an external (non-national) economic environment. It is a question of need to determine the relative competitiveness of the national economy on the basis of analysis of relations between the national 'diamond' and that of economies of other countries. In this regard, the success of the participation of each individual national economy in the international division of labour in general and in ICM processes, in particular, determines the direct depend-

ence of the competitive advantages of each of its subjects, and ICM, in turn, is determined by the state of the 'diamond' (with its constituent parts and the nature of ties within the 'diamond' are determined by the national investment climate) [12].

D. Dunning supplemented Porter's theory, firstly, with one more constituent – multinational business activity as a determinant that influences the dynamics of international division of labour, government domestic and foreign policy, monetary and financial relations, and membership in international and regional associations. Under these conditions, international investment is a key determinant of the national 'diamond' and an indicator of its status. Secondly, with conditions that allow foreign investors to take advantage of national or sectoral competitiveness of the country, as well as those that structure the mechanism of optimizing the impact of foreign investment on the development of competitive advantages of each individual state. Third, with the wording of the notion of 'international investment environment' which can be improved not only in the plane of economic, but also political efforts [13, pp. 88-144].

In general, the Porter-Rugman-Dunning model is the result of institutional approach to assessing the main components of an investor-friendly and recipient-friendly investment climate. Despite the fact that the model primarily focuses on the assessment of the main components of the latter at the micro level, it is also used to formulate a national investment policy within the IRA in a globalized world [14].

The concept of 'investment climate' in ICM theory is notable for its certain complexity with due consideration of all the principles of comparative advantages of individual markets. It includes the following parameters [15]:

- a) government policy regarding foreign investments – compliance with international agreements, strength of state institutions, continuity of power, etc.;
- b) economic conditions – the general state of the economy, the situation in the monetary, financial and credit systems of the country, the customs regime and conditions of use of labour, the level of national taxation, etc.;
- c) the current legislation on companies – procedure for their creation, activity, reporting, international mobility, liquidation; measures regulating or restricting their activities;
- d) social components (state, priorities and needs of social development);
- e) environmental components.

In the context of development of modern forms of offshore business the appropriation theory [16] is based on the position that the high level of modern process of registration of ownership of all components of investment capital (in this case – technology, achievements in the field of management, firm promotion, etc.) provides exceptional market advantages and creates conditions for the interest of the recipient country in the capital. According to this theory, since the exceptional advantages themselves do not endanger free competition on the market, but only create conditions for obtaining economic rent, the government, while executing FDI programmes, should refrain from their direct administrative regulation, limited to measures not only of direct economic effect (tax and other benefits), but also legal provision for the economic benefits.

The 'capital flight' theory integrates all the considered theories and models and, based on them, explains the reasons for the outflow of capital, proceeding from general neoclassical and institutional positions. In addition to the general reason for the 'capital flight' in the form of reduction of the rate of return, the outflow of capital may also be adversely affected by the socio-economic situation, high risk of investment, sharp deterioration of the world market situation, etc. However, this theory is underdeveloped so far. For example, this is evidenced by the fact that the term 'capital flight' is interpreted in different ways. And this, in turn, affects the results of estimation of the scale of this phenomenon. Thus, D. Caddington [17] characterizes the 'flight of capital' as the illegal import and export of short-term private investment of a speculative nature. Other scholars, such as M. Dowley [18] and S. Erbe [19], believe that 'capital flight' is such a move of capital from a country that contradicts its national interests and occurs because of the unfavourable investment climate for many domestic capital owners. At the same time, they also emphasize the fact that capital 'escapes' from developing countries, since it often has an illegal origin.

D. Lassard and J. Williamson interpret this phenomenon as a massive and accelerated outflow of significant volumes of capital through legal and illegal channels for different terms and functional purposes of assets. The causes of this phenomenon are economic instability, unfavourable investment climate, risks of national currency depreciation, political instability, and criminal activity. According to their definition, the category of flight of capital is a spontaneous, large-scale, and sudden transfer of resident capital from one country to another (not regulated by the government) with the aim of:

- saving its value or profitable investment;
- preventing its expropriation as a result of rising political risks and instability of the national currency in the country;
- 'escape' from high tax rates;
- gaining a benefit in connection with a higher interest rate on short-term borrowing capital abroad;
- prevention of losses from inflation;
- benefitting from exchange rate relations [20].

Based on the analysis of the above definitions and in the context of the importance of the task, the author proposes his own interpretation of the difference between the 'capital outflow' and 'capital flight'. The category capital outflow is a form of movement of capital (funds) from the country (owned by both the state and private owners), which are diverted to other countries in the form of investments, loans, for the purchase of securities and other assets, and are reflected in the capital account in the national balance of payments. It takes into account: capital transfers, direct investments, portfolio investments, financial derivatives, and other investment assets (legal statistics). The net outflow of capital is associated with the objective causes of globalization of the world economy and is defined as the difference between the total volume of outflow of capital abroad and the flow of capital to the country from abroad.

With regard to the category of 'capital flight', the author believes that this is a process of illegal transfer of funds between countries that occurs in violation of

their legal norms, rules and restrictions, and is not registered properly. Thus, in modern terms, what is called a single concept of the export of capital in theory is in practice the interweaving of its various streams with different purposes, forms, terms, and even legality. The capital outflow mainly contributes to the development of the world economy and national economies (under certain conditions, ensuring the efficiency of its application in the host country). At the same time, not all international capital flows determine such an impact, and some flows have negative consequences, which recently contributed to adding another important distribution to the classification of the ICM forms as legal and illegal export of capital.

The rapid growth in the last decade of international speculation and the increase in the share of speculative capital forced part of neoclassical economists to oppose the idea of free movement of funds and active regulation of this sphere. J. Tobin initiated this direction and even offered to introduce a 1% tax on foreign exchange operations in order to limit the attractiveness of implementation of illegal and *semi-legal* financial transfers. For their part, A. Bhaduri and E. Matsner proposed to introduce a tax on all short-term financial foreign transfers which, in their opinion, would not only enliven world trade and stimulate investment, but also become an additional source of cash revenues to the budget [21].

According to the analysis, the illegal export of capital is only partially accounted for by national statistics when it is masked by legality. For example, this happens when the goods are legally exported (although their value can be distorted), and the proceeds are spent on investment purposes abroad, or when the goods subject to import are paid in advance and the goods are not delivered to the country. These methods of transfer of capital are called 'grey', in contrast to 'black' methods used to launder dirty money. In this regard, it is the offshore jurisdictions have become target territories of the ICM due to their legal status. On the one hand, with the growth of illegal export of capital in recent decades, the need to counteract it at the national and supranational levels has increased, which makes ICM regulation particularly difficult and relevant in the context of the magnitude and speed of its movement. On the other hand, it is necessary to develop theories explaining the causes and mechanism of these new features of the ICM process.

Conclusions Summarizing the above overview of theories, models and concepts of ICM in the context of development of the modern offshore industry, we note the following. The peculiarities of the latest trends in international investment activity generate a number of new requirements for economic theory, concerning the in-depth study of institutional factors and the subjective motivation of the ICM. First, all modern theories are significantly interested in the comparative analysis of various indicators of investment decisions of residents in the country of capital base and non-residents in the capital importing country. However, according to the author's analysis, there is an objective level of conventions – each individual theory simplifies the actual situation to some extent, exaggerating certain factors of the ICM and neglecting others. Therefore, only the analysis of all these theories as a whole and in relation

to specific offshore jurisdictions can give true understanding of the reasons for the growth of their role as a modern financial instrument for international tax optimization in the ICM system. Secondly, development and change of capital mobility theories correspond to the development and evolution of the ICM itself, while traditional economic schools are sympathetic to the regulation of the ICM in general, especially its exports, although they formulate some necessary conditions for this (inefficient use of capital, existing threats in actions of private resident investors, lack of proportion in the balance of payments). The analysis of economic theories of the ICM and practical measures of its regulation shows that the primary task for each economy in the context of harmonizing the processes of raising capital is its own institutional (available financial and legal institutions) and infrastructure development.

References:

1. Neal T. (1998): *The Offshore Advantage: Privacy, Asset Protection, Tax Shelters, Offshore Banking & Investing* / T. Neal. – Master Media Publishing Corp., USA, 267 p.
2. McCann H. (2006): *Offshore Finance* / H. McCann. – Cambridge University Press, 564 p.
3. Zorome A. (2007): *Concept of Offshore Financial Centers: in Search of an Operational Definition* / A. Zorome - IMF, 33 p.
4. James T. Henry. (2012): *The Price of Offshore Revisited* / T.H. James. – Tax Justice Network, 36 p.
5. Leuz C., Wysocki P. D. (2016) *The Economics of Disclosure and Financial Reporting Regulation: Evidence and Suggestions for Future Research* / Journal of Accounting Research, No 54, p. 525–622.
6. *Assessment of Shadow Banking Activities, Risks and the Adequacy of Post-crisis Policy Tools to Address Financial Stability Concerns* (2017), Financial Stability Board, 30 June 2017 – 32 p., p. 8-14.
7. Slavetskaya N. (2015) *Development of Liberalization of Capital Movement in the Context of Globalization* / N. S. Slavetskaya // *Economy and Entrepreneurship*. № 11 h. 1 (64-1) - c. 909-912
8. *International Movement of Capital. The Causes and Forms of International Capital Movement* - Available at: <http://www.uchebnik.online/ekonomicheskaya-teoriya-knigi/mejdunarodnoe-dvijenie-kapitala-prichiny-64847.html>
9. Bulatov A. (2015) *International Capital Movement* / A. Bulatov // *World and National Economy*, № 1 (32) - P. 14-23.
10. Radchenko A. (2017) *Determinants of the International Movement of Capital / Issues of Economics and Law*, No. 8 - p. 24-28.
11. Mulder P. (2016) *Porter Diamond Model*. Retrieved [insert date] from Tools Hero – Available at: <https://www.toolshero.com/strategy/porter-diamond-model/>
12. Rugman A., Verbeke A. (1993). *Foreign Subsidiaries and Multinational Strategic Management: an Extension and Correction of Porter's Single Diamond Framework* [special issue]. *Management International Review*, No 2(33), p. 71-84.
13. Dunning J. H. (1997) *Alliance Capitalism and Global Business* / John H. Dunning. New York : Routledge. – 383 p.
14. Cho Dong-Sung, Moon Hwuy-Chang. (2014) *From Adam Smith to Michael Porter. Evolution of Competitiveness Theory*. – Available at: <http://www.ebooks.worldscinet.com/ISBN/9789812385222/toc.shtml>
15. Niels D., Pirttilä J. (2016) *Capital Flight and Development: An Overview of Concepts, Methods, and Data Sources*, WIDER working paper 2016/95. – Available at: <https://www.wider.unu.edu/publication/capital-flight-and-development>
16. Eswaran M., Neary H. M. (2011) *An Economic Thoughts of the Evolutionary Origin of Property Rights*, October 2011 — Available at: https://www.isid.ac.in/~pu/conference/dec_11_conf/Papers/MukeshEswaran.pdf
17. Cuddington J.T. (1986) *Capital Flight: Issues and Explanations*. Princeton Studies in International Finance. No 58. Princeton University, Princeton, - 44 p. – Available at: https://www.princeton.edu/~ies/IES_Studies/S58.pdf
18. Dooley M. (1988) *Capital Flight: A Response to Differences in Financial Risks*// IMF Staff papers. Vol. 35, issue 3, p. 422-436.
19. Erbe S. (1985) *The Flight of Capital from Developing Countries* / *Intereconomics*. Vol. 20, Issue 6, p. 268-275.
20. Lessard, D.R. and Williamson J. (eds.) (1987) *Capital Flight and the Third World*. Institute for International Economics. Washington D.C., p. 85-100.
21. Zhdanov I. (2015) *Tobin's Investment Portfolio. Principles of Construction* / I. Zhdanov. - Available at: <http://www.finzz.ru/investicionnyj-portfel-cennyx-bumag-portfel-tobina-v-excel.html>

Швець Ю.О.,*к.е.н., ст. викладач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя***Shvets Y. O.,***Candidate of Economic Sciences, senior lecturer of the Department of Finance, banking and insurance,
Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia*

**РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ
THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF ANTI-CRISIS MANAGEMENT STRATEGY FOR
INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE IN THE CURRENT CONDITIONS OF THE CRISIS**

У статті значна увага приділяється аналізу фінансової діяльності промислових підприємств України. В роботі розглянуто систему механізму антикризового управління та особливості її використання на підприємствах, що є важливим для попередження кризового стану. Визначено основні перешкоди щодо розробки та введення ефективної стратегії антикризового управління на промислових підприємствах. За результатами дослідження запропоновано заходи для вирішення існуючих проблем на промислових підприємствах та передумови впровадження стратегії антикризового управління. Обґрунтовано роль стратегії антикризового управління в діяльності промислових підприємств.

Ключові слова: криза, антикризове управління, стратегія, промислові підприємства, антикризові заходи, ринкове середовище, банкрутство.

In the article considerable attention is paid to the analysis of financial activity of industrial enterprises of Ukraine. The system considers the mechanism of crisis management and features of its use at enterprises, which is important for preventing the crisis situation. The main obstacles are identified in the development and introduction of an effective strategy of crisis management in industrial enterprises. According to the results of the study, measures have been proposed to solve existing problems at industrial enterprises and the preconditions for the introduction of a crisis management strategy. The role of the strategy of crisis management in the activity of industrial enterprises is substantiated.

Key words: crisis, crisis management, strategy, industrial enterprises, anti-crisis measures, market environment, bankruptcy.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення розвиток вітчизняних промислових підприємств є нестабільним та виникає потреба у формуванні стратегії антикризового управління. Використання такої стратегії спрямоване на забезпечення підвищення рівня стабільності функціонування, економічного розвитку промислових підприємств в Україні та розробку альтернативних варіантів виходу з кризового стану. Завдяки впровадженню ефективної стратегії антикризового управління підприємство здатне зменшити витрати та підвищити рівень доходів, тобто покращити рентабельність діяльності. В цілому, стратегія антикризового управління є доцільною для використання в діяльності промислових підприємств, що дозволить провести профілактичні заходи щодо попередження банкрутства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання використання, розробки стратегії антикризового управління на підприємствах, теоретичні та методологічні основи впровадження стратегії є дослідженими багатьма науковцями, а саме: Глебова А.О., Конзерська Т.О. [1], Єпіфанова І.Ю., Оранська Н.О. [2], Литовченко О.Ю. [3], Мокряк К.В. [4], Погребняк А.Ю. [6], Тимошенко О.В., Буцька О.Ю., Сафарі Ф.Х. [7], Шконда В.В., Кальянов А.В. [8].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проведений аналіз існуючих підходів вчених показує, що відсутній єдиний підхід до з'ясування значення, ролі стратегії антикризового управління саме в діяльності промислових

підприємств. Також існує потреба в обґрунтуванні доцільності впровадження стратегії в діяльність підприємств з урахуванням специфіки їх функціонування. Окреслені проблеми потребують більш глибокого дослідження та розвитку.

Мета статті. Головною метою є аналіз діяльності промислових підприємств; визначення перешкод розробці ефективної стратегії антикризового управління на промислових підприємствах; розробка заходів для вирішення існуючих проблем та передумов впровадження стратегії антикризового управління; розгляд значення стратегії антикризового управління для діяльності промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу. В умовах сьогодення, одним з головних завдань діяльності промислових підприємств є розробка механізму виходу з кризового стану, оскільки економічна та політична ситуація країни є досить нестабільною. Здатність підприємств вийти з кризи залежить від оцінки факторів, які впливають на його діяльність та можливості доступу до них для забезпечення стійкого стану. За умов, які призводять до скорочення життєвого циклу діяльності, а саме неефективності використання ресурсів, відсутності можливості для інноваційної діяльності, порушення технологічних норм виготовлення продукції, зменшення частки інвестиційного капіталу, підприємство може втрати позиції на ринках збуту продукції, опинитися в кризовому стані.

Тому передумовою успішного функціонування промислових підприємств за сучасних умов є здійснення короткострокових фінансових заходів, які здатні допомогти у вирішенні проблем щодо фінансового оздоровлення підприємства, організувати випуск нового продукту для виходу на міжнародний ринок, зміцнення позиції на внутрішньому ринку та створення позитивного іміджу для кредиторів. Основною задачею підприємств є збереження основних фондів, залучення інвестиційних ресурсів, впровадження новітніх технологій, вдосконалення процесу виробництва продукції, підви-

щення рівня прибутковості для подальшого успішного розвитку [5]. Крім того, промисловим підприємствам для виходу з кризового стану та подолання його наслідків необхідно впроваджувати стратегію антикризового управління, що забезпечить економічний розвиток у майбутньому.

Для оцінки ефективності діяльності промислових підприємств було проаналізовано індекс промислової продукції за період 2015-2017 рр. (рис. 1). Виробництво промислової продукції зображено за валовим випуском, до нього входить продукція, яка призначена для подальшої переробки на підприємстві.

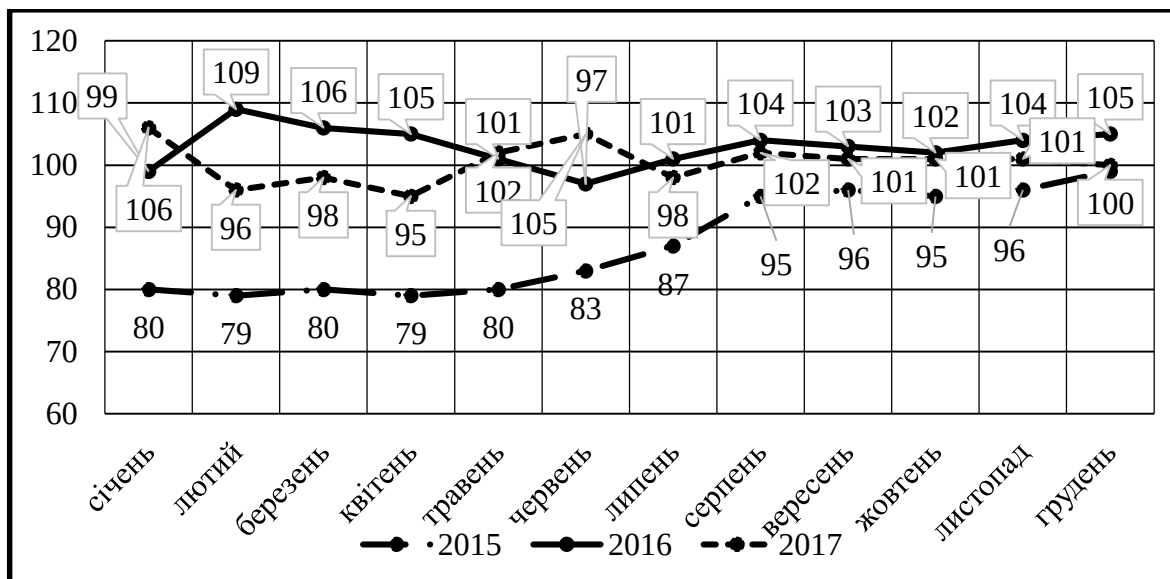

Рис. 1. Індекс промислової продукції в Україні за 2015-2017 рр., %

Примітка: сформовано автором на основі [5]

За даними наведеними на рис. 1 спостерігається у 2015-2017 рр. зростання індексу промислової продукції. Проте, необхідно зазначити, що за період січень-грудень 2017 р. відбулося скорочення індексу промислової продукції відносно 2016 р., а саме на 2,4% (у 2017 р. індекс становить 100% та в 2016 р. – 105%). Якщо порівнювати 2017 р. та 2016 р. з 2015 р., то спостерігається помітне зростання індексу промислової продукції, оскільки у 2015 р. він становив у грудні 99%. В цілому спостерігається незначне скорочення індексу промислової продукції у 2017 р. проти 2016 р., але його значення підвищилося відносно 2015 р.

Додатковим підтвердженням стабільності фінансової діяльності підприємств є зростання інвестиційних ресурсів, обсягу реалізованої продукції.

Щодо капітальних інвестицій у промислові підприємства, то за 2017 р. вони становили 136490,1 млн. грн, що на 27854,9 млн. грн. більше за минулий 2016 р., або на 125,6%. В свою чергу обсяг реалізованої продукції, що виробляється промисловими підприємствами становить у січні-лютому 2018 р. 402975,3 млн. грн., що на 867696,8 млн. грн. більше за відповідний період 2017 р., або складає 116,5% [5].

Крім того, обсяг нових замовлень на виробництво промислової продукції за I квартал поточного 2018 р. становить 181,797 млрд. грн., з них 98 млрд. грн. складають іноземні замовлення. Структура замовлень на виробництво промислової продукції як загалом, так і іноземних замовлень були розглянуті на рис. 2, рис. 3.

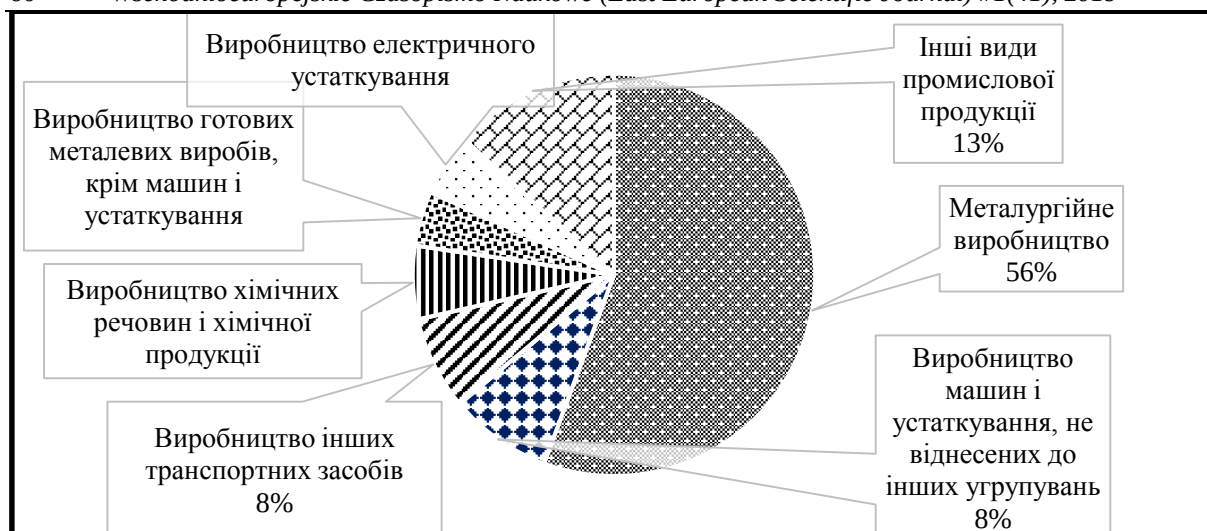

Рис. 2. Обсяг нових замовлень на виробництво промислової продукції за I квартал поточного 2018 р.

Примітка: сформовано автором на основі [5]

Варто відзначити, що найбільша частка нових замовлень на виробництво промислової продукції за I квартал 2018 р. припадала на металургійне виробництво (56%), інші види промислової продукції (13%), виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (8%), виробництво інших транспортних засобів (8%). До інших видів продукції за I квартал поточного 2018 р. віднесено: виробництво паперу та паперових виробів (5619,9 млн. грн.); виробництво одягу (1637,7 млн. грн.); текстильне виробництво (1597,9 млн. грн.); поліграфічна діяльність, тиражування записаної інформації (2099,8 млн. грн.); виробництво комп'ютерів,

електронної та оптичної продукції (1685,3 млн. грн.); виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (5791,3 млн. грн.); виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів (5734,8 млн. грн.) [5].

З даних рис. 3 видно, що найбільший обсяг іноземних замовлень на виробництво промислової продукції за I квартал поточного 2018 р. припадає на металургійне виробництво (65%), виробництво інших транспортних засобів (9%), інші види промислової продукції (9%), виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (6%).

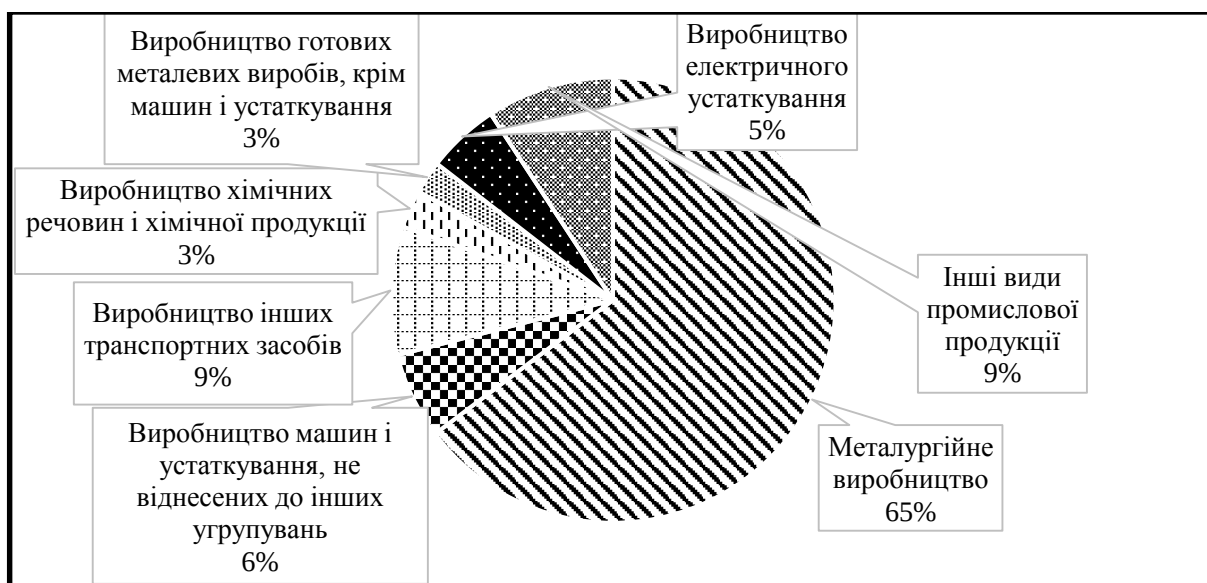

Рис. 3. Обсяг іноземних замовлень на виробництво промислової продукції за I квартал поточного 2018 р.

Примітка: сформовано автором на основі [5]

До інших видів продукції, що складає іноземні замовлення за I квартал поточного 2018 р. віднесено: виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (583,3 млн. грн.); виробництво паперу та паперових виробів (2259,7 млн. грн.); текстильне виробництво (584,6 млн. грн.); поліграфічна

діяльність, тиражування записаної інформації (157,7 млн. грн.); виробництво одягу (1044,7 млн. грн.); виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (629,2 млн. грн.); виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів (3801,9 млн. грн.) [5].

Відповідно до проаналізованих даних варто зауважити, що за I квартал поточного 2018 р. попитом користується продукція металургійного виробництва як у вітчизняних покупців, так і в іноземних. Структура замовлень іноземних покупців дещо відрізняється від вітчизняної, проте складає значний відсоток від загальної кількості замовлень. Наприклад, іноземні замовлення виробництва одягу складають 63,8% від загальної кількості, 62,7% від металургійного виробництва та ін.

Спостерігається покращення стану промислових підприємств, проте існує потреба у розробці стратегії антикризового управління, оскільки підприємства постійно зазнають негативного впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища [5]. Для подолання негативної дії загроз, ризиків, передбачення можливості виникнення кризового стану на промислових підприємствах необхідно скласти концепцію антикризового менеджменту, яка буде містити такі складові:

1. Мета стратегії антикризового управління.
2. Визначення сфер, масштабів та основних напрямків діяльності.
3. Структура власників.
4. Розробка системи управління та порядок її елементів.
5. Створення стабілізаційного портфеля підприємства.
6. Визначення джерел формування фінансових ресурсів та прогнозування цього процесу.
7. Створення правил та застосування стандартів бізнес-процесів діяльності промислового підприємства.
8. План погашення зобов'язань та розгляд можливих кредиторів, налагодження з ними відносин.

Основою стратегії антикризового управління промисловими підприємствами є створення документу, який містить цілі; способи залучення необхідних ресурсів (основні засоби, персонал, грошові кошти та ін.); методи вирішення проблем, пов'язаних з технологіями виробництва; методи подолання кризового стану промислового підприємства; методи прогнозування показників діяльності; сукупність антикризових заходів; порядок вибору та реалізації стратегії. Аналізуючи методичні підходи до розробки, вибору та організації використання стратегії антикризового управління варто зауважити, що існує досить широкий вибір існуючих стратегій, які може використовувати менеджер з антикризового управління підприємством.

Головною складовою для найбільш ефективного вибору стратегії антикризового управління промислового підприємства є створення пакета стратегій, які будуть задовольняти потреби визначеного стратегічного управління. Цей пакет повинен відповідати певним вимогам:

1. Створення зв'язків між обраними стратегіями.
2. Реалізація послідовного підпорядкування стратегій, тобто стратегія нижчого рівня повинна підпорядковуватись стратегії вищого рівня.
3. Відповідність цілям та стратегічним можливостям промислового підприємства.
4. Відповідність вимогам зовнішнього середовища.
5. Наявність достатніх ресурсів та належне техніко-економічне обґрунтування.

Створюючи пакет стратегій необхідно застосовувати теоретичний алгоритм, що допоможе зробити стратегічне управління більш ефективним та дієвим для підприємства. Тому було розглянуто систему механізму антикризового управління для промислових підприємств, який складається із сукупності взаємопов'язаних етапів (рис. 4).

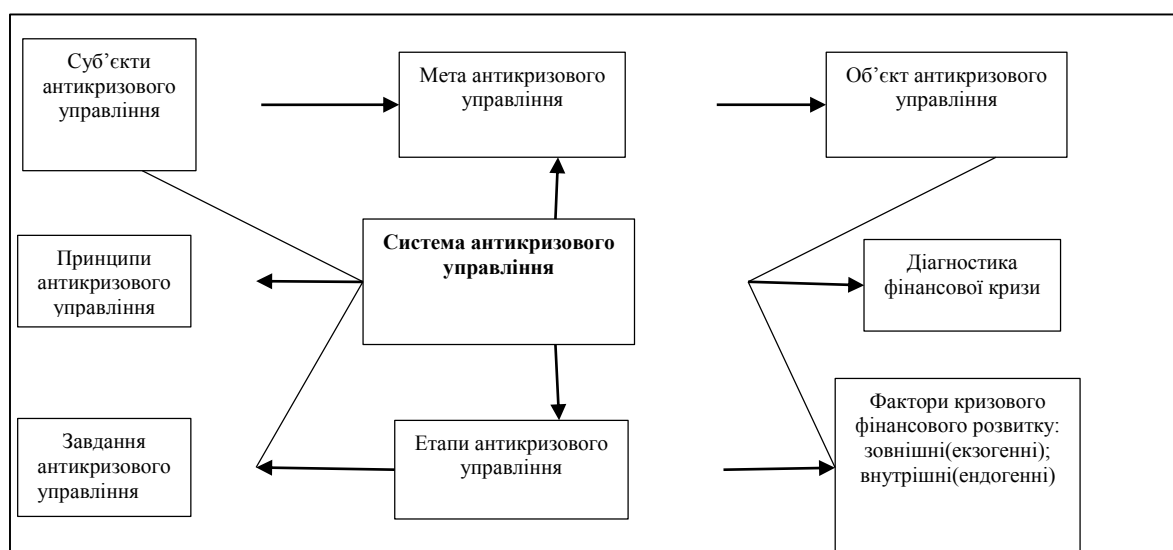

Рис. 4. Система механізму антикризового управління

Примітка: побудовано автором на основі [1, с. 36; 3; 4, с. 143; 7, с. 190-191; 8, с. 172-173]

Виходячи із наведеного механізму антикризового управління необхідно зазначити, що існує потреба у його використанні з метою розробки системи заходів спрямованих на передбачення фінансової кризи, комплексне оздоровлення, відновлення фінансової стійкості, підвищення платоспроможності та ефективне функціонування.

Особливістю стратегії антикризового управління є обмеження за строком та складом. Стратегія вважається успішно реалізованою тоді, коли промислове підприємство вступило у збалансований стан та має плановий стабільний розвиток. Для забезпечення подальшого динамічного зростання і функціонування підприємства необхідно використовувати інноваційні антикризові заходи, які створюють систему інноваційних стратегій. Це забезпечить стійкий стан підприємства, дасть йому можливість для розвитку інноваційної діяльності.

Відповідно до результатів проведеного аналізу було визначено основні проблеми щодо розробки та введення ефективної стратегії антикризового управління на промислових підприємствах України, а саме:

1. Недостатність ресурсного забезпечення на підприємствах.
2. Низька кваліфікація управлінського персоналу в розробці ефективної стратегії антикризового управління.
3. Відсутність висококваліфікованих фахівців з розробки стратегії антикризового управління.
4. Копіювання іноземного досвіду для вітчизняних підприємств без пристосування його до наявної ситуації в країні.
5. Нemoжливiсть підприємств залучати іноземних фахівців для розробки антикризових заходів.
6. Нестабільність в країні, як економічна, так і політична.
7. Відсутність зрозумілої та чіткої законодавчої бази.
8. Відсутність ефективних інструментів та методів антикризового управління.
9. Відсутність фінансової підтримки підприємств з боку органів державної влади.
10. Неефективність профілактичних заходів щодо попередження фінансової кризи.

Водночас, для вирішення існуючих проблем на промислових підприємствах та для впровадження стратегії антикризового управління було виокремлено заходи:

1. Підвищення рівня кваліфікації управлінського персоналу у сфері антикризового управління.
2. Впровадження сучасних методів визначення фінансової кризи, діагностики банкрутства.
3. Здатність швидкого реагування на зміни зовнішнього середовища.
4. Зменшення залежності від впливу внутрішніх факторів.
5. Розробка плану модернізації виробництва

та впровадження нових технологій.

6. Розробка прогнозів розвитку підприємства, складання розширеного фінансового плану.

7. Формування шляхів подолання кризового стану підприємства за сучасних умов.

8. Зниження рівня дебіторської та кредиторської заборгованості.

На сьогодні, керівники провідних промислових підприємств України не знають як необхідно діяти на ринку, який продукт виробляти, які технології впроваджувати. Подолання кризи залежить від структури підприємства, її керівництва та рівня кваліфікації працівників з метою досягнення поставленої мети. Таким чином, для подолання фінансової кризи промисловим підприємствам необхідно щоб управлінський персонал розробив ефективну стратегію розвитку та був здатен швидко реагувати на зміни зовнішнього, внутрішнього середовища. Також використання сформованих заходів щодо впровадження стратегії антикризового управління дозволить вирішити ряд проблем та підвищити ефективність діяльності підприємств.

Висновки. В ході дослідження було проаналізовано ефективність функціонування промислових підприємств та виявлено, що вітчизняні підприємства знаходяться у кризовому стані через нестабільність економіки, політичного стану України, але показники випуску та реалізації продукції підвищились порівняно з попередніми періодами. Відповідно до отриманих результатів було визначено перешкоди розробці ефективної стратегії антикризового управління на промислових підприємствах, вирішення яких сприятиме процвітання підприємств. Крім того, враховуючи виокремлені проблеми розроблено заходи для вирішення існуючих проблем та передумови впровадження стратегії антикризового управління, що дозволить налагодити виробничо-господарську діяльність, спрогнозувати фінансову кризу, розробити антикризові заходи.

Для подолання кризи промислових підприємств необхідно ретельно вивчити зовнішню і внутрішню ситуацію, провести аналіз галузі, а також виявити сильні і слабкі сторони підприємства, проаналізувати конкурентів. Використання стратегії антикризового управління забезпечує досягнення цілей підприємства, збільшення ефективності розвитку промислових підприємств. Ця стратегія вважається успішно реалізованою лише за умови, коли підприємство вступило в стійке функціонування і досягло стійкого стану. Таким чином, враховуючи сучасний стан промислових підприємств впровадження стратегії антикризового управління відіграє важливу роль для подолання фінансової кризи, процвітання в майбутньому, підвищення результативності.

Перспективою подальших досліджень є вирішення проблеми щодо оцінки ефективності використання стратегії антикризового управління в діяльності промислових підприємств.

Список використаних джерел

1. Глебова А.О., Конзерська Т.О. Формування системи антикризового управління на підприємстві. *Молодий вчений: науковий журнал*. 2015. № 11(26). Ч. 2. С. 35-40.
2. Єпіфанова І.Ю., Оранська Н.О. Сутність антикризового управління підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 265–269. URL : <http://economyandsociety.in.ua/journal-2/9-articles-2/75-epifanova-i-yu-oranska-n-o> (дата звернення: 09.07.2018).
3. Литовченко О.Ю. Вибір та обґрунтування стратегії антикризового управління підприємством. *Бізнесінформ*. 2012. № 12. С. 308–312.
4. Мокряк К.В. Інноваційна діяльність в концепції системи антикризового фінансового управління підприємством. *Молодий вчений: науковий журнал*. 2016. № 4(31). С. 142–146.
5. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 09.07.2018).
6. Погребняк А.Ю. Напрями обґрунтування стратегії антикризового управління на промислових підприємствах. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2014. № 11. С. 237–244.
7. Тимошенко О.В., Буцька О.Ю., Сафарі Ф.Х. Антикризове управління як передумова підвищення ефективності діяльності підприємства. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. 2016. Том 23. № 2. С. 187–192.
8. Шконда В.В., Кальянов А.В. Стратегії антикризового управління сучасним підприємством. *Наукові праці МАУП*. 2014. Вип. 42(3). С. 167–175.

#1 (41), 2019 część 4
Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe
(Warszawa, Polska)
Czasopismo jest zarejestrowane i publikowane w Polsce. W czasopiśmie publikowane są artykuły ze wszystkich dziedzin naukowych. Czasopismo publikowane jest w języku polskim, angielskim, niemieckim i rosyjskim.

Artykuły przyjmowane są do dnia 30 każdego miesiąca.

Częstotliwość: 12 wydań rocznie.

Format - A4, kolorowy druk

Wszystkie artykuły są recenzowane

Każdy autor otrzymuje jeden bezpłatny egzemplarz czasopisma.

Bezpłatny dostęp do wersji elektronicznej czasopisma.

Zespół redakcyjny

Redaktor naczelny - Adam Barczuk

Mikołaj Wiśniewski

Szymon Andrzejewski

Dominik Makowski

Paweł Lewandowski

Rada naukowa

Adam Nowicki (Uniwersytet Warszawski)

Michał Adamczyk (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Peter Cohan (Princeton University)

Mateusz Jabłoński (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Piotr Michalak (Uniwersytet Warszawski)

Jerzy Czarnecki (Uniwersytet Jagielloński)

Kolub Frennen (University of Tübingen)

Bartosz Wysocki (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Patrick O'Connell (Paris IV Sorbonne)

Maciej Kaczmarczyk (Uniwersytet Warszawski)

Dawid Kowalik (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Peter Clarkwood (University College London)

#1 (41), 2019 part 4
East European Scientific Journal
(Warsaw, Poland)
The journal is registered and published in Poland. The journal is registered and published in Poland. Articles in all spheres of sciences are published in the journal. Journal is published in **English, German, Polish and Russian.**

Articles are accepted till the 30th day of each month.

Periodicity: 12 issues per year.

Format - A4, color printing

All articles are reviewed

Each author receives one free printed copy of the journal

Free access to the electronic version of journal

Editorial

Editor in chief - Adam Barczuk

Mikołaj Wiśniewski

Szymon Andrzejewski

Dominik Makowski

Paweł Lewandowski

The scientific council

Adam Nowicki (Uniwersytet Warszawski)

Michał Adamczyk (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Peter Cohan (Princeton University)

Mateusz Jabłoński (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Piotr Michalak (Uniwersytet Warszawski)

Jerzy Czarnecki (Uniwersytet Jagielloński)

Kolub Frennen (University of Tübingen)

Bartosz Wysocki (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Patrick O'Connell (Paris IV Sorbonne)

Maciej Kaczmarczyk (Uniwersytet Warszawski)

Dawid Kowalik (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Peter Clarkwood (University College London)

Igor Dzedzic (Polska Akademia Nauk)
Alexander Klimek (Polska Akademia Nauk)
Alexander Rogowski (Uniwersytet Jagielloński)
Kehan Schreiner(Hebrew University)
Bartosz Mazurkiewicz (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)
Anthony Maverick(Bar-Ilan University)
Mikołaj Żukowski (Uniwersytet Warszawski)
Mateusz Marszałek (Uniwersytet Jagielloński)
Szymon Matysiak (Polska Akademia Nauk)
Michał Niewiadomski (Instytut Stosunków Międzynarodowych)
Redaktor naczelny - Adam Barczuk

1000 kopii.

Wydrukowano w «Aleje Jerozolimskie 85/21, 02-001 Warszawa, Polska»

Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe

Aleje Jerozolimskie 85/21, 02-001 Warszawa, Polska

E-mail: info@eesa-journal.com ,

<http://eesa-journal.com/>

Igor Dzedzic (Polska Akademia Nauk)
Alexander Klimek (Polska Akademia Nauk)
Alexander Rogowski (Uniwersytet Jagielloński)
Kehan Schreiner(Hebrew University)
Bartosz Mazurkiewicz (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)
Anthony Maverick(Bar-Ilan University)
Mikołaj Żukowski (Uniwersytet Warszawski)
Mateusz Marszałek (Uniwersytet Jagielloński)
Szymon Matysiak (Polska Akademia Nauk)
Michał Niewiadomski (Instytut Stosunków Międzynarodowych)
Editor in chief - Adam Barczuk

1000 copies.

Printed in the "Jerozolimskie 85/21, 02-001 Warsaw, Poland»

East European Scientific Journal

Jerozolimskie 85/21, 02-001 Warsaw, Poland

E-mail: info@eesa-journal.com ,

<http://eesa-journal.com>